

Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen

Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen
Akerstraat 92, 6411 HD Heerlen
Telefoon: 088 - 116 2000 en 030 - 799 1081

Ingeschreven in het Handelsregister van de
Kamer van Koophandel onder nummer 65286448

Bestuursverslag en jaarrekening 2023

Inhoud

	Pagina
Meerjarenoverzicht	5
Voorwoord	7
Bestuursverslag	
De instelling	9
Organisatie pensioenfonds	12
Adequaat pensioenfondsbestuur	15
Wet- en regelgeving	18
Uitbestedingsbeleid	22
Pensioenregeling 2023	24
Communicatie	26
Uitvoeringskosten	27
Risicohouding	31
Risicomanagement	33
Financiële positie van PNB	41
Vermogensbeheer	46
Actuariële analyse resultaat	49
Verzekerdenbestand	50
Vooruitblik 2024	56
Verantwoording toezicht door niet-uitvoerende bestuurders	57
Oordeel van het verantwoordingsorgaan 2023	
Oordeel verantwoordingsorgaan PNB 2023	61
Reactie van het bestuur	65

Jaarrekening

Balans per 31 december	68
Staat van baten en lasten	70
Kasstroomoverzicht	72
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	73
Toelichting op de balans per 31 december	78
Gebeurtenissen na balansdatum	83
Toelichting op de staat van baten en lasten	84
Resultaatbestemming	89
Risicoparagraaf	90

Overige gegevens

Actuariële verklaring	99
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	101

Bijlagen

Organisatie	111
(Neven)functies bestuur ultimo 2023	115
SFDR-bijlage: Ecologische en of sociale aspecten	117
SFDR-bijlage: Ecologische en/of sociale kenmerken	117
Begrippenlijst	123

Meerjarenoverzicht

Alle bedragen in dit jaarverslag zijn maal duizend.

	2023	2022	2021	2020	2019
Aantallen					
Actieve deelnemers	625	661	694	735	806
Slapers	533	548	579	606	604
Pensioengerechtigden	1.549	1.588	1.605	1.608	1.616
Totaal	2.707	2.797	2.878	2.949	3.026
Financiële gegevens					
(in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Totaal belegd vermogen	536.481	507.861	637.531	619.659	572.522
Beleggingsopbrengsten	43.539	-118.747	30.225	57.661	77.789
Beleggingsrendementen (op basis van total return)	8,7%	-18,2%	4,5%	10,3%	15,6%
Reserves					
Algemene reserve	180.972	167.131	209.469	160.333	139.579
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	358.547	343.717	433.422	463.277	436.657
Premiebijdragen voor risico pensioenfonds	5.041	5.438	7.299	7.799	7.335
Pensioenuitkeringen	-18.676	-16.917	-17.034	-16.839	-16.279
Dekkingsgraad (ultimo jaar) ¹⁾					
Op basis van RTS	150,5%	148,6%	148,3%	134,6%	132,0%
Beleidsdekkingsgraad	152,7%	157,5%	142,6%	129,1%	132,1%
Vereiste FTK (op basis van de feitelijke mix)	115,2%	115,6%	115,5%	114,8%	114,8%
Vereiste FTK (op basis van de strategische mix)	115,6%	116,3%	115,5%	115,5%	114,8%
Op grond van ongemiddelde rentecurve ²⁾	150,5%	148,5%	146,9%	131,6%	129,7%
Rekenrente	2,42%	2,79%	0,49%	0,04%	0,60%

1) De dekkingsgraad is als volgt berekend $((180.972 + 358.547) / 358.547) \times 100\%$.

2) Dit is de zuivere marktrente.

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over 2023 (hierna: het verslagjaar) van de Instelling Pensioenfondsen van de Nederlandse Bisddommen (hierna: PNB).

Het verslagjaar 2023 is voor PNB een zeer feestelijk jaar geweest, het 50-jarige bestaan van PNB is gevierd met een “Dag van de Toekomst”, daarnaast is ook de 50-jarige samenwerking met pensioenuitvoeringsorganisatie AZL gevierd. Naast deze feestelijkheden is er dit jaar ook veel werk verricht binnen het pensioenfonds, onder ander vanwege de aanstaande pensioentransitie. Het was bestuurlijk dan ook een intensief jaar.

De financiële positie van PNB bleef in 2023 robuust. In lijn met de missie en ambitie van het fonds heeft dan ook volledige indexatie per 1 januari 2024 kunnen plaatsvinden. Daarnaast is in lijn met het premiekortingsbeleid besloten ook voor 2024 een premiekorting te verlenen.

Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen van kracht geworden. Deze wet en de voorbereiding op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel was een centraal gespreksonderwerp in 2023. Er is de nodige aandacht uitgegaan naar diverse deelaspecten binnen deze transitie.

Naast het regulier bijhouden en updaten van beleids- en fondsdocumenten conform controlecyclus, kregen onderstaande onderwerpen in 2023 veel aandacht:

- Bestuurlijke continuïteit: invulling vacatures, investering in opleidingen
- Beleggingen: Invulling geven aan het strategisch beleggingsbeleid en verdere verdieping op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen
- Communicatie: Het formuleren van een zorgambitie, beoordeling van de keuzebegeleidingsmiddelen en herziening van de klachtenprocedure
- Uitbesteding en risicomanagement: Het monitoren van dienstverleners, het beoordelen van risico's in brede zin en herijken van bestaande risicoanalyses
- Het opstarten van een onderzoek naar de kwaliteit van data, mede in het licht van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel
- Uitvoeringskosten: Onderzoek naar toekomstbestendigheid, vanuit kostenperspectief

In het vervolg van dit bestuursverslag leest u meer over al deze onderwerpen.

Het verslagjaar was daarmee een jaar waarin veel onderwerpen aan de orde gekomen zijn aan de bestuurstafel, en waarin door velen veel inspanningen zijn verricht om PNB goed te laten functioneren en de organisatie verder te versterken. Graag wil het bestuur iedereen die hieraan heeft bijgedragen hartelijk bedanken. Het bestuur ziet de toekomst, ondanks alle uitdagingen die op ons pensioenfonds afkomen, waaronder de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, met veel vertrouwen tegemoet.

Namens het bestuur

J.P.B. Brand
Voorzitter

A.J.H.N. van de Wiel
Secretaris

Bestuursverslag

De instelling

Status van kerkelijke instelling

PNB is een rechtspersoon naar kerkelijk recht, die statutair gevestigd is te Utrecht en tevens een zelfstandig onderdeel vormt van het Rooms-Katholiek Kerkgenootschap in Nederland. Als zodanig is het PNB op grond van het Burgerlijk Wetboek erkend als rechtspersoon naar Nederlands recht.

PNB is tevens een pensioenfonds in de zin van de Pensioenwet dat het stelsel van de pensioenwetgeving volgt. In het belang van doelstelling en deelnemers wordt bij de vaststelling van het beleid gezocht naar een verantwoord evenwicht tussen hetgeen het canoniek recht en de burgerlijke pensioenwetgeving voorschrijft (zie ook canon 1284 paragraaf 2 sub 3 Wetboek van Canoniek Recht). Daardoor is er op onderdelen sprake van een bepaalde eigenheid van het fonds t.o.v. andere pensioenfonds in Nederland. Dit komt onder meer tot uitdrukking in het ontbreken van partnerpensioen voor ongehuwde diakens en priesters, het statutair geregeld overleg met de Bisschoppenconferentie en het MVB-beleid.

Doelstelling

Het doel van het pensioenfonds is het uitvoeren van de pensioenovereenkomsten en in het kader daarvan het uitkeren of doen uitkeren van pensioenen bij ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid aan deelnemers, gewezen deelnemers en hun nagelaten betrekkingen, overeenkomstig de bepalingen van de statuten en pensioenreglementen, een en ander voortkomend uit de kerkrechtelijke zorgplicht.

Missie & ambitie

PNB is het pensioenfonds van de seculiere clerici, de pastoraal werkers en het huishoudelijk personeel binnen de Rooms-Katholieke Kerk in Nederland. Met de deelnemers, de parochies en de bisdommen wil het fonds op een gezamenlijk gedragen wijze bouwen aan een collectief, solidair en waardig pensioen. Het fonds is in dit verband verantwoordelijk voor een degelijke en duurzame uitvoering van alsmede voor een begrijpelijke communicatie over de door de zeven bisdommen aan haar toevertrouwde pensioenregelingen. Het handelen van het fonds kent als leidraad een gezamenlijk overeengekomen risicohouding en wordt zoveel mogelijk geïnspireerd door de katholieke sociale leer.

Uit deze missie vloeit de als volgt geformuleerde ambitie voort:

Het fonds streeft ernaar de aan haar beschikbaar gestelde geldelijke middelen zodanig te beleggen, dat daarmee een overeengekomen minimale haalbaarheid van de toegekende aanspraken alsmede waarde- c.q. welvaartsvastheid bereikt wordt en, indien aan deze eis is voldaan, streeft zij ernaar om de bijdragen benodigd voor de regeling, uitgaande van het premiekortingsbeleid, op een stabiel niveau te houden. Deze ambitie wordt vormgegeven binnen de overeengekomen risicohouding.

Visie

Het hoofddoel van het fonds is om haar missie te realiseren. Het fonds staat er financieel goed voor. Uit de interne en externe analyses blijkt wel dat de omgeving van het fonds op diverse fronten verandert, waardoor de realisatie van de missie onder druk komt te staan.

Binnen de pensioensector nemen de regelgeving en kostendruk toe alsmede de daarmee verband houdende tendens tot consolidatie van pensioenfondsen. Tegelijkertijd is er sprake van een krimp van het (actieve) deelnemersbestand van het fonds.

Vanwege het specifieke karakter gelooft het fonds dat het van deze ontwikkeling eerder kan profiteren bij het vermogensbeheer dan bij het pensioenbeheer. Het pensioenbeheer vraagt in beginsel om een aparte aansturing, dat gebaat is bij bestuurlijke en kerkelijke kennis van zaken, met speciale aandacht voor continuïteit.

Het fonds staat echter aan de vooravond van de grootste pensioenstelselherziening in Nederland. Een herziening die op onderdelen op gespannen voet staat met de eigenheid en specifieke financiële uitgangspositie van het fonds. Het is daarom van cruciaal belang dat het fonds in de komende periode in goed overleg met alle betrokken partijen tot gezamenlijk gedragen oplossingen komt die passend zijn binnen het nieuwe stelsel en tegelijkertijd recht doen aan het specifieke karakter van het fonds.

Strategie en prioritering

Om de missie van het fonds waar te kunnen maken heeft PNB, rekening houdend met de verwachte ontwikkelingen, ten behoeve van de planperiode 2023-2025 een strategische koers geformuleerd en daaraan concrete doelstellingen en acties gekoppeld.

Daarbij wordt gedifferentieerd naar de volgende deelgebieden:

- Uitvoering huidige strategische ambitie
- (Operationeel) risicomanagement
- Stabilisering en professionalisering organisatie n.a.v. uitkomsten SWOT-analyse
- Beheerste transitie binnen Wet toekomst pensioenen

De voortgang van dit boekjaar stelt het bestuur naar tevredenheid vast, alle belangrijke (deel)doelstellingen zijn gerealiseerd. Over de realisatie wordt hieronder per deelgebied kort gerapporteerd.

- Uitvoering huidige strategische ambitie

Als vertrekpunt voor het nakomen van de strategische ambitie geldt dat doorlopend een afweging wordt gemaakt tussen de ambitie, de beschikbare premie en het gewenste risico. Het kader voor deze uitgangspunten is vastgelegd in de pensioenregeling welke nader is uitgewerkt in het toeslagenbeleid in combinatie met het premie(kortings)beleid en het beleggingsbeleid, alsmede de daarin genoemde sturingsmiddelen. PNB heeft er zorg voor gedragen dat deze beleidsaspecten onderling goed op elkaar zijn afgestemd en besluitvorming dienaangaande zorgvuldig en evenwichtig heeft plaatsgevonden, hetgeen tot uitdrukking komt in de robuuste financiële positie per ultimo 2023.

- (Operationeel) risicomanagement

Beheersing van bekende risico's aangaande de organisatie van PNB en de nakoming van de missie, visie, strategie en doelstellingen vindt plaats langs de lijn van het integraal risicomanagementsysteem (IRM). Dat geldt ook voor nieuwe en opkomende risico's. Zo zijn bijvoorbeeld in 2023 de risico's gerelateerd aan de implementatie van de Wet toekomst pensioenen in kaart gebracht. Ontwikkelingen werden in het verslagjaar doorlopend gemonitord, geanalyseerd; waar nodig zijn nieuwe beheersingsmaatregelen getroffen. Een belangrijk onderwerp binnen het IRM betreft de IT-risico's en alle ontwikkelingen hieromtrent. In het verslagjaar is besloten om externe IT-expertise in te huren met als doel een verdere verdiepingsslag op dit onderwerp te kunnen maken en de risico's dienaangaande zoveel mogelijk te beperken.

- Stabilisering en professionalisering organisatie n.a.v. uitkomsten SWOT-analyse

Naar aanleiding van de uitkomsten van de in 2022 uitgevoerde SWOT-analyse heeft PNB een aantal strategische actiepunten geformuleerd die in de huidige planperiode uitgevoerd zullen worden. Voorbeelden van belangrijke actiepunten die in 2023 zijn opgepakt:

- Het investeren in deskundigheid en het waarborgen van bestuurlijke continuïteit

- Het voeren van periodieke gesprekken met vertegenwoordigingen van de bisdommen teneinde het draagvlak voor het beleid en begrip voor wederzijdse standpunten en belangen te vergroten. De gesprekken zijn constructief en er is sprake van een goede sfeer (bijvoorbeeld via de werkgroep EcC PNB en de voorzitter van de bisschoppenconferentie)
- Het verdiepen van kennis op ESG-gebied: Dit heeft extra aandacht gekregen tijdens een IRM-sessie in juni 2023. Daarnaast is tijdens de studiedag van het bestuur en het verantwoordingsorgaan uitgebreid stilgestaan bij dit onderwerp in algemene zin maar ook specifiek gericht op MVB vanuit kerk(recht)elijk perspectief (denk aan publicaties 'Mensuram Bonam' en 'Laudato Si')

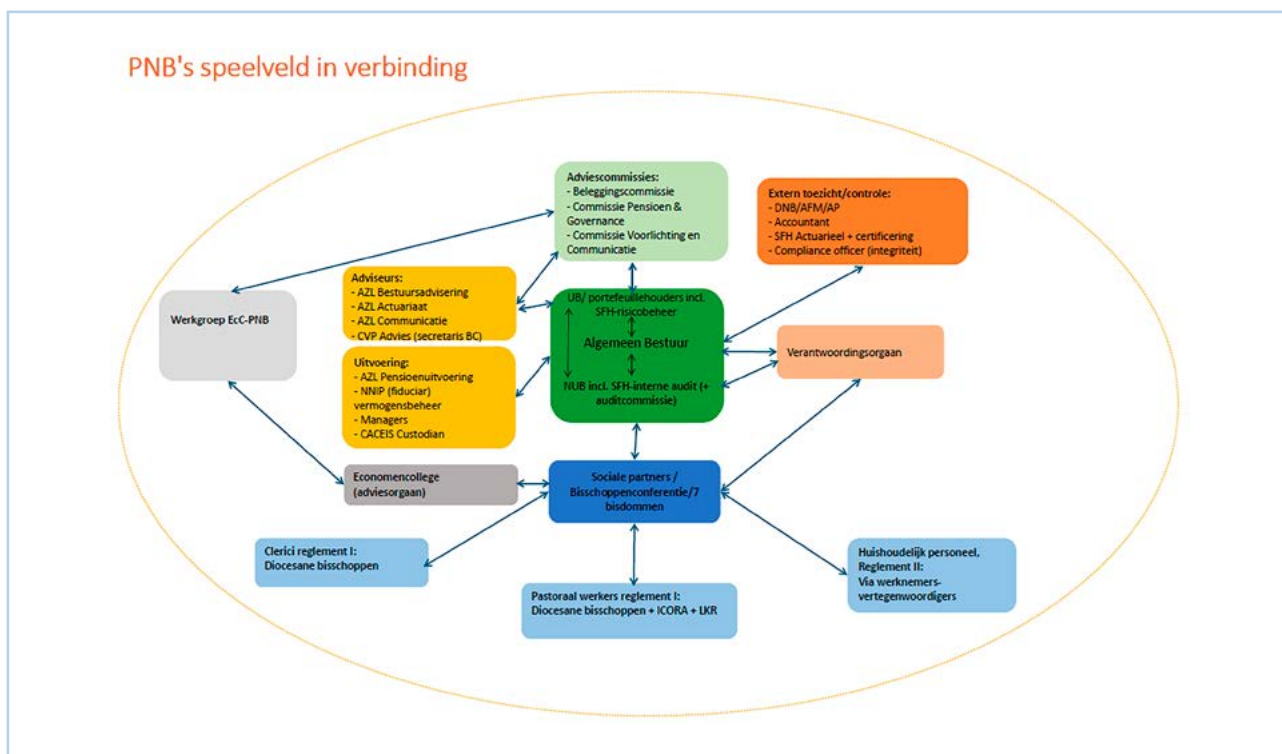
– Beheerste transitie binnen de Wet toekomst pensioenen

PNB heeft gezien de aard en zwaarte van de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel gekozen voor een projectmatige aanpak. Er is een projectmanager aangesteld die in zijn taken wordt ondersteund door de pensioenuitvoerder en adviseurs. Voor de transitie wordt gewerkt langs de lijn van een bestuurlijk projectplan. De transitie naar het nieuwe stelsel was een centraal onderwerp in 2023 en er zijn de nodige acties op diverse deelgebieden verricht. In de paragraaf Nieuw Pensioenstelsel op pagina 18 wordt hier uitgebreid over gerapporteerd.

PNB zal de komende jaren verdergaan met het realiseren van de strategie, waaronder het uitvoeren van een beheerste transitie binnen de Wet toekomst pensioenen.

Organisatie pensioenfonds

De organisatie van het fonds bestond in 2023 uit het bestuur, het verantwoordingsorgaan, de auditcommissie, de beleggingscommissie, de commissie voorlichting en communicatie, de commissie pensioen & governance en de sleutelfuncties. In onderstaand schema is de totale organisatie van PNB weergegeven:

Bestuur

Het fonds werkt met een zogenaamd omgekeerd gemengd bestuursmodel. Het bestuur van PNB bestaat uit negen leden. Er zijn vier uitvoerend bestuurders en vijf niet-uitvoerend bestuurders, waaronder de onafhankelijk voorzitter.

De uitvoerend bestuurders zijn primair verantwoordelijk voor de uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid binnen de begroting en daarnaast primair belast met de voorbereiding van nieuw beleid. De uitvoerende bestuurders gezamenlijk bestrijken alle kennisgebieden. Daarbinnen is een verdeling gemaakt in de portefeuilles waarbij iedere uitvoerende bestuurder primair verantwoordelijk is voor de aan hem toebedeelde gebieden.

De uitvoerend bestuurders zijn geen directe vertegenwoordigers van de belanghebbenden bij het fonds. Van de niet-uitvoerend bestuurders vertegenwoordigen twee bestuursleden de bisdommen, één de deelnemers en één de pensioengerechtigden (de vijfde niet-uitvoerend bestuurder is de onafhankelijk voorzitter). De niet-uitvoerend bestuurders voeren het intern toezicht uit binnen het bestuur. Zij worden bij hun toezichttaak ondersteund door de auditcommissie.

In 2023 was langdurig sprake van een vacature in het niet-uitvoerend bestuur namens de pensioengerechtigden. Diverse initiatieven, zoals een oproep kandidaatstelling onder pensioengerechtigden en een oproep in een landelijk katholiek nieuwsblad, hebben niet tot geschikte kandidaatstellingen geleid. Medio 2023 is uit het netwerk van PNB de heer J.H.G.M Teeuwen geschikt en bereid gevonden om deze zetel in te vullen. Nadat aan de statutaire voorwaarden alsmede geschiktheidseisen was voldaan, is de heer Teeuwen eind vorig jaar door de Bisschoppenconferentie formeel benoemd tot niet-uitvoerend bestuurder. Inmiddels heeft ook DNB ingestemd met de benoeming.

Verder heeft de heer A. Bultsma, niet-uitvoerend bestuurder namens de actieve deelnemers, per 1 juli 2023 zijn bestuurslidmaatschap beëindigd. De heer Bultsma was bijna 12 jaar bestuurder van PNB en heeft daarmee de maximale statutaire zittingstermijnen volgemaakt. De heer Bultsma heeft in die periode actief bijgedragen aan de verdere professionalisering van PNB als financiële instelling en de nodige waardevolle inzichten ingebracht vanuit het perspectief van de deelnemers en de specifieke kerkelijke context. Met veel dank en waardering heeft PNB dan ook na afloop van de junivergadering afscheid van hem genomen. De heer Bultsma is per 1 juli 2023 opgevolgd door zeereerwaarde heer R.J.B. Hoogma. De heer Hoogma was sinds 2022 betrokken bij PNB als aspirant bestuurder en is, op voordracht van de actieven-geleding in het verantwoordingsorgaan, benoemd door de Bisschoppenconferentie. Per 1 juli 2023 is deze benoeming geformaliseerd nadat een positieve evaluatie van de aspirantperiode had plaatsgevonden en instemming van DNB is verkregen.

Voorts moet worden vermeld dat de heer M.J.M.W. Vuylsteke op 26 september 2023, na bijna 12 jaar, zijn bestuurstaken voor PNB heeft neergelegd. Het bestuur is de heer Vuylsteke zeer erkentelijk voor zijn inzet als (uitvoerend) bestuurder van PNB in de afgelopen jaren. Als (uitvoerend) bestuurder heeft hij een belangrijke rol gespeeld in de verdere professionalisering en stabilisering van het bestuur en de organisatie van het pensioenfonds, waarvoor PNB haar dank uitsprekt. De heer Vuylsteke is per 26 september 2023 opgevolgd door de heer G.A.D. van der Lubbe, die tot dusverre extern lid van de Commissie Pensioen & Governance was. Helaas heeft de heer Van der Lubbe aan het einde van het verslagjaar te kennen gegeven zich wegens persoonlijke omstandigheden genoodzaakt te zien zijn functie als uitvoerend bestuurslid neer te leggen. De zoektocht naar een nieuw uitvoerend bestuurslid is vervolgens eind 2023 in gang gezet.

Tot slot kan worden vermeld dat de heren A.J.H.N. van de Wiel, H.J.W.M. Peters en A.P.H. Meijers in het verslagjaar zijn herbenoemd voor een volgende zittingsperiode.

Het bestuur heeft in 2023 zes keer vergaderd. Ook is een afzonderlijke beleidsdag georganiseerd. Daarnaast hebben de niet-uitvoerend bestuurders tweemaal een eigen vergadering samen met de auditcommissie gehouden en eenmaal met een delegatie van het verantwoordingsorgaan. In het verslagjaar heeft het uitvoerend bestuur 14 keer (deels online) vergaderd. Tot slot heeft het bestuur twee keer met het verantwoordingsorgaan overlegd en een gezamenlijke studiedag georganiseerd.

Sleutelfuncties

De risicobeheerfunctie beoordeelt, monitort en rapporteert over het risicobeheersysteem. Ook heeft de risicobeheerfunctie een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het risicobeheer. De risicobeheerfunctie wordt als tweedelijnsfunctie beschouwd. De heer L.J.M. Roodbol is binnen het (uitvoerend) bestuur aangewezen als sleutelfunctiehouder risicobeheer en wordt bij deze werkzaamheden ondersteund door Willis Towers Watson (WTW).

De actuariële functie heeft een controlerende rol. In het kader van de actuariële functie wordt onder meer toezicht gehouden op het berekenen van de technische voorzieningen, wordt beoordeeld of de daarbij gehanteerde methodieken en onderliggende modellen, gebruikte gegevens en aannamen passend zijn; ook worden, waar nodig, aanbevelingen gegeven. De actuariële functie wordt gezien als een tweedelijnsfunctie en is ondergebracht bij de waarmede actuaire.

De interne auditfunctie is belast met het uitvoeren van (interne) audits op de bedrijfsvoering van het fonds en wordt als derdelijnsfunctie beschouwd. De belangrijkste taak van de interne auditfunctie is het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. Deze interne auditfunctie is toebedeeld aan een niet-uitvoerend bestuurder, de heer P.J. Vergroesen. In de uitvoering van zijn taak wordt de sleutelfunctiehouder interne audit ondersteund door een onafhankelijk vervuller van de interne auditfunctie (InAudit). Daarnaast heeft de auditcommissie een belangrijke klankbordrol in het interne auditproces.

Het bestuur stelt de houders van een sleutelfunctie in staat deze functies op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier te vervullen. Daarnaast zijn de gedragscode en klokkenluidersregeling van toepassing op de houders van de sleutelfuncties en draagt het fonds er zorg voor dat zij die te goeder trouw en naar behoren een melding hebben gedaan bij de toezichthouder, als gevolg hiervan niet worden benadeeld. Verder zijn de escalatiemogelijkheden van de sleutelfunctiehouders vastgelegd in een document 'principes inrichting sleutelfuncties'.

Beleggingscommissie

Het bestuur laat zich in de uitvoering van zijn beleggingsbeleid bijstaan door een beleggingscommissie. De beleggingscommissie brengt advies uit aan het bestuur en houdt toezicht op de uitvoering van het vermogensbeheer door de fiduciair manager. De beleggingscommissie wordt ondersteund door een secretaris die geen deel uitmaakt van de commissie. De beleggingscommissie bestaat uit maximaal vijf leden, waarvan ten minste een lid afkomstig is uit het bestuur, welke tevens als voorzitter van deze commissie fungeert. De overige leden worden door het bestuur benoemd op grond van hun specialistische kennis en ervaring op gebied van vermogensbeheer. Deze externe leden worden -evenals de bestuursleden in deze commissie- beschouwd als verbonden personen in de zin van de gedragscode van het fonds en conformeren zich hieraan.

Binnen de huidige beleggingscommissie is veel (wetenschappelijke) kennis aanwezig op het gebied van strategisch beleggingsbeleid. Kennis van actuele marktontwikkelingen is in mindere mate vertegenwoordigd. Daarnaast heeft PNB behoefte aan meer gespecialiseerde kennis op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Voor beide profielen zijn in het verslagjaar kandidaten aangezocht die naar verwachting in 2024 formeel worden benoemd, waarmee het maximale aantal leden binnen de commissie wordt behaald.

De beleggingscommissie heeft in het verslagjaar zesmaal (digitaal) overleg gepleegd. Voor meer inhoudelijke informatie over de advisering aan het bestuur en het gevoerde beleggingsbeleid wordt verwezen naar het hoofdstuk 'Vermogensbeheer' op pagina 24 van dit bestuursverslag.

Commissie Voorlichting en Communicatie

De commissie voorlichting en communicatie (CVC) is onder meer belast met de uitvoering van het door het bestuur vastgestelde communicatiebeleidsplan en het toezicht op de naleving van dit plan door AZL. AZL zorgt voor het communicatieadvies aan de commissie.

De commissie is in het verslagjaar viermaal bijeen geweest. De CVC bestaat uit één bestuurslid, tevens voorzitter van de commissie, en twee leden van het verantwoordingsorgaan. De leden van het verantwoordingsorgaan hebben zitting in deze commissie daar het verantwoordingsorgaan een adviesrecht heeft over het communicatie- en voorlichtingsbeleid. Het participeren in deze commissie helpt bij het vormen van een oordeel over de beleidskeuzes op communicatiegebied. De heer Van der Lubbe heeft de heer Vuylsteke per 26 september 2023 opgevolgd als voorzitter van deze commissie. Verderop in dit verslag wordt inhoudelijk ingegaan op het communicatiebeleid van PNB.

Commissie pensioen & governance

In deze commissie hebben naast de heren A. Van de Wiel en G. Van der Lubbe als uitvoerend bestuurder met de betreffende portefeuille ook de heren M. Heemskerk en G. Wich als externe leden zitting.

De CPG is in 2023 vijfmaal bij elkaar gekomen en heeft zich onder meer beziggehouden met de voorbereiding op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en de organisatie van de sociale partners in de relatie tussen opdrachtgever en de verschillende deelnemerscategorieën.

Werkgroep EcC-PNB

De werkgroep EcC-PNB waarin vertegenwoordigers van PNB en de Bisschoppenconferentie participeren heeft in 2023 vijf keer vergaderd. Met deze werkgroep geeft het fonds invulling aan de regierol met betrekking tot de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, en wordt beoogd de opdrachtgever in staat te stellen tijdig de benodigde stappen in dit traject te zetten.

Auditcommissie

De auditcommissie bestaat uit twee, of maximaal drie, onafhankelijke leden. De auditcommissie is in beginsel belast met de ondersteuning van de niet-uitvoerende bestuurders bij hun toezicht op het terrein van de risicobeheersing, het beleggingsbeleid en de financiële informatieverstrekking door het fonds. Daarnaast is de auditcommissie betrokken bij de bespreking van het audit(jaar) plan, de opdrachtschrijving voor de uit te voeren audits en de rapportages van de sleutelfunctie interne audit. De heren R.J.A. Verberne en J.S.A. van Scheijndel hebben sinds 2015 zitting in deze commissie en zullen conform reglement in 2024 definitief aftreden. Om de continuïteit te waarborgen en een soepele overdracht te bewerkstelligen is besloten om de beoogd opvolger van de heer Van Scheijndel, mevrouw N. Draper, alvast in 2023 formeel te benoemen tot lid van deze commissie. Daarnaast wordt momenteel gezocht naar een geschikte opvolger voor de heer Verberne.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 24 vertegenwoordigers van vier categorieën; zeven leden namens de (actieve) deelnemers van reglement I, twee leden namens de (actieve) deelnemers van reglement II, van elk van de zeven bisdommen een afgevaardigde namens de pensioengerechtigden, een lid namens de werkgevers (een lid van elk bisdom) en een lid namens de Bisschoppenconferentie.

Per 1 april 2023 is zeereerwaarde heer M.W.G. Dorssers toegetreden tot het verantwoordingsorgaan als vertegenwoordiger namens de actieve deelnemers van pensioenreglement I van het bisdom 's-Hertogenbosch. Daarnaast zijn Mgr. H.J.G.M. Schnackers, Mgr. R.G.L.M. Mutsaerts, zeereerwaarde heer B.S. Bosma en mevrouw H.M. Lulofs- van Rijnberk herbenoemd in hun functie als lid van het verantwoordingsorgaan. Op dit moment is een zetel als vertegenwoordiging namens de actieve deelnemers van reglement II vacant.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan heeft voorts de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het jaarverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht over het door het bestuur gevoerde beleid en gemaakte beleidskeuzes. Ook stelt het bestuur het verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over de in de statuten benoemde terreinen. In het verslag van het verantwoordingsorgaan op pagina 63 leest u meer hierover.

Adequaat pensioenfondsbestuur

Fondsdocumenten

Het bestuur hanteert als aanvullend sturingsmiddel een integraal overzicht van fonds- en beleidsdocumenten, waarin de actuele stand per document wordt bijgehouden met als doel de integraliteit en onderlinge samenhang te waarborgen.

In het verslagjaar zijn de volgende fondsdocumenten vastgesteld respectievelijk gewijzigd:

Actuariële en Bedrijfstechnische Nota

De Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN) wordt jaarlijks door het bestuur geactualiseerd. In de bestuursvergadering van 13 december 2023 is de ABTN vastgesteld, waarbij de besluitvorming uit het verslagjaar 2023 is verwerkt.

Strategisch beleidsplan 2023-2025

Het fonds werkt met een strategisch beleidsplan. De basis voor het strategisch beleidsplan zijn de missie, identiteit, kernwaarden en cultuur van het fonds. In 2022 is het strategisch beleidsplan 2023-2025 in samenspraak met het verantwoordingsorgaan opgesteld. Tijdens de beleidsdag in september 2023 heeft het bestuur het beleidsplan geëvalueerd en op onderdelen aangescherpt.

Beleid Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

PNB hanteert sinds enkele jaren een specifiek beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB-beleid) en heeft in het verleden in dit kader expliciete keuzes gemaakt bij de invulling van de beleggingsportefeuille. PNB laat zich bij het formuleren van haar beleid inspireren door de katholieke sociale leer en heeft daarbij in het bijzonder aandacht voor de encycliek 'Laudato Si' uit 2015, het eind 2022 door de Pauselijke Academie voor Sociale Wetenschappen gepubliceerde document 'Mensuram Bonam' en de pauselijke update van Laudato Si' in de in 2023 uitgegeven apostolische exhortatie Laudato Si. In het verslagjaar heeft PNB een geactualiseerd MVB-beleid vastgesteld en is verder gevolg gegeven aan de ambities uit het MVB-beleid. Een belangrijke ontwikkeling betrof het besluit om voor de aandelenbeleggingen (ontwikkelde markten) een EU klimaatbenchmark te gaan volgen, waarmee binnen deze allocatie een co2-reductie wordt bereikt in lijn met het Akkoord van Parijs. Daarnaast is besloten om het uitsluitingsbeleid uit te breiden naar een landenbeleid waarmee staatsobligaties van landen die in de categorie van meest grove en structurele schendingen van internationale normen, waaronder mensenrechten, vallen, als investering worden uitgesloten.

IT-beleid

Conform het jaarplan heeft het bestuur in 2023 de IT-risico's verder geïdentificeerd en gekwalificeerd en zijn er aanvullende opleidingen op dit gebied gevolgd. De wens tot het vergroten van IT-kennis heeft onder meer geleid tot het besluit om vanaf 2024 externe IT-expertise in te huren. Het doel daarvan is dat PNB op dit gebied een verdere professionaliseringsslag maakt en begeleid wordt bij de implementatie van enkele belangrijke dossiers, zoals bij de voorbereiding op de Digital Operational Resilience Act (DORA) en bij de monitoring van belangrijke IT-migraties binnen het pensioen- en vermogensbeheer. Tot slot is er een IT-jaarplan voor het aankomende jaar vastgesteld.

Datakwaliteitsbeleid

In het verslagjaar is er een datakwaliteitsbeleid voorbereid. Dit beleid gaat in op data governance, architectuur en informatiesystemen, de beoordeling en identificatie van data en monitoring- en beheersmaatregelen voor het behouden van de datakwaliteit. Dit beleid wordt in 2024 vastgesteld en betreft fase 1 van de zes fasen zoals genoemd in het Kader Datakwaliteit van de Pensioenfederatie. Ook is in 2023 gestart met fase 2 (risicobeoordeling) en zijn besluiten genomen om de overige fasen in 2024 tijdig af te kunnen ronden.

Pensioenreglementen

De belangrijkste wijziging dit verslagjaar van het pensioenreglement had betrekking op de aanpassing van de parameters in de pensioenregeling per 1 januari 2024. Verder is de toetredingsleeftijd binnen de pensioenregeling verlaagd van 21 naar 18 jaar en zijn de factoren die per 1 januari 2024 gelden toegevoegd aan de reglementen. De meest actuele reglementen zijn beschikbaar op de website van PNB.

Geschiktheid

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in een geschiktheidsplan. Het geschiktheidsplan is dit verslagjaar geactualiseerd, onder meer aan de hand van de update van 2023 van de Beleidsregel geschiktheid 2012 van DNB.

Zelfevaluatie

In 2023 heeft het bestuur het eigen functioneren geëvalueerd, waarbij dit keer conform de vereisten, een onafhankelijke partij is betrokken. Tevens is er aandacht geweest voor de aandachtspunten die tijdens de zelfevaluatie van het voorgaande jaar zijn geformuleerd. Ook voor het aankomende jaar zijn er enkele aandachtspunten opgesteld waaraan gedurende 2024 opvolging zal worden gegeven. Een belangrijk aandachtspunt is dat het bestaan van twee verschillende uitvoersnelheden, veroorzaakt door een

verschil in frequentie van overleggen, tussen uitvoerend en niet-uitvoerend bestuur zoveel mogelijk beperkt moeten worden. Dit is enerzijds inherent aan de rollen van beide gremia, maar met name in het kader van de transitie naar het nieuwe stelsel is het cruciaal dat het bestuur als geheel goed betrokken blijft bij alle ontwikkelingen.

Gedragscodes / Compliance Officer

Het bestuur hanteert een gedragscode. Jaarlijks en bij uittreding bevestigen de leden van het bestuur en de overige verbonden personen dat zij de gedragscode hebben nageleefd. Voor een overzicht van de (neven)functies van het bestuur wordt verwezen naar de bijlage. De gedragscode is in het verslagjaar niet gewijzigd. Ook de incidenten- en klokkenluidersregeling zijn ongewijzigd.

Portefeuilleverdeling

Per beleids-/aandachtsgebied zijn twee bestuurders verantwoordelijk. De uitvoerende bestuurders zijn primair verantwoordelijk voor het portefeuillebeheer. De niet-uitvoerende leden houden vanuit hun rol toezicht op de uitvoering en genomen besluiten ter zake. Hieronder is de verdeling weergegeven.

Functie/ onderdeel	Besturen organisatie	Wet- en regelgeving inclusief kerkelijke aspecten	Pensioen- regelingen en -soorten	Communi- catie	Vermogens- beheer	Uitbesteding., AO/IC & IT	Actuariële aspecten & verslag- legging	Intern toezicht:
Uitvoerend (primair verantw.) "Eerste lijn"	A.J.H.N. van de Wiel	M.J.M.W. Vuylsteke / G.A.D. van der Lubbe	A.J.H.N. van de Wiel	M.J.M.W. Vuylsteke / G.A.D. van der Lubbe	H.J.W.M. Peters	H.J.W.M. Peters	A.J.H.N. van de Wiel	NUB-ers als geheel
Risicobeheer- functie + Actuariële functie + Compliance officer "Tweede lijn"	L.J.M. Roodbol	P. Westdijk (NCI) L.J.M. Roodbol	L.J.M. Roodbol	L.J.M. Roodbol	L.J.M. Roodbol	L.J.M. Roodbol	F. Verschuren (AethiQs) L.J.M. Roodbol	NUB-ers als geheel
Auditfunctie "Derde lijn"	P.J. Vergroesen	P.J. Vergroesen	P.J. Vergroesen	P.J. Vergroesen	P.J. Vergroesen	P.J. Vergroesen	P.J. Vergroesen	NUB-ers als geheel
Individuele NUB-ers (secundair verantw.)	J.P.B. Brand	A.P.H. Meijers	A.P.H. Meijers	A. Bultsma / R.J.B. Hoogma	Vacature	Vacature	A. Bultsma / R.J.B. Hoogma	

Wet- en regelgeving

In 2023 zijn geen dwangsommen of boetes opgelegd aan het fonds. Er is door toezichthouder DNB geen aanwijzing aan het fonds gegeven. In het verslagjaar is geen bewindvoerder aangesteld en de bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds is niet gebonden aan toestemming van de toezichthouder. Hieronder leest u welke onderwerpen op het gebied van wet- en regelgeving in 2023 aan de bestuurstafel zijn besproken.

Nieuw Pensioenstelsel

Ook in 2023 is de nodige aandacht uitgegaan naar de voorbereiding op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Dit onderwerp heeft regelmatig op de agenda gestaan van het bestuur, de diverse commissies en de werkgroep EcC-PNB. Binnen de werkgroep, waarin ook leden namens de Bisschoppenconferentie vertegenwoordigd zijn, zijn stappen gezet om het speelveld van sociale partners per deelnemerscategorie inzichtelijk te maken en te formaliseren.

De Wet toekomst pensioenen is per 1 juli 2023 van kracht geworden. De beoogde transitiedatum is uitgesteld tot 1 januari 2028. Op basis van de huidige planning betekent dit dat de bisdommen uiterlijk 1 juli 2024 in concept over de beoogde wijziging van de pensioenregelingen besloten moeten hebben. Vervolgens moeten zij voor 1 januari 2025 het formele besluitvormingsproces doorlopen hebben en de uitkomsten vastleggen in een transitieplan, dat bij DNB moet worden ingediend. Aansluitend heeft PNB tot 1 juli 2025 de tijd om de voorgenomen regeling op uitvoerbaarheid te beoordelen en de beoogde inregeling daarvan vast te leggen in een implementatieplan, dat eveneens bij DNB moet worden ingediend.

In het verslagjaar is gestart om langs de lijn van een vijf-stappenplan tot een beheerste transitie naar het nieuwe pensioenstelsel te komen. Stap 1 van dit plan betrof het inventariseren van voorkeuren onder sociale partners en fondsorganen. Deze stap is begin 2023 uitgevoerd. Mede op basis van de uitkomst van deze stap is vervolgens in stap 2 gestart met het uitvoeren van scenarioanalyses en het bepalen van beleidsvarianten. De eerste uitkomsten van deze analyses zijn in december 2023 besproken. De berekeningen worden begin 2024 voortgezet. Daarna wordt mede op basis van een risicopreferentieonderzoek onder deelnemers de risicohouding bepaald (stap 3). In stap 4 worden vervolgens definitieve keuzes gemaakt en vastgelegd, waarna in stap 5 daadwerkelijke inbedding van het beleid zal plaatsvinden en continue monitoring wordt ingericht.

PNB legt alle ontwikkelingen en besluitvorming, inclusief evenwichtigheidsweging, rondom de transitie vast in een verantwoordingsdocument. Dit document wordt gebruikt voor de interne verantwoording maar zal straks ook als uitgangspunt dienen voor de formele verantwoording richting de externe toezichthouders. Daarnaast wordt over de belangrijkste ontwikkelingen gecommuniceerd via nieuwsbrieven en de website (zie ook hoofdstuk Communicatie van dit bestuursverslag).

Code pensioenfondsen

De in 2018 herziene Code Pensioenfondsen is wettelijk verankerd. De normen in de Code zijn een aanvulling op wet- en regelgeving. De normen in de Code zijn weliswaar leidend, maar de Code laat ruimte voor eigen verantwoordelijkheid van het pensioenfondsbestuur. Pensioenfondsen moeten de Code daarom naleven volgens het 'pas-toe-of-leg-uit'-beginsel. Afwijken van de norm is dus mogelijk mits dit weloverwogen en beargumenteerd gebeurt. Hierna zijn de normen van de Code opgenomen waaraan PNB in het verslagjaar niet (volledig) heeft voldaan en de motivering daarvan. Voor een volledig overzicht van de verantwoording over de naleving van de normen wordt verwezen naar de website van PNB.

Normen uit de Code pensioenfondsen waarvan door PNB is afgeweken in 2023

De governance van PNB is in overeenstemming met de Code, met uitzondering van twee onderdelen:

Ten eerste schrijft de Code voor dat zowel in het bestuur als in het VO er tenminste één man en één vrouw zitting hebben en dat in beide organen tenminste één lid onder de 40 jaar zitting moet hebben. Het VO voldoet aan het eerste element, het bestuur niet. Daarnaast voldoet het bestuur wel aan het leeftijds criterium, terwijl dit niet het geval is bij het VO. Het bestuur hecht aan een afgewogen vertegenwoordiging in het bestuur en het verantwoordingsorgaan namens alle binnen de doelgroep van actieve deelnemers te onderscheiden typen deelnemers en pensioengerechtigden. Tevens wordt erop toegezien dat er evenwicht is in de vertegenwoordiging namens alle bisdommen (als “werkgevers”). Het bestuur ervaart dat, gelet op het specifieke karakter van het pensioenfonds, aan diversiteit in leeftijd en geslacht in beperktere mate voldaan kan worden. Daarbij leiden de statutair aan bestuurders gestelde eisen, onder andere op het gebied van kerkelijke aspecten, tot extra uitdaging.

Het bestuur blijft streven naar verdere diversiteit bij toekomstige vacatures. Hierop is ook beleid geformuleerd.

Ten tweede zijn in bijlage 1 van de Code de voorkeursregels bij benoeming en ontslag vastgelegd. In de statutenwijziging in 2021 is de procedure met betrekking tot de benoeming en het ontslag van bestuurders verder in lijn gebracht met de Code, maar op onderdelen wijkt deze nog hiervan af. De belangrijkste afwijking bij PNB is dat, met uitzondering van de onafhankelijk voorzitter, de niet-uitvoerende bestuurders door de Bisschoppenconferentie worden benoemd en niet door het bestuur zelf. Deze afwijking hangt samen met de kerkelijke aard van het fonds en de daarmee samenhangende regels van het canoniek recht. Het bestuur van PNB staat achter deze afwijkende procedure, omdat van belang wordt geacht dat de bestuurders van het pensioenfonds naast pensioen kwaliteiten ook voldoen aan de vereisten die gelden voor bestuurders van kerkelijke rechtspersonen. Het is aan de Bisschoppenconferentie om kandidaten aan deze kerkrechtelijke eisen te toetsen.

Tegelijkertijd heeft PNB voldoende waarborgen getroffen dat met betrekking tot de geledingen namens de actieven en pensioengerechtigden in het niet-uitvoerend bestuur alleen kandidaten door of namens de geledingen zelf voor benoeming kunnen worden voorgedragen. Tevens is statutair vastgelegd dat het bestuur ingeval van een voorgenomen benoeming altijd eerst moet worden gehoord met het oog op de specifieke geschiktheidseisen die conform de Pensioenwet gelden voor bestuurders van een pensioenfonds. Op deze manier is veiliggesteld dat daadwerkelijk alleen geschikte kandidaten worden benoemd alvorens deze ter toetsing aan DNB worden voorgedragen.

De Monitoringscommissie ziet toe op de naleving van de Code Pensioenfondsen. De Stichting Zelfregulering Pensioenfondsen draagt zorg voor de financiering van de Monitoringcommissie en de Ombudsman Pensioenen namens de pensioensector. Ten behoeve van deze financiering vraagt de stichting verplichte bijdragen aan de pensioenfondsen, die actief zijn in Nederland.

Klachten en geschillen

Sinds de invoering van de Gedragslijn ‘Goed omgaan met klachten’ van de Pensioenfederatie en de invoering van de Wet toekomst pensioenen per 1 juli 2023 is er een nieuwe definitie van een klacht. Elke uiting van ontevredenheid van een persoon, gericht aan de pensioenuitvoerder, wordt beschouwd als een klacht. De klachten worden geregistreerd en in vaste rubrieken gerapporteerd.

PNB heeft de voorwaarden van de Gedragslijn en de Wet toekomst pensioenen in het nieuwe klachtenreglement opgenomen. Klachten die niet in onderling overleg worden opgelost, monden uit in een geschil. Geschillen kunnen door de deelnemer worden voorgelegd aan de Ombudsman Pensioenen of aan de rechter. Met ingang van 1 januari 2024 kunnen geschillen daarnaast worden voorgelegd aan de Geschillen Instantie Pensioenfondsen, GIP, waarbinnen de deelnemer kan kiezen voor bemiddeling door de Ombudsman of beslechting door de bevoegde rechter.

PNB is in 2022 gestart met de implementatie van de gedragslijn, die nog in 2023 is voortgezet. Ondanks de verruiming van de definitie van een klacht in de gedragslijn, is er in 2023 geen substantiële stijging te zien in het aantal geregistreerde klachten.

In dit jaarverslag ziet u voor het eerst een overzicht aan de hand van de categorieën die in de Gedragslijn 'Goed omgaan met klachten' zijn voorgeschreven. In de navolgende tabel wordt een overzicht gegeven van de in 2023 door het pensioenfonds behandelde klachten.

	Direct afgehandeld	Indirect afgehandeld	Geëscaleerd	Geschil*	Totaal
Behandelingsduur	0	0	0	0	0
Deelnemersportaal	2	0	0	0	2
Duurzaamheid	0	0	0	0	0
Financiële situatie	0	1	0	0	1
Informatieverstrekking	0	0	0	0	0
Keuzebegeleiding	0	0	0	0	0
Pensioenberekening en -betaling					
Registratie	0	0	0	0	0
werknemersgegevens/datakwaliteit					
Service en klantgerichtheid	0	0	0	0	0
Toepassing wet- en regelgeving algemeen	3	1	0	0	4
Toepassing wet- en regelgeving invaren transitie	0	0	0	0	0
Overig	0	0	0	0	0
Totaal	5	2	0	0	7

*onder geschillen werd in 2023 nog verstaan de zaken die aan de Ombudsman zijn voorgelegd.

De tevredenheid over de afhandeling van klachten van deelnemers is gecontroleerd middels een klanttevredenheidsonderzoek. De uitkomsten hiervan staan in onderstaande tabel weergegeven:

Tevredenheid afhandeling klachten	Q1	Q2	Q3	Q4	Totaal
Tevreden	0	5	2	0	7
Onbekend	0	0	0	0	0
Ontevreden	0	0	0	0	0
Neutraal	0	0	0	0	0
Totaal	0	5	2	0	7

De in het verslagjaar geregistreerde klachten zijn dus veelal direct en naar tevredenheid van de deelnemers afgehandeld. De impact van de klachten was gering en de klachten hebben niet tot aanpassingen van regelingen of processen geleid.

Incidenten

Er is in het verslagjaar sprake geweest van enkele Incidenten. De incidenten die dit verslagjaar hebben plaatsgevonden betroffen:

- Een datalek veroorzaakt bij de externe printleverancier waardoor een deelnemer een brief heeft ontvangen van een andere deelnemer, hierdoor is er een datalek ontstaan. De aard van de gelekte gegevens leidt er toe dat het datalek niet-meldingsplichtig is, maar enkel dient te worden geregistreerd in het datalekregister van PNB.
- Het onterecht versturen van registratiebrieven aan 55 parochies. Door een release vanuit het AZL portallenteam zijn er registratiebrieven aangemaakt voor parochies welke deze niet nodig hebben. De registratiebrieven voor 55 parochies zijn vervolgens verzonden naar het eigen adres, en niet naar die van het bisdom. Dit is niet correct aangezien de registratie van nieuwe deelnemers via de bisdommen verloopt. In de werkinstructie, de checklist, en op onze andere kanalen staat nu duidelijker opgenomen wat de werkafspraken zijn omtrent de registratiebrieven van de parochies.
- Een foutieve berekening van scenario's getoond op Uniforme Pensioenoverzichten (UPO's) voor actieve deelnemers en mijnpensioenoverzicht.nl door het gebruik van een verkeerde DNB scenarioset. Betreffende deelnemers hebben gecorrigeerde UPO's ontvangen. Ter voorkoming van herhaling van deze fout is de werkinstructie aangescherpt en een aanvullende controle ingevoerd om de juiste toepassing van scenariosets te waarborgen. Daarnaast is dit incident gemeld bij toezichthouder AFM.
- Geconstateerd is dat de PNB pensioenadministratie in de afgelopen jaren alleen structureel aan de geconsolideerde EU-sanctielijst is getoetst. Verzuimd is daarentegen om ook structureel en rechtstreeks te toetsen aan de Nationale Sanctielijst Terrorisme en aan de VN sanctielijsten. In september 2023 is onze pensioenadministratie alsnog aan deze sanctielijsten getoetst. Dit heeft geen hits opgeleverd die in het verleden kunnen zijn gemist. Hoewel er dus gelukkig geen sprake is van schade, heeft dit incident wel een behoorlijke potentiële impact gekend. PNB heeft dan ook in overleg met AZL diverse maatregelen getroffen om te voorkomen dat deze situatie zich nog eens kan voordoen. Daarnaast is dit incident gemeld bij toezichthouder DNB.

Deze incidenten hebben voor ons fonds geen blijvende nadelige gevolgen voor de bedrijfsvoering gehad. De incidenten zijn echter wel besproken met de betrokken uitbestedingspartners en hebben tot gevolg gehad dat aanvullende beheersmaatregelen zijn getroffen om dergelijke incidenten in de toekomst te voorkomen.

Naast deze incidenten, is er sprake geweest van enkele gebeurtenissen, die formeel niet onder de definitie incident van PNB vallen, maar die ter kennis gebracht zijn aan het bestuur, waaronder verstoringen van e-mailverkeer en applicaties. Het bestuur heeft kennisgenomen van deze gebeurtenissen en waar nodig aanvullende (correctie)maatregelen getroffen. Hoewel deze gebeurtenissen een lage impact hebben op de bedrijfsvoering, worden de ontwikkelingen nauwgezet gemonitord, niet in de laatste plaats door de sleutelfunctiehouders binnen het integraal risicomanagementsysteem van PNB.

Uitbestedingsbeleid

Het bestuur heeft in het verslagjaar beoordeeld in hoeverre uitbestedingspartijen in control waren. In de navolgende passages leest u meer over deze beoordeling

Uitbestede werkzaamheden

Pensioenbeheer

AZL N.V. zorgt als pensioenuitvoeringsorganisatie voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging. In de basis is PNB tevreden met de dienstverlening van AZL, hetgeen ook blijkt uit het feit dat in 2023 feestelijk is stilgestaan bij de 50-jarige samenwerking tussen beide partijen. Deze tevredenheid komt ook tot uitdrukking in het nieuwe contract dat per 1 januari 2023 voor de duur van zeven jaren is gesloten.

Het voorgaande laat echter onverlet dat het pensioenbeheer een kritische dienstverlening betreft in de zin van het Uitbestedings- en inkoopbeleid van PNB. Met uitzondering van het vermogensbeheer zijn alle vitale processen bij AZL ondergebracht. PNB blijft eindverantwoordelijk voor de uitbesteding van werkzaamheden en houdt de ontwikkelingen bij AZL dan ook nauwlettend in de gaten. In 2023 is vastgesteld dat nagenoeg alle processen binnen de SLA-normen zijn afgerond. Daar waar dit niet het geval is wordt gedetailleerd gerapporteerd en worden beheersmaatregelen en verbetermaatregelen getroffen. Daarnaast is er weinig sprake van klachten. Een punt van zorg is evenwel het grote personeelsverloop in 2023 en het aantal wisselingen van aanspreekpunten voor PNB (op uitvoerings- en directieniveau).

Een ander significant risico heeft betrekking op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel en de voorbereidingen die PNB en de pensioenuitvoeringsorganisatie in dit verband dienen te treffen. PNB heeft diverse maatregelen getroffen om de risico's op dit punt te beperken, waaronder het besluit om een externe IT-consultant in te huren die PNB gaat helpen om de beheersbaarheid van de risico's op IT-gebied gedurende de transitie te beperken. Meer hierover leest u ook in het hoofdstuk risicomanagement vanaf pagina 33 van dit verslag.

Vermogensbeheer

Het (fiduciair) vermogensbeheer is uitbesteed aan Goldman Sachs Asset Management. (GSAM, voorheen NN IP). GSAM belegt het vermogen van PNB op basis van richtlijnen voor het vermogensbeheer die het bestuur heeft vastgesteld.

Er zijn enkele risico's die samenhangen met de integratie van voormalig NN IP in de GSAM-organisatie welke door PNB gemonitord worden. Aan het einde van het verslagjaar was deze integratie nog niet afgerond. PNB volgt deze ontwikkelingen nauwgezet en in 2024 zal een risicobeoordeling met betrekking tot gerealiseerde migratie plaatsvinden. Waar nodig zullen aanvullende beheersmaatregelen getroffen worden. Vervolgens zal de beoordeling van de dienstverlening van GSAM via het reguliere monitorings- en evaluatiebeleid worden ingebed in de procedures.

Naast het fiduciair vermogensbeheer heeft het bestuur een overeenkomst van bewaarneming afgesloten met CACEIS Investor Services. De omvang van deze dienstverlening is beperkt tot custody-diensten, taks en betalingsverkeer.

Certificering uitbestede werkzaamheden

De belangrijkste uitbestedingspartijen van PNB worden o.a. gecertificeerd volgens ISAE- of vergelijkbare standaarden. De hiermee afgegeven assurance vormt voor PNB een belangrijk onderdeel ter waarborging van een beheerste en integere bedrijfsvoering. De ISAE 3402-rapportage van AZL betreft de opzet, het bestaan en de werking van de interne beheersmaatregelen van de in de rapportage opgenomen processen die de financiële verantwoording raken. De ISAE 3000-rapportage audit betreft de werking van de overige niet-financiële processen en de werking van het risicomanagementsysteem.

In 2023 heeft de controlerend accountant van AZL beide ISAE-rapportages getoetst en een goedkeurende verklaring zonder beperking afgegeven. Ook de vermogensbeheerders en custodian hebben over 2023 controlerapporten uitgebracht, conform de ISAE 3402 of vergelijkbare standaarden. Deze controlerapporten bevatten alle een schone verklaring.

Het bestuur heeft de rapportages van AZL, GSAM en CACEIS beoordeeld en besproken. Met name is gekeken naar de effectiviteit van de beheersmaatregelen. Daarnaast hebben de portefeuillehouders binnen het bestuur diverse klantbijeenkomsten bijgewoond waarin de rapportages zijn toegelicht. De rapportages hebben niet tot materiële bevindingen geleid. PNB meent dat uit de rapportages voor een groot deel zekerheid wordt verkregen dat de verplichtingen uit de dienstverleningsovereenkomsten tussen PNB enerzijds en de dienstverleners anderzijds conform het overeengekomen niveau worden nagekomen.

Advisering en waarmerking

Het bestuur heeft de bestuursadvisering en -ondersteuning ondergebracht bij AZL N.V. Ook zijn de adviserende diensten op het gebied van actuariële aspecten en communicatie bij AZL ondergebracht. Verder wordt de beleggingscommissie in haar werkzaamheden bijgestaan door CVP Advies B.V.

De actuariële certificering van het jaarwerk en de controle van de jaarrekening zijn opgedragen aan respectievelijk AethiQs B.V. en Ernst- en Young Accountants LLP.

Vervulling van de sleutelfunctie risicobeheer, actuariaat en interne audit

De vervulling van de interne auditfunctie is ondergebracht bij InAudit B.V. en de vervulling van de actuariële functiehouder bij de waarmerkend actuaire. Daarnaast wordt de sleutelfunctiehouder risicobeheer ondersteund door een externe risicomanager van WTW. De werkzaamheden voor de sleutelfunctie risicobeheer omvatten onder meer het verder ontwikkelen van het integraal risicomanagement, het per kwartaal rapporteren over het integraal risicomanagement en het voorbereiden van diverse risico- opinies. De werkzaamheden voor de sleutelfunctie interne audit bestaan onder andere uit het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het fonds en het periodiek evalueren van de adequaatheid en doeltreffendheid van de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering van het fonds. De bevindingen uit deze (interne) audit en de periodieke evaluatie van de interne controlemechanismen worden in een rapportage verwerkt en besproken met het bestuur. De sleutelfunctie actuariaat richt zich onder andere op het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen.

Monitoring en evaluatie

Het bestuur monitort de kwaliteit van dienstverlening en mate van nakoming van afspraken periodiek op basis van rapportages. Ook vinden de nodige tussentijdse (in)formele gesprekken plaats en woont het bestuur gedurende het jaar diverse bijeenkomsten bij waar dienstverleners hun activiteiten toelichten. Daarnaast evalueert het bestuur periodiek de servicekwaliteit van zijn dienstverleners en adviseurs en de overeenkomsten op marktconformiteit en actualiteit. In beginsel maakt het bestuur gebruik van een uitgebreide evaluatieprocedure die onderdeel is van het Uitbestedings- en inkoopbeleid. Voor reguliere, kleinere evaluaties hanteert PNB een standaard vragenformulier. De evaluaties in 2023 hebben tot een voortzetting van de samenwerking met alle dienstverleners in 2024 geleid.

Pensioenregeling 2023

Hoofdpijnen pensioenregeling 2023

De pensioenregeling van PNB zag er op 31 december 2023 op hoofdpijnen als volgt uit:

Reglement I

Aan Reglement I wordt deelgenomen door de priesters, (gehuwde en ongehuwde) diakens en door pastoraal werkers. De betreffende pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van artikel 10, onder a, van de PW. Reglement I kan verder worden getypeerd als een pensioenregeling, op grond waarvan met de leeftijd oplopende bedragen worden opgebouwd. De hiervoor bedoelde verhoging van de pensioenopbouwbedragen, zoals op basis van een leeftijdsstaffel, is onvoorwaardelijk en wordt verwerkt in de kostendekkende premie. Het uiteindelijke pensioen wordt berekend door het laatste en dus hoogste pensioenopbouwbedrag te vermenigvuldigen met het totale aantal deelnemersjaren.

Leeftijd	Opbouwbedragen per deelnemersjaar ingaaude 1-1-2024 in euro's	Opbouwbedragen per deelnemersjaar ingaaude 1-1-2023 in euro's
< 28	443,43	427,23
28-29	485,53	467,80
30-31	525,30	506,12
32-34	614,87	592,42
35-37	656,31	632,35
38-39	700,43	674,85
40-41	721,15	694,81
42-43	741,53	714,45
44-66	761,92	734,10

Reglement I kent voor alle bovengenoemde deelnemers een ouderdomspensioen. De pensioengerechtigde leeftijd is 67 jaar. Het reglement kent de mogelijkheid om het ouderdomspensioen te vervroegen naar de op de rechthebbende van toepassing zijnde, feitelijke AOW-leeftijd. Deze specifieke vervroeging loopt geleidelijk af en eindigt in beginsel in 2024 (per 1 maart 2024 wordt de AOW-leeftijd verhoogd naar 67 jaar). Daarnaast wordt vanaf 2024 ook de nieuwe wettelijke toetredingsleeftijd van 18 jaar in acht genomen (dit was 21 jaar), echter raakt deze wijziging PNB niet direct, aangezien de kans op deelnemers met de leeftijd van 18 jaar zeer klein is.

De pastoraal werkers en de hierin met hen gelijkgestelde gehuwde diakens komen daarnaast in aanmerking voor een (bijzonder) partnerpensioen en eventueel Anw-hiaatpensioen. De priesters en diakens zijn verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid door een arbeidsongeschiktheidspensioen van PNB en premievrije voortzetting van de pensioenopbouw. Wat betreft de pastoraal werkers worden eventuele wettelijke arbeidsongeschiktheidsuitkeringen op hun PNB-arbidsongeschiktheidspensioen in mindering gebracht. Voorts kent Reglement I een premievrije voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid.

De keuze-onderdelen van Reglement I betreffen de mogelijkheid van vervroegde pensionering en de uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en omgekeerd. De hiervoor bedoelde uitruil geldt niet voor priesters en ongehuwde diakens.

Reglement II

Aan Reglement II wordt deelgenomen door het huishoudelijk personeel. De betreffende pensioenregeling is een uitkeringsovereenkomst in de zin van artikel 10, onder a, van de PW. Reglement II kan verder worden getypeerd als een vaste bedragenregeling. Het opbouwbedrag is met ingang van 1 januari 2023 vastgesteld op € 120,53 (was in 2021: € 116,07). Naast een ouderdomspensioen dat op 67-jarige leeftijd ingaat, verzekert Reglement II een (bijzonder) partnerpensioen. Het reglement kent geen arbeidsongeschiktheidspensioen, wel –net als Reglement I– een premievrije voortzetting bij arbeidsongeschiktheid. De keuze-onderdelen van Reglement II betreffen de mogelijkheid van uitruil van ouderdomspensioen in partnerpensioen en omgekeerd, en de vervroegde pensionering.

Voor de actuele pensioenreglementen wordt verwezen naar de website van het fonds.

Waardeoverdracht kleine pensioenen (minder dan € 594,89 bruto per jaar (2023))

In verband met de inwerkingtreding van de Wet waardeoverdracht klein pensioen is besloten gebruik te maken van het recht op automatische waardeoverdracht van kleine pensioenen die op of na 1 januari 2018 zijn ontstaan. Daarnaast vervallen vanaf 1 januari 2019 de pensioenaanspraken van rechtswege bij het einde van de deelneming als het ouderdomspensioen niet meer bedraagt dan € 2,00 bruto per jaar. De vrijval in de voorziening die het gevolg is van het vervallen van de zeer kleine pensioenaanspraken wordt toegevoegd aan de algemene middelen van het pensioenfonds en komt daarmee ten goede aan het collectief. In 2023 zijn geen zeer kleine pensioenaanspraken vervallen.

Communicatie

Communicatiebeleidsplan

Het communicatiebeleidsplan geldt voor de periode 2022-2024. PNB wil in deze meerjarige periode het volgende bereiken:

1. Het pensioenbewustzijn van deelnemers stimuleren door bij te dragen aan inzicht en overzicht in pensioen. Gezien de samenstelling van het fonds richten we ons met name op de deelnemers die bijna met pensioen gaan, zodat zij goed voorbereid zijn op hun pensionering.
2. Verwachtingen van deelnemers managen als het om de hoogte van het pensioen gaat; verrassingen voorkomen.
3. Het vertrouwen in het fonds behouden.
4. De werkgevers (parochies en bisdommen) goed informeren over ontwikkelingen binnen het fonds.
5. Ervoor zorgen dat parochies en bisdommen weten waarheen ze deelnemers kunnen verwijzen voor meer informatie over het pensioen van PNB.

Het jaarplan 2023 was op dit communicatiebeleidsplan gebaseerd. De belangrijkste activiteiten die zijn ingezet om de doelen te bereiken worden in de navolgende paragrafen toegelicht.

Communicatie deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers

De deelnemers, pensioengerechtigden en gewezen deelnemers ontvingen in juli 2023 een nieuwsbrief. In de nieuwsbrief stond een interview met de heren Van der Lubbe en Heemskerk over de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Ook was er aandacht voor de viering van het 50-jarig bestaan van het fonds middels een "Dag van de Toekomst". Aan de zomernieuwsbrieven was een kort lezersonderzoek gekoppeld. De antwoorden geven een beter beeld van de informatiebehoeften van de deelnemers.

De winternieuwsbrief werd nog voor de kerst verstuurd. In de winternieuwsbrieven is de voorzitter van PNB, de heer Brand, geïnterviewd over het 50-jarig jubileum van PNB en de activiteiten die in dit verband in 2023 hebben plaatsgevonden.

Wet toekomst pensioenen

Ook in de communicatie is steeds meer aandacht voor de Wet toekomst pensioenen. De deelnemer wordt meegenomen in de besluitvorming rond de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Op 1 juli 2023 ging ook de Open Norm keuzebegeleiding in, welke van invloed is op de wijze waarop pensioenfondsen met deelnemers communiceren. Keuzebegeleiding is een uitwerking van de zorgambitie van het fonds. Oftewel: hoe ver wil het fonds gaan in het begeleiden bij keuzes, welke ambities heeft het fonds? Eind 2023 is deze zorgambitie opnieuw vastgelegd. In 2024 wordt het wettelijk communicatieplan Wet toekomst pensioenen geschreven. Ook zal een uitgebreid deelnemersonderzoek worden uitgevoerd.

Werkgeverscommunicatie

Evenals in eerdere jaren wordt met de zeven bisdommen en de parochies zo veel mogelijk digitaal gecommuniceerd. Zij ontvangen bijvoorbeeld de kerncijfers, maar ook de nieuwsbrieven voor de deelnemers in digitale vorm. De mailingen die aan de bisdommen worden verzonden, hebben een aparte plaats op de documentenpagina voor bisdommen op de website. Daarnaast is er voor de werkgevers een checklist 'Wegwijs in Pensioen' waarin, analoog aan Pensioen 1-2-3 voor deelnemers, aan de werkgevers wordt uitgelegd welke pensioeninformatie zij aan een nieuwe medewerker kunnen verstrekken.

Verkort jaarverslag

Ook afgelopen jaar is een verkorte versie van het jaarverslag gepubliceerd in de vorm van een landingspagina op de website. In de zomereditie van de nieuwsbrief, die in juli 2023 is verzonden, is hier aandacht aan besteed.

Uitvoeringskosten

Kosten pensioenbeheer

(in duizenden euro)

	2023	2022
Kosten van het pensioenbeheer (inclusief btw) bestaan uit:		
– Administratie regulier	500	425
– Incidentele (project)kosten	211	44
– Governance	209	324
– Controlekosten	142	172
– Advieskosten	374	399
– Overige kosten	63	42
Totaal	1.499	1.406
Pensioenbeheer (pensioenuitvoeringskosten in euro per deelnemer)	€ 690	€ 625

Toelichting

Om de kosten per deelnemer te berekenen is het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening. De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening.

Er is sprake van een stijging van de kosten per deelnemer, € 690 in 2023 ten opzichte van € 625 in 2022. Dit hangt onder meer samen met de afname van het aantal actieve deelnemers gedurende het verslagjaar. In het begin van 2023 waren 661 actieve deelnemers aangesloten bij het fonds. Eind 2023 is dit aantal teruggelopen tot 625. De afname van het actieve bestand hangt vooral samen met een grote groep uittredingen (57 ten opzichte van 19 toetredingen).

Daarnaast zijn de pensioenuitvoeringskosten in 2023 gestegen tot € 1.499.000 ten opzichte van € 1.406.000 in 2022. Deze stijging hangt met name samen met een verhoging van de incidentele (project)kosten, waaronder met name een verdere investering in de voorbereiding op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel.

Het bestuur zet zich in om de kosten te beheersen en op een aanvaardbaar niveau te houden. Daarbij geldt als uitgangspunt dat een lager kostenniveau niet ten koste van de kwaliteit mag gaan. Daarnaast is het van belang om voor ogen te houden dat bepaalde ontwikkelingen, zoals de afname van het aantal deelnemers, maar ook kostenstijgingen als gevolg van nieuwe controles en wettelijke eisen niet binnen de invloedssfeer van PNB liggen. Wat dit laatste betreft geldt ook dat bepaalde activiteiten voortkomend uit wettelijke verplichtingen gelden voor alle pensioenfondsen, ongeacht hun omvang. Dergelijke kosten drukken echter veel zwaarder op PNB als relatief klein pensioenfonds.

De hiervoor genoemde reguliere uitvoeringskosten worden conform beleid ten laste gebracht van de premies; incidentele (project)kosten worden ten laste gebracht van het resultaat (zie ook hoofdstuk 'Financiële positie van PNB' vanaf pagina 41). Dit uitgangspunt wordt evenwichtig geacht omdat met name deze incidentele (investerings)kosten voor alle doelgroepen, waaronder inactieve deelnemers/pensioengerechtigden, van het fonds worden gemaakt.

Benchmarking uitvoeringskosten

Uit een benchmarkrapport van Bell Pension Consultants & Actuaries B.V. van 28 september 2023 volgt dat de gemiddelde kosten per deelnemer van PNB (ultimo 2022 € 625) fors hoger liggen dan voor andere pensioenfondsen van “kleine” omvang (ultimo 2022 € 397). Onder “klein” fonds volgens dit onderzoek vallen alle fondsen met een omvang tussen de 1.000 en 10.000 deelnemers (actief en pensioengerechtigd). Aangezien deze bandbreedte erg ruim is, PNB zich met een omvang van 2.249 deelnemers inclusief pensioengerechtigden aan de onderkant hiervan beweegt en bepaalde vaste kosten ongeacht hun omvang voor alle pensioenfondsen gelijk zijn, scoort PNB automatisch minder positief in deze vergelijking.

PNB heeft derhalve besloten om naast de bestaande (wettelijke) kengetallen voor de uitvoeringskosten vanaf dit verslagjaar de zogenaamde ‘totale kostenratio’ in het bestuursverslag op te nemen. Daarmee ontstaat inzicht in alle kosten van het beheer van PNB (exclusief transactiekosten) als percentage van het belegd vermogen en wordt duidelijk welke impact deze kosten hebben op het opgebouwde (pensioen)vermogen. Verderop in dit hoofdstuk wordt op deze totale kostenratio ingegaan.

Kosten vermogensbeheer

Kosten van het vermogensbeheer kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

De eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s) en het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer.

De tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. In procenten uitgedrukt zien de kosten er als volgt uit:

	2023	2022
Vermogensbeheer:		
– Kosten in % van het gemiddeld belegd vermogen (exclusief transactiekosten)	0,25%	0,21%
– Transactiekosten in % van het gemiddeld belegd vermogen	0,03%	0,05%
– Totale kosten van vermogensbeheer	0,28%	0,26%

De totale kosten vermogensbeheer zijn als volgt uit te splitsen:

(in duizenden euro)	Beheer- kosten	Performance gerelateerde kosten	Transactie- kosten	Totaal 2023	Totaal 2022
<i>Kosten per beleggingscategorie</i>					
Vastgoed	333	0	0	333	283
Aandelen	117	0	119	236	259
Vastrentende waarden	359	0	16	375	468
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën excl. overlay	809	0	135	944	1.010
Kosten overlay beleggingen	0	0	0	0	0
Totaal kosten toe te wijzen aan categorieën incl. overlay	809	0	135	944	1.010
<i>Overige vermogensbeheerkosten</i>					
Kosten fiduciair beheer	331	0	0	331	341
Bewaarloon	37	0	0	37	89
Advieskosten vermogensbeheer	71	0	0	71	34
Overige kosten	54	0	0	54	0
Totaal overige vermogensbeheerkosten	493	0	0	493	464
Totaal kosten vermogensbeheer	1.302	0	135	1.437	1.474

Toelichting

Van de totale kosten vermogensbeheer 2023 van 1.437 geldt dat een bedrag van 184 is verwerkt in de staat van baten en lasten in de jaarrekening. Voor de overige 1.253 geldt dat deze kosten rechtstreeks ten laste komen van het resultaat op beleggingen.

Uitgedrukt in procenten van het gemiddeld belegd vermogen bedragen de totale vermogensbeheerkosten 0,28% (28 basispunten). Het grootste deel van deze kosten bestaat uit beheervergoedingen voor de fiduciaire manager en de beheerders van de beleggingsfondsen. Een andere belangrijke kostenpost zijn de transactiekosten. Het fonds rapporteert zowel de aan- en verkoopkosten van participaties in de beleggingsfondsen als ook (een schatting van) de transactiekosten binnen de beleggingsfondsen. Onder de categorie overige kosten worden o.a. de bankkosten en het bewaarloon verantwoord.

De totale kosten vermogensbeheer gaan ten laste van het rendement van de beleggingen. Gegeven de grootte van het fonds in samenhang met het aantal actieve deelnemers en de professionaliteit die door de Toezichthouder van het bestuur wordt verwacht, is het kostenniveau een belangrijk aandachtspunt. De absolute kosten waren in 2023 vergelijkbaar aan het voorgaand jaar, maar door de daling van het vermogen waren de relatieve vermogensbeheerkosten in 2023 licht hoger dan in 2022. Met een niveau van 28 basispunten (26 in 2022) zijn de kosten van het vermogensbeheer bovendien laag in vergelijking met andere Nederlandse pensioenfondsen, zoals o.a. uit publicaties van DNB blijkt. Desalniettemin houdt het bestuur de kostenontwikkeling nauwgezet in de gaten en blijft het streven naar een zo laag mogelijk kostenniveau.

Benchmarking kosten vermogensbeheer

Uit het eerder aangehaalde benchmarkrapport van Bell Pension Consultants & Actuaries B.V. van 28 september 2023 volgt tevens dat PNB op basis van de totale vermogensbeheerkosten (0,26% in 2022) beter scoort dan andere pensioenfondsen met een vergelijkbaar gemiddeld pensioenvermogen (0,30% in 2022). PNB belegt voornamelijk passief en kent geen prestatievergoedingen. Dit draagt ertoe bij dat de vermogensbeheerkosten bij PNB zoveel lager zijn.

Ontwikkeling totale kosten en conclusie

Zoals eerder aangegeven draagt de totale kostenratio bij aan een betere vergelijkbaarheid tussen pensioenfondsen, maar ook tussen pensioenuitvoerders in brede zin. De totale kostenratio betreft de som van de pensioenbeheer- en vermogensbeheerkosten, gedeeld door het gemiddeld belegd vermogen. Uit het genoemde benchmarkrapport volgt dat PNB op basis van deze totale kostenratio (0,45% in 2022) beter scoort dan andere fondsen met een gemiddeld vergelijkbaar vermogen (0,51% in 2022).

Begin vorig jaar heeft PNB de huidige kosten geanalyseerd en daarbij ook de verwachte ontwikkelingen naar de toekomst beoordeeld. Hieruit volgt dat de kosten voor pensioen- en vermogensbeheer tezamen ca. 0,50% van het vermogen bedragen en naar verwachting over 25 jaar op een niveau van 0,60% zullen uitkomen. PNB acht een kostenniveau tussen de 0,50% en 0,60% goed verdedigbaar en concurrerend ten opzichte van commerciële aanbieders van pensioenproducten in de markt. Op basis hiervan komt PNB dan ook tot de slotsom dat het bestaansrecht van het fonds, vanuit kostenperspectief, in ieder geval de komende 25 jaar in beginsel gewaarborgd is.

Vergoedingen fondsfunctionarissen

De onderstaande tabel geeft een overzicht van de vergoedingsregeling voor het bestuur, de commissies en het verantwoordingsorgaan.

	2023	2022
Vaste vergoeding per persoon per jaar (exclusief btw):		
Onafhankelijk voorzitter	€ 15.689,94	€ 15.689,94
Uitvoerend bestuur	€ 15.689,94	€ 15.689,94
Niet-uitvoerend bestuur	€ 6.724,26	€ 6.724,26
Beleggingscommissie	€ 5.603,55	€ 5.603,55
Commissie pensioen & governance	€ 5.603,55	€ 5.603,55
Auditcommissie	€ 2.801,77	€ 2.801,77
Vergoeding per persoon per vergadering (in euro's, exclusief btw):		
Bestuur	€ 224,15	€ 224,15
Verantwoordingsorgaan	€ 224,15	€ 224,15

Naast de (eventuele) vaste vergoeding per jaar en de vergoeding per bijgewoonde vergadering, ontvangen de fondsfunctionarissen een vergoeding voor reiskosten en overige onkosten samenhangend met het bijwonen van de vergaderingen.

Risicohouding

Algemene risicohouding

In zijn algemeenheid beschouwt het bestuur zijn houding als risicomijdend. Risico's zijn alleen acceptabel indien de impact beperkt is dan wel het risico juist bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen. Meer concreet maakt het bestuur een onderscheid in de risicohouding op het gebied van financiële en niet-financiële risico's. In de navolgende paragrafen zal hierop nader worden ingegaan.

Financiële risicohouding

Binnen het beleid van het fonds neemt de financiële risicohouding een belangrijke plaats in. De financiële risicohouding is de mate waarin het fonds bereid is beleggingsrisico's, actuariële risico's, inflatierisico's e.d. te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren (de risicobereidheid) en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's, actuariële risico's, inflatierisico's e.d. kan lopen, gegeven de kenmerken van het fonds (het risicodraagvlak). Het bestuur heeft de risicohouding, na overleg met het verantwoordingsorgaan, vastgesteld en vastgelegd in de ABTN.

De risicohouding wordt verder onderverdeeld in een korte termijn risicohouding en een lange termijn risicohouding.

– Korte termijn risicohouding

De korte termijn risicohouding wordt gemeten in termen van vereiste dekkingsgraad. De vereiste dekkingsgraad is de dekkingsgraad waarbij een pensioenfonds voldoende reserves heeft om de pensioenen met een hoge mate van zekerheid nu en in de toekomst te kunnen uitkeren. Die vereiste dekkingsgraad moet binnen vooraf bepaalde bandbreedtes liggen. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkingsgraad tussen de 112% en 120%. De financiële risico's die het fonds loopt in combinatie met het door het fonds gekozen beleid om deze risico's tegen te gaan zijn objectief meetbaar aan de hand van de hoogte van de vereiste dekkingsgraad. Het beleggingsbeleid van het fonds kent een relatief laag risicoprofiel met een strategisch vereiste dekkingsgraad van 115,6% (eind 2023). Gedurende 2023 is de daadwerkelijk vereiste dekkingsgraad binnen de bandbreedtes gebleven en heeft het fonds zijn beleggingsbeleid niet hoeven aanpassen. Eind 2023 bedraagt de feitelijk vereiste dekkingsgraad 115,2%.

– Lange termijn risicohouding

De lange termijn risicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud (een resultaat van 100 procent wil zeggen dat precies de beloofde aanspraak inclusief toegezegde indexatie is nagekomen). Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het bestuur een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en de ondergrenzen zijn door het bestuur vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- verwacht pensioenresultaat vanuit de vereiste positie (mediaan);
- verwacht pensioenresultaat vanuit de feitelijke positie (mediaan);
- afwijking verwacht pensioenresultaat in slechtweersscenario vanuit de feitelijke positie (5%-percentiel).

Met het uitvoeren van de aanvangshaalbaarheidstoets in 2015 heeft het fonds aan de wettelijke verplichting voldaan. Hieruit kwam naar voren dat een pensioenresultaat van 100% wordt bereikt vanuit de situatie dat aan de feitelijke dekkingsgraad wordt voldaan. Tevens is met behulp van de aanvangshaalbaarheidstoets getoetst dat het premiebeleid realistisch en haalbaar is. In 2023 is uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets gebleken dat de pensioenresultaten voldoen aan de in de risicohouding vastgestelde ondergrens en maximale toelaatbare afwijking. Voor een verdere toelichting op de uitkomsten wordt verwezen naar de paragraaf 'Financiële positie van PNB' op pagina 42 van dit verslag.

Niet-financiële risicohouding

De niet-financiële risicohouding kan ook als risicomijdend worden getypeerd. De niet-financiële risicohouding komt tot uitdrukking in onderstaande matrix, waarbij kans en impact tegenover elkaar zijn gezet:

		Impact				
		1 = Minimaal	2 = Klein	3 = Middel	4 = Hoog	5 = Maximaal
Kans	5 = Zeer waarschijnlijk	Zorgwekkend	Zorgwekkend	Niet acceptabel	Niet acceptabel	Niet acceptabel
	4 = Waarschijnlijk	Toelaatbaar	Zorgwekkend	Zorgwekkend	Niet acceptabel	Niet acceptabel
	3 = Mogelijk	Toelaatbaar	Toelaatbaar	Zorgwekkend	Zorgwekkend	Niet acceptabel
	2 = Onwaarschijnlijk	Acceptabel	Toelaatbaar	Toelaatbaar	Zorgwekkend	Zorgwekkend
	1 = Zeldzaam	Acceptabel	Acceptabel	Toelaatbaar	Toelaatbaar	Zorgwekkend

De onderliggende inschaling van de kans en impact met een relatie tot de missie, visie en strategie is als volgt tot stand gekomen:

Kans	Verwachte frequentie
1. (minimaal)	Verwachte frequentie is (minder dan) 1 x per 10 jaar
2. (klein)	Verwachte frequentie is 1 x per 3 jaar
3. (middel)	Verwachte frequentie is 1 x per jaar
4. (hoog)	Verwachte frequentie is 1 x per kwartaal
5. (maximaal)	Verwachte frequentie is 1 x per maand (of vaker)

Impact	Relatie tot missie, visie en strategie
1. (minimaal)	Minimale impact op bereiken MVSD
2. (klein)	Realiseren doelstellingen wordt bedreigd (MVS niet)
3. (middel)	Realiseren strategie wordt bedreigd (missie en visie niet)
4. (hoog)	Realiseren visie wordt bedreigd (missie niet)
5. (maximaal)	Realiseren missie wordt bedreigd

In eerste instantie worden de bruto risico's vastgesteld. Vervolgens worden diverse beheersmaatregelen besproken die dat bruto risico kunnen mitigeren. Uitgaande van het feit dat die beheersmaatregelen ook worden uitgevoerd en ook effectief blijken te zijn, resteert een netto risico. Dat resterende netto risico wordt afgezet tegen de hiervoor aangegeven risicohouding. Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf 'Niet-financiële risico's' op pagina 36 van dit verslag.

Risicomanagement

Risicomanagementsysteem

De belangrijkste doelstelling van het fonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen en het realiseren van de ambitie van de pensioenregeling. Bij het beheer en de financiering van de pensioenverplichtingen loopt het fonds risico's. De risico's kunnen ingedeeld worden in financiële en niet-financiële risico's. Deze paragraaf geeft meer uitleg rondom het risicomanagementsysteem, het beleid en de risico's die het fonds loopt.

Aanwezige risico's

Het bestuur is verantwoordelijk voor het managen van de risico's, verbonden aan de uitvoering van de pensioenregelingen. De risico's zijn beschreven en geanalyseerd, gevolgd door een beoordeling door het bestuur hoe groot de kans is dat deze risico's optreden en, indien die kans bestaat, wat de financiële en niet-financiële impact voor het fonds zou kunnen zijn.

Op hoofdlijnen zijn de volgende risicocategorieën geïdentificeerd:

- Financiële risico's:
 - Actuariële risico's
 - Renterisico
 - Beleggingsrisico's, waaronder ESG-risico's
- Niet-financiële risico's:
 - Uitbestedingsrisico's
 - IT-risico's
 - Interne bestuurlijke risico's
 - Integriteitsrisico's
 - Juridische risico's
 - Strategische risico's
 - Wtp-(project)risico's

Het IRM-proces

Het bestuur heeft ten aanzien van deze risico's beheersmaatregelen getroffen. Voor zover dat niet is gedaan, aanvaardt PNB de desbetreffende risico's in lijn met de risicohouding van het fonds.

Risicobewustzijn

Bij het bepalen en wijzigen van het beleid, alsmede bij de belangrijkste besluiten die het bestuur neemt, vindt steeds een risico- en belangenafweging plaats. Deze afweging wordt in de notulen vastgelegd en zo nodig met belanghebbenden gecommuniceerd. De hiervoor beschreven werkwijze borgt het scheppen en in stand houden van een cultuur van risicobewustzijn.

IRM-jaarkalender

Aan het einde van ieder jaar wordt een IRM-jaarkalender t.b.v. het komende jaar vastgesteld waarin vastgelegd wordt welke risicocategorieën in dat jaar beoordeeld zullen worden en welke andere IRM-activiteiten gepland staan (denk daarbij aan moment van oplevering van IRM-rapportages, de evaluaties van het IRM en/of de uitvoering van een eigenrisicobeoordeling).

Monitoring

Naast de continue monitoring van de bestaande en nieuwe risico's, hetgeen structureel plaatsvindt en tot uiting komt in de kwartaalrapportages van de sleutelhouder van de risicobeheerfunctie, is een cyclus ingericht waarmee alle risicocategorieën minimaal één keer in de drie jaar meer in detail geëvalueerd worden. Ook wordt de effectiviteit van de gedefinieerde beheersmaatregelen periodiek geëvalueerd.

Evaluatie effectiviteit van beheersing

De financiële strategie wordt ex ante, uitgaande van de overeengekomen risicohouding en ontwikkelde investment cases, met behulp van een ALM-proces uitgediept, met als resultante onder meer een strategische assetmix en een strategisch interest hedgepercentage. De beleggingsrisico's worden door de vermogensbeheerder in eerste instantie gebenchmarkt tegen performance afspraken die in de SLA's zijn vastgelegd. De actuariële risico's worden gebenchmarkt door de actuariële sleutelfunctiehouder. Ten slotte wordt de algehele performance gebenchmarkt tegen de grondslagen die in het ALM-proces zijn vastgesteld. Zo wordt nagegaan welke beslissingen hebben bijgedragen aan het financiële resultaat.

Wat de niet-financiële risico's betreft, wordt regelmatig de effectiviteit van de overeengekomen beheersmaatregelen getoetst. Indien de effectiviteit niet naar verwachting is, zal dat in eerste instantie resulteren in een aanpassing van het netto risico en mogelijk ook leiden tot aanpassing van beleid.

IRM-governance

Het risicomanagement wordt op het niveau van het voltallige bestuur uitgevoerd. Op het terrein van bepaalde risico's laat het bestuur zich bijstaan door de commissies. Voor zover werkzaamheden aan derde partijen zijn uitbesteed, heeft het bestuur zich ervan vergewist dat deze partijen hun eigen risicomanagementsysteem hebben, een en ander periodiek controleren en over de risicobeheersing rapporteren aan PNB. PNB heeft met de betrokken partijen voorts enkele adequate instrumenten contractueel vastgelegd om zijn verantwoordelijkheid met betrekking tot het risicomanagement te kunnen waarmaken.

Binnen het bestuur zijn de uitvoerende bestuurders met betrekking tot de aan hun toevertrouwde portefeuille verantwoordelijk voor het eerstelijnsrisicobeheer. Dit omvat de zogenaamde eerstelijns verantwoordelijkheid.

Sleutelfunctiehouders

De sleutelhouder van de risicobeheerfunctie controleert onder meer de beheersing van de risico's en adviseert het bestuur vanuit zijn tweedelijnsverantwoordelijkheid. Een risico-opinie van de sleutelhouder van de risicobeheerfunctie wordt betrokken bij besluitvorming rondom een hoog-risico, bij materiële impact of invloed op de strategische doelstellingen. Indien het bestuur keuzes treft die afwijken van de risico-opinie worden de overwegingen daartoe vastgelegd in de notulen. Voorts rapporteert de sleutelhouder van de risicobeheerfunctie op kwartaalbasis over de ontwikkelingen binnen de risicomanagementbeleidscyclus. Datzelfde geldt voor de sleutelhouder van de actuariële functie.

Daarnaast beoordeelt, monitort en rapporteert de sleutelhouder van de interne auditfunctie over het interne beheersysteem en heeft een initiërende en adviserende rol bij het vormgeven van het interne beheersysteem. In het kader van de interne auditfunctie wordt onder meer geëvalueerd of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de beheerste en integere bedrijfsvoering, in voorkomend geval met inbegrip van de uitbestede werkzaamheden, adequaat en doeltreffend zijn. Het betreft een evaluatie van de gehele bedrijfsvoering van het pensioenfonds, zodat hiervan een objectief beeld kan worden verkregen. De interne auditfunctie wordt ingevuld door toepassing van een audit jaarcyclus die afgestemd is op het systeem van het integraal risicomanagement.

Intern toezicht

Tot slot zijn de niet-uitvoerende bestuurders in zijn algemeenheid aangewezen om toezicht te houden op de uitvoering van het risicobeheer. De niet-uitvoerende bestuurders laten zich bij het toezien op een adequate risicobeheersing bijstaan door de

auditcommissie. Het bestuur in zijn totaliteit legt hierover verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan, alsmede in het jaarverslag.

Evaluatie IRM en eigenrisicobeoordeling

Het vorenstaande proces wordt jaarlijks doorlopen, geëvalueerd en eventueel aangepast. Het bestuur werkt binnen de eisen van een beheerste en integere bedrijfsvoering doorlopend aan de versterking op het gebied van risicomanagement en de verhoging van het volwassenheidsniveau binnen de organisatie van PNB.

Tot slot voert het PNB in het kader van het risicobeheer ten minste driejaarlijks een eigenrisicobeoordeling uit en legt de resultaten hiervan schriftelijk vast. In geval van een significante wijziging in het risicoprofiel van het fonds of door het fonds uitgevoerde pensioenregelingen vindt zo spoedig mogelijk een tussentijdse eigenrisicobeoordeling plaats. De laatste ERB dateert van oktober 2021.

Beleidsinstrumenten

Als maatstaf voor de financiële draagkracht van het fonds wordt de beleidsdekkingsgraad genomen. De ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad kan nadelig beïnvloed worden door financiële risico's waaraan PNB bloot staat. Voor het risicobeleid zijn daarnaast ook de actuele dekkingsgraden belangrijk. Om de financiële risico's te beheersen en de ontwikkeling van de beleidsdekkingsgraad te beïnvloeden heeft het fonds een aantal beleidsinstrumenten tot zijn beschikking:

- beleggingsbeleid;
- premiebeleid;
- toeslagbeleid;
- pensioenbeleid.

De uitgangspunten rondom deze financiële beleidsinstrumenten zijn vastgelegd in de ABTN van het fonds en worden elders in dit bestuursverslag nader toegelicht. Met behulp van het beleggingsbeleid kan een verdere beleidsmatige toelichting gegeven worden over hoe het fonds met de belangrijkste financiële risico's omgaat. In de navolgende paragraaf zal hierop worden ingegaan. Vervolgens zal worden ingegaan op het beleid dat het fonds voert rondom de niet-financiële risico's. Tot slot komt aan de orde welke risico's en onzekerheden in het afgelopen boekjaar een belangrijke impact op het fonds heeft gehad, wat het gevolg was en welke maatregelen in het systeem van risicomanagement getroffen zijn, hierbij wordt ook gekeken naar de impact op het komende boekjaar.

Financiële risico's

Onderstaande tabel geeft meer uitleg rondom de financiële risico's die het fonds loopt. Verdere kwalitatieve en kwantitatieve uitleg rondom de financiële risico's wordt gegeven in de risicoparagraaf bij de toelichting op de jaarrekening.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	PNB is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch).
Marktrisico (S2)	De waarde van beleggingen in zakelijke waarden kan fluctueren. Het fonds loopt hierdoor risico's.
Valutarisico (S3)	PNB belegt in waardepapieren in buitenlandse valuta, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta t.o.v. de euro.
Grondstoffenrisico (S4)	Het risico dat de waarde van de beleggingen in grondstoffen (commodities) daalt. Dit is op PNB niet van toepassing, omdat het fonds niet in grondstoffen investeert.
Kredietrisico (S5)	Het effect van de kredietwaardigheid van de tegenpartij.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	PNB staat bloot aan verzekeringstechnische risico's. Voornamelijk is dit het financiële risico door afwijkende levensverwachting. De feitelijke sterfte van deelnemers is hoger of lager dan verwacht en de gemiddelde levensduur van deelnemers wijkt af van de verwachtingen. Het verzekeringstechnisch risico omvat ook het risico van negatief resultaat op de actuariële grondslagen waarmee de pensioenpremie en de technische voorziening worden bepaald. De belangrijkste actuariële risico's zijn het langlevensrisico, het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico.
Liquiditeitsrisico (S7)	Het fonds loopt het risico dat het niet over voldoende liquide financiële middelen beschikt om op het beoogde moment aan de pensioenuitkeringsverplichtingen te voldoen.
Concentratierisico (S8)	Als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt, loopt het fonds concentratierisico.
Actief beheer risico (S10)	Actief beheer risico ontstaat indien vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille.

Niet-financiële risico's

Uitbestedingsrisico's

Definitie: Risico's met oorzaak in de kwaliteit, discontinuïteit of integriteit van de uitvoering

Beheersmaatregelen: Om deze risico's te beperken maakt het bestuur gebruik van verschillende beheersmaatregelen. Allereerst zijn met alle partijen professionele contracten gesloten, waarin onder meer afspraken over aansprakelijkheid en waarborgen voor goede dienstverlening zijn vastgelegd, een en ander met in achtneming van de door het bestuur gestelde uitgangspunten zoals beschreven in het Uitbestedings- en inkoopbeleid van het fonds. Vervolgens vindt er een nauwgezette monitoring plaats van de dienstverleners aan de hand van ISAE of gelijkwaardige rapporten, maar ook aan de hand van financiële en niet financiële (risico) rapportages op kwartaal basis. Bovendien beoordeelt het fonds de business continuity plannen op adequaatheid en de gedragscodes op gelijkwaardigheid met de gedragscode van het fonds. Verder vinden jaarlijks evaluatiegesprekken plaats met de belangrijkste dienstverleners. Afhankelijk van de aard van de dienstverlening en de aandachtspunten wordt deze evaluatie meer of minder

uitgebreid ingestoken. Voorts beoordeelt het fonds de dienstverlening en overeenkomsten periodiek op marktconformiteit. PNB hanteert een integraal dynamisch contractenregister waarin alle dienstverleners en hun belangrijkste kenmerken zijn vastgelegd. Dit register wordt periodiek geraadpleegd, bijgewerkt en op basis hiervan worden beheersactiviteiten ingepland. Tot slot laat het bestuur waar nodig onder leiding van de sleutelfunctiehouder interne audit periodiek aanvullende audits uitvoeren m.b.t. uitbestedingsaspecten.

IT-risico's

Definitie: Risico's in relatie tot de IT van de uitvoerder:

- door onvoldoende bewustzijn van het belang van IT en de daarmee samenhangende risico's voor PNB's organisatie alsmede voor de hele keten van uitbesteding met als gevolg dat PNB niet in control is op IT (bewustzijn/awareness);
- doordat de autoriteit en mogelijkheid tot het lezen, kopiëren of manipuleren van informatie en systeemcomponenten, bijvoorbeeld als gevolg van cybercrime, ook buiten een gedefinieerde groep gerechtigden ligt (vertrouwelijkheid/access);
- door het niet in staat zijn gegevens vanuit de IT-omgeving binnen een redelijk tijdsbestek te raadplegen of te wijzigen, wanneer dit bij het uitvoeren van de werkzaamheden nodig is (beschikbaarheid/availability);
- door het niet in staat zijn correcte, tijdige en complete informatie van de IT-omgeving te verstrekken aan relevante belanghebbenden (integriteit/accuracy); en
- door het niet in staat zijn met acceptabele kosten en acceptabele risico's veranderingen in de bedrijfsvoering door te voeren, die nodig kunnen zijn door interne en externe oorzaken (aanpasbaarheid/agility).

Beheersmaatregelen: Aangezien alle essentiële processen zijn uitbesteed geldt ook hier dat de beheersing van de risico's in belangrijke mate wordt gerealiseerd door de controls zoals genoemd onder de uitbestedingsrisico's. In aanvulling hierop geldt bij de IT-risico's dat PNB beschikt over een IT-beleid dat periodiek wordt herijkt. Dit beleid vormt het uitgangspunt voor PNB voor toetsing van de adequaatheid van het IT-beleid van de uitvoerders.

Conform het jaarplan heeft het bestuur in 2023 de IT-risico's verder geïdentificeerd en gekwalificeerd en zijn er aanvullende opleidingen op dit gebied gevolgd. Ook is er een IT-jaarplan voor het aankomende jaar vastgesteld.

Overigens zijn de IT-risico's voor de interne organisatie van het fonds zelf als beperkt ingeschaald. Dit komt doordat alle essentiële processen extern zijn ondergebracht. Wel is er aandacht voor beveiliging van e-mailverkeer, mobile devices en de bestuursportal van PNB.

Tot slot heeft het bestuur in 2023 besloten dat er een externe IT-consultant wordt ingehuurd om de IT-risico's nog verder te beperken.

Interne bestuurlijke risico's

Definitie: Risico's in relatie tot:

- de kwaliteit of discontinuïteit van de uitvoering van bestuursondersteuning;
- onvoldoende geschiktheid van het bestuur of onvoldoende onafhankelijkheid/countervailing power t.o.v. dienstverleners en commissies;
- de relatie met intern/extern toezicht;
- onvoldoende beoordeling of en onder welke voorwaarden een nieuwe of gewijzigde pensioenregeling uitgevoerd kan worden; en
- discontinuïteit van het bestuur.

Beheersmaatregelen: Bovengenoemde risico's zijn van uiteenlopende aard. De risico's die betrekking hebben op de bestuursondersteuning worden in belangrijke mate afgedekt door de beheersmaatregelen zoals omschreven bij de uitbestedingsrisico's. De eigen bestuurlijke risico's worden daarnaast beheerst door de opzet van de governance van het fonds. Belangrijk om te noemen in dit verband zijn de duidelijke taak- en verantwoordelijkheidsverdeling die vastgelegd zijn in het bestuursreglement en de RACI-matrix. De kwaliteit van het bestuur wordt daarnaast versterkt door toepassing van een

geschiktheidsplan en opleidingsplan. In de jaarlijkse zelfevaluatie komen eventuele knelpunten naar voren die zoveel mogelijk worden opgelost. Bij toekomstige vacatures is het bestuur afhankelijk van beschikbare kandidaten die voldoen aan de strikte pensioenskundigheid en aanvullende vereiste kerkelijke geschiktheid. Dit punt krijgt veel aandacht. Waar mogelijk worden kandidaten in een vroegtijdig stadium bij het fonds betrokken om bij toekomstige vacatures eenvoudig in te stromen.

Integriteitsrisico's

Definitie: Risico's in relatie tot:

- witwassen en terrorismefinanciering;
- omzeilen sanctiewet- en regelgeving;
- corruptie;
- belangenverstrengeling;
- fraude;
- marktmisbruik;
- maatschappelijk onbetamelijk gedrag; en
- privacy en datalekken.

Beheersmaatregelen: Om deze risico's te beperken maakt het bestuur onder meer gebruik van de volgende beheersmaatregelen:

- risico's geïnventariseerd: systematische integriteitsrisico analyse (SIRA), deze is in 2023 geëvalueerd en herijkt.
- toepassing gedragscode
- incidenten- en klokkenluidersregeling opgesteld
- een compliance officer aangesteld
- privacybeleid geformuleerd
- uitbestedingsbeleid geformuleerd (gelijkwaardigheid gedragscode, monitoring van NFR-rapportages)

Het onderwerp compliance staat op de agenda van elke bestuursvergadering. De gedragscode en SIRA worden jaarlijks geëvalueerd. Tussentijds worden meldingen bij de compliance officer gedaan. De compliance officer brengt daarnaast jaarlijks verslag uit over zijn bevindingen gedurende het betreffende jaar.

Juridische risico's

Definitie: Risico's in relatie tot:

- falen om wet- en regelgeving (op tijd) te implementeren of vanwege het niet aan de letter en de geest van de wet houden, daaronder tevens begrepen het canoniek recht;
- blootstelling aan bestaande en nieuwe pensioenreglementen en overeenkomsten;
- het aansprakelijk worden gesteld in verband met niet-contractuele verplichtingen of niet-contractuele rechten; en
- operationele of strategische fouten begaan bij het omgaan met geschillen.

Beheersmaatregelen: Om deze risico's te beperken maakt het bestuur onder meer gebruik van de volgende beheersmaatregelen:

- uitbestedingsbeleid, Integraal dynamisch contractenregister
- intern toezicht / verantwoordingsorgaan
- ontwikkelingen volgen op het terrein van wet- en regelgeving
- toepassing gedragscode
- specifieke expertise canoniek recht binnen het bestuur en verantwoordingsorgaan
- goede relatie en open, constructieve dialoog met DNB
- integraal overzicht fonds- en beleidsdocumenten
- statutaire vrijwaring
- klachten- en geschillenregeling

Strategische risico's

Sub risico's:

- afhankelijkheid/draagvlak;
- verandervermogen;
- externe negatieve beeldvorming;
- concurrentie; en
- ESG.

Beheersmaatregelen: Om deze risico's te beperken volgt het bestuur ontwikkelingen in de markt en op het terrein van wet- en regelgeving nauwgezet. Ook heeft het bestuur een integriteitsbeleid vastgesteld. Op basis van de risicoanalyse en -beheersing heeft het bestuur geconcludeerd dat PNB de integriteitsrisico's voldoende beheerst en dat geen aanvullende maatregelen wenselijk of noodzakelijk zijn. Verder beschikt het bestuur over een communicatiebeleid waarin transparante communicatie met de belanghebbenden voorop staat. Ook beschikt PNB over een beleggingsbeleid waarin aandacht wordt besteed aan Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Als onderdeel daarvan houdt het beleggingsbeleid rekening met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen (E.S.G.-factoren). De risico's die zijn verbonden met deze E.S.G.-factoren worden betrokken in de risicomanagementcyclus van het pensioenfonds.

Inzicht in risicobeeld in het afgelopen jaar en systeemverbeteringen

Binnen het totale risico-universum van het fonds kunnen in het verslagjaar drie risico's worden uitgelicht die een bijzondere impact op het fonds hebben gehad c.q. die voorlopig aandacht blijven vragen:

1) IT-risico's

Bij de bespreking van de IRM-rapportages in 2023 is vastgesteld dat een groot aantal IT-risico's als 'zorgwekkend' gekwalificeerd wordt. Conform IRM-beleid geldt in deze gevallen als riskrespons dat korte termijn verbetering vereist is. PNB heeft echter op diverse onderwerpen in de afgelopen periode al de nodige extra maatregelen getroffen en de vraag komt dan ook op of bepaalde risico-inschattingen verder naar beneden kunnen worden bijgesteld dan wel de restrisico's geaccepteerd kunnen worden. Tegelijkertijd zijn er een aantal ontwikkelingen gaande die tot een verhoogd IT-risico leiden. Te denken valt daarbij aan de toegenomen cybercrime en in het verlengde daarvan de verzwaarde eisen die vanuit DNB en de EU (denk aan de Digital Operational Resilience Act, DORA) aan informatiebeveiliging gesteld worden. Maar ook de integratie van de NN IP systemen in de organisatie van GSAM en de IT-transformatie bij AZL verdienen bijzondere aandacht in het kader van IT-risicobeheersing. Besloten is dan ook om deze ontwikkelingen diepgaand te beoordelen en waar nodig aanvullende maatregelen te treffen. Gelet op de specifieke kennis die daartoe vereist is heeft PNB besloten om zich in dit traject bij te laten staan door een externe IT-consultant.

2) Adequaate (verander)management nieuw pensioenstelsel, afhankelijkheid PUO

De wetgeving die geldt voor de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel, is per 1 juli 2023 in werking getreden. Het is van belang dat PNB zich goed voorbereidt op de transitieperiode. Hoe dit wordt aangepakt leest u op pagina 59 van dit verslag. De risico's die samenhangen met deze transitie zijn behoorlijk. PNB heeft dan ook in 2023 een specifieke analyse gericht op de transitie uitgevoerd welke vanaf heden periodiek wordt bijgewerkt.

Een belangrijk aandachtspunt in 2023 betrof de voorbereidingen van AZL op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel. Bijkomende complicerende factor is dat AZL naast deze transitie besloten heeft om de komende jaren over te stappen op een nieuw IT-platform voor de pensioenadministratie. Beide wijzigingen hebben een majeure impact op de pensioenuitvoering. PNB volgt de ontwikkelingen dan ook op de voet waarbij ontwikkelingen doorlopend getoetst worden aan het Uitbestedings- en inkoopbeleid, het IT-beleid en het risicomanagementbeleid van het fonds.

Een ander aandachtspunt in dit verband betreft de beperkte capaciteit in de pensioensector. Alle pensioenuitvoerders moeten vroeg of laat overstappen op het nieuwe pensioenstelsel. Dat heeft een enorme impact op de capaciteit van de uitvoeringsorganisatie maar ook op consultantsdiensten. PNB heeft zich ervan vergewist dat AZL voldoende capaciteit heeft om

de transitie voor PNB adequaat vorm te geven. Bovendien verwacht PNB pas per 1 januari 2028 over te stappen op het nieuwe stelsel en dat tot die tijd de nodige ervaringen met transities bij andere fondsen opgedaan zullen worden. Daarnaast heeft PNB gewaarborgd dat er voldoende capaciteit aanwezig is voor de diverse berekeningen die gedurende het keuzetraject uitgevoerd moeten worden.

3) Bestuurlijke continuïteit

De heer G. van der Lubbe heeft in Q4 aangegeven af te treden als lid van het uitvoerend bestuur en transitie manager Wet toekomst pensioenen. Dit heeft gevolgen voor de bestuurlijke continuïteit van het fonds. Daarnaast is er een continuïteitsrisico in de overige organen van PNB gezien de bestaande en toekomstige vacatures in combinatie met moeilijke invulling voor opvolging. PNB blijft er alles aan doen om de bestaande vacatures zo goed mogelijk in te vullen en de bestuurlijke continuïteit te blijven waarborgen.

Financiële positie van PNB

Verdere verbetering financiële positie

Gedurende 2023 is de rente per saldo gedaald. Dit resulteert in een stijging van de technische voorziening. Bij de vaststelling van de technische voorziening is rekening gehouden met het Advies van de Commissie Parameters en in het bijzonder de voorgestelde UFR systematiek die per 1 januari 2023 is geïmplementeerd. Net als de technische voorziening stijgt ook het belegd vermogen, met name door aandelenmarkten die positief presteren en door de waardetoeename van de obligatieportefeuille als gevolg van de gedaalde rente. Per saldo leiden deze ontwikkelingen tot een stijging van de PNB dekkingsgraad. Mede onder invloed van dalende energie- en voedselprijzen daalde de inflatie in 2023.

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsbeslissingen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de voorafgaande 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen. Alle beleidsbeslissingen moeten in principe gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad van PNB bedroeg ultimo 2023 152,7% (ultimo 2022 was dit 157,5%).

Feitelijke dekkingsgraad

(in duizenden euro)

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar ziet er als volgt uit:

	Pensioen- vermogen	Technische voorziening	Feitelijke dekkings- graad 2023
Primo 2023	510.848	343.717	148,6%
Rendement returnportefeuille	20.879	0	6,1%
Rendement matchingportefeuille	22.660	0	6,6%
Rente effect/ rendement op TV	0	24.454	-9,8%
Premie	4.099	7.195	-1,9%
Waardeoverdrachten	302	268	0,0%
Kosten	-557	-557	0,1%
Uitkeringen	-18.676	-18.691	2,8%
Kanssystemen	0	-3.267	1,5%
Toeslagverlening	0	5.428	-2,3%
Overige mutaties TV	0	0	0,0%
Kruiseffecten	-36	0	-1,2%
Ultimo 2023	539.555	358.547	150,5%

Reële dekkingsgraad

Daarnaast is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het fonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2023 bedroeg de reële dekkingsgraad 116,7% (ultimo 2022 was dit 123,8%).

Marktwaardedekkingsgraad

De marktwaardedekkingsgraad is de dekkingsgraad waarbij het totale vermogen gedeeld wordt door de totale technische voorzieningen berekend op basis van de zuivere marktrente; deze bedroeg ultimo 2023 150,5% (ultimo 2022: 148,5%).

Interne beheersmaatregel ten behoeve van de juistheid van de dekkingsgraadberekening

Om de juistheid van de berekeningen van de dekkingsgraad en beleidsdekkingsgraad te waarborgen heeft het fonds als interne beheersmaatregel de sleutelfunctiehouder actuarieel de opdracht gegeven om de juistheid van de dekkingsgraad een keer per kwartaal te controleren.

Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets geeft een indicatie van het koopkrachtbehoud op (zeer) lange termijn. Het FTK verlangt van het bestuur dat er jaarlijks een haalbaarheidstoets wordt uitgevoerd.

Uit de haalbaarheidstoets, naar de stand per ultimo 2022 blijkt dat PNB een pensioenresultaat van 105,3% heeft. Dit ligt boven de gekozen ondergrens van 90%. Hiermee is de verwachting dat de pensioenen bij PNB koopkrachtbestendig zijn. Het pensioenresultaat bij een slechtweerscenario bedraagt 100,8%. Dit houdt in dat zelfs in een slechtweerscenario de koopkrachtbestendigheid van de pensioenen bij PNB behouden blijft. Deze uitkomst ligt hoger dan de gekozen ondergrens van 74,8%. Het verschil tussen het pensioenresultaat in het gemiddelde scenario en het pensioenresultaat bij slecht weer is minder dan de vooraf gestelde grens van 29%, namelijk 4,3%.

Omdat de resultaten boven respectievelijk binnen de gestelde grenzen liggen heeft PNB haar beleid niet hoeven bij te stellen. Evenmin is overleg benodigd geweest met de opdrachtgever om tot eventuele bijstelling van de pensioenregeling en -ambitie te komen. De volgende haalbaarheidstoets wordt op 12 juni 2024 door het bestuur besproken.

Premiebeleid

PNB hanteert een gedempte kostendekkende premie. De demping is gebaseerd op een tienjaarsmiddeling van de rentecurve. De gedempte kostendekkende premie is minder volatiel dan de zuivere kostendekkende premie. De verwachting is dat over de lange termijn bezien de gedempte premie ongeveer gelijk zal zijn aan de zuivere kostendekkende premie. Wanneer de actuele rente lager is dan de gemiddelde rente zal de gedempte kostendekkende premie lager zijn dan de zuivere kostendekkende premie en vice versa.

Daarnaast past PNB sinds 2022 een premiekortingsbeleid toe. Dit beleid zal gelden tot het moment dat op het Nieuwe Pensioenstelsel overgestapt wordt. Belangrijk uitgangspunt voor dit premiekortingsbeleid is dat de dekkingsgraad door het verlenen van premiekorting (in beginsel) niet daalt. Dit wordt gerealiseerd door een maximum aan de premiekorting te stellen ter grootte van de solvabiliteitsvrijval over de uitkeringen. Onderdeel van het premiekortingsbeleid is dat het bestuur het recht behoudt om een feitelijke premiekorting jaarlijks te heroverwegen indien de evenwichtige belangenafweging in het gedrang komt.

Kostendekkende gedempte en ontvangen premie

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendekkende premie zoals berekend conform de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Een korting op de pensioenpremie kan enkel worden verleend indien aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en het ongedaan maken van kortingen is voldaan.

PNB hanteert een kostendekkende gedempte premie zoals bedoeld in artikel 128 van de PW. Deze premie wordt bepaald als de som van de volgende componenten:

- De actuarieel benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioenovereenkomst, inclusief risicopremies voor overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's;
- De actuarieel benodigde premie voor voorwaardelijke onderdelen van de pensioenreglementen, met inachtneming van de geformuleerde ambitie en de afgesproken wijze van financieren.
- Een opslag voor het bereiken c.q. in stand houden van het vereist eigen vermogen, met inbegrip van het minimaal vereist eigen vermogen;
- Een benodigde opslag ter dekking van de reguliere uitvoeringskosten in het verslagjaar (deze opslag is exclusief incidentele (project)kosten en exclusief de kosten voor het vermogensbeheer), voor zover die niet gefinancierd zijn uit de voorziening voor uitvoeringskosten;
- De opslag voor toekomstige uitvoeringskosten, horend bij de in het verslagjaar toegekende onvoorwaardelijke aanspraken;

(in duizenden euro)	2023	2022
Kostendekkende premie	9.356	9.771
Gedempte kostendekkende premie	11.576	8.076
Feitelijke premie	5.041	5.438
De kostendekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	7.479	7.901
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.219	1.225
– Opslag voor uitvoeringskosten	658	645
	9.356	9.771
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	9.388	6.434
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.530	997
– Opslag voor uitvoeringskosten	658	645
	11.576	8.076
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	9.388	6.434
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.530	997
– Opslag voor uitvoeringskosten	658	645
– Premiemarge	-6.535	-2.638
	5.041	5.438

De kostendekkende premie over 2023 is vastgesteld conform de ABTN. Dit betekent dat de premie is vastgesteld op basis van een gedempt premiebeleid, rekening houdend met demping op basis van het tienjaargemiddelde van de rente. De gedempte kostendekkende premie bedraagt 11.576. De feitelijke premie is met 5.041 niet toereikend.

Het fonds voldeed in 2023 aan de wettelijke eisen voor premiekorting:

- Zo is de beleidsdekkingsgraad minimaal gelijk aan de vereiste dekkingsgraad. Voor nadere informatie over de financiële positie wordt u verwezen naar de paragraaf 'Financiële positie' op pagina 41 van dit verslag.
- Daarnaast zijn alle voorwaardelijke toeslagen met betrekking tot de voorgaande tien jaar verleend en kunnen ook in de toekomst voorwaardelijke toeslagen worden verleend. Meer informatie over de toeslagen en het daarvoor geldende beleid treft u in het navolgende hoofdstuk aan.
- In de afgelopen jaren zijn tot slot de pensioenaanspraken en pensioenrechten niet gekort.

Daar voldaan is aan de bovenvermelde vereisten heeft het bestuur voor het jaar 2023 met inachtneming van het premiekortingsbeleid besloten tot het verlenen van een premiekorting, zodanig dat de feitelijke premie per deelnemer 2023 gelijk is aan de feitelijke premie per deelnemer 2022. De beschikbare premie is daarom lager dan de benodigde premie.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

Voorwaardelijke toeslagverlening

Actieven reglement I

PNB hanteert een voorwaardelijk toeslagbeleid voor de actieve deelnemers aan Reglement I, waarbij de ambitie is om de pensioenaanspraken jaarlijks te verhogen met de gemengde index (50% loonindex en 50% consumentenprijsindex). De toeslag op basis van de gemengde index, voor zover die boven de consumentenprijsindex uitgaat, wordt gefinancierd uit de premie (welvaartsopslag). Voor het overige is voor deze toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd, noch vindt financiering plaats uit de premie.

Inactieven reglement I en II

Voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van Reglement I en Reglement II geldt een voorwaardelijk toeslagbeleid, waarbij de ambitie is om jaarlijks de pensioenrechten te verhogen met de consumentenprijsindex. De toeslag op basis van de consumentenprijsindex wordt gefinancierd uit het vermogen. Ook hier geldt dus dat voor deze toeslagverlening geen bestemmingsreserve is gevormd, noch vindt financiering plaats uit de premie.

Toekomstbestendigheid

Voor de voorwaardelijke toeslagverleningen op basis van de consumentenprijsindex, gefinancierd dus uit het vermogen, geldt dat het fonds alleen een toeslag mag verlenen, indien de beleidsdekkingsgraad hoger is dan 110%. Daarnaast wordt niet meer toeslag verleend dan naar verwachting in de toekomst betaalbaar blijft. De toeslag op basis van de gemengde index, voor zover die boven de consumentenprijsindex uitgaat, wordt zoals gezegd wel gefinancierd uit de premie (welvaartsopslag). Daarom hoeft deze toeslag niet te voldoen aan de eisen voor toekomstbestendige indexatie.

Onvoorwaardelijke toeslagverlening

Naast de bovengenoemde verhoging worden de pensioenopbouwbedragen voor de actieve deelnemers aan Reglement I verhoogd indien de deelnemer gedurende het jaar een bepaalde, hogere leeftijd bereikt met bijbehorend hoger opbouwbedrag. Deze verhoging is onvoorwaardelijk en wordt derhalve uit de kostendekkende premie gefinancierd.

Het jaarlijkse opbouwbedrag van de (actieve) deelnemers aan Reglement II en als afgeleide daarvan de opgebouwde aanspraken volgen elk jaar de ontwikkeling van het minimumloon, verminderd met de ontwikkeling van het AOW-pensioen voor een ongehuwd alleenstaande. De betreffende verhoging is onvoorwaardelijk en hiervoor wordt premie betaald. Daarom hoeft deze toeslag niet te voldoen aan de eisen voor toekomstbestendige indexatie.

Het bestuur heeft conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendig indexeren besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 januari 2024 als volgt te verhogen:

Toeslag	Reglement I	Reglement II
Deelnemers	3,79%	19,74%
Pensioengerechtigden & gewezen deelnemers	1,55%	1,55%

Incidentele toeslagverlening

Indien geen of slechts gedeeltelijke voorwaardelijke toeslagen worden verleend ontstaat indexatieachterstand. PNB kent geen indexatieachterstand.

Vermogensbeheer

Algemene ontwikkelingen

Het jaar 2023 werd ook vanuit beleggingsperspectief voor een belangrijk deel gekenmerkt door oorlogen. De oorlog in Oekraïne ging het tweede jaar in en een einde is nog niet in zicht. In oktober werd de wereld daarnaast opgeschrikt door de verschrikkelijke gebeurtenissen in het Midden-Oosten. In de VS en Europa waren op economisch gebied de zorgen van een geheel andere orde. Hier stonden de ontwikkelingen lange tijd vooral in het teken van een hoge inflatie veroorzaakt door hogere grondstoffenprijzen en knelpunten aan de aanbodzijde, beide veroorzaakt door de eerder ontstane pandemie.

Centrale banken zagen zich genoodzaakt de rente fors te verhogen. De beleidsrente van de ECB bereikte uiteindelijk een niveau van 4%. Hiermee bleven de lange termijn inflatieverwachtingen onder controle, maar de renteverhogingen vertaalden zich in een verdere stijging van de kapitaalmarktrente en in een toenemende vrees voor een recessie. Zorgen over de economische gevolgen van faillissementen in Amerikaanse bankensector brachten de kapitaalmarktrente in maart eerst echter nog onder het startniveau van het jaar. Pas daarna zette de rentestijging verder door. Door adequaat ingrijpen van de Amerikaanse beleidsmakers bleven de economische gevolgen beperkt.

De Amerikaanse economie werd vooral ondersteund door de consumptie. Dit wordt mogelijk gemaakt door eerder opgebouwde besparingen en omdat het reëel besteedbaar inkomen toenam door hogere lonen en een dalende inflatie. In Europa kon een milde recessie aan het begin van het jaar niet worden voorkomen en daarna bleef de economische groei ook zeer gematigd. Europa is meer gevoelig voor groeiafzakking in China. Mede door dalende energieprijzen nam in Europa de inflatie verder af.

Financiële markten in 2023

De economische ontwikkelingen zorgden voor sterk uiteenlopende rendementen op de beleggingen. Met name aandelen ontwikkelde markten stegen in waarde; de MSCI World behaalde in 2023 een positieve performance van circa 19%. Dit rendement ontstond in de eerste helft van het jaar door gunstige winstcijfers vooral door de grote IT bedrijven. Groeiaandelen deden het hierdoor een stuk beter dan waarde aandelen. Aandelenkoersen werden ook ondersteund door de verwachting voor renteverlagingen, gedreven door een dalende inflatie en groeiverwachtingen.

In de tweede helft van het jaar leken aandelen per saldo meer zijwaarts te bewegen. Beleggers gingen ervan uit dat de beleidsrente van centrale banken voorlopig hoog zou worden gehouden. Tot in november de aandelen plotseling een sterke stijging lieten zien vanwege dalende inflatiecijfers. Dit zorgde bij beleggers opnieuw voor verwachtingen voor renteverlagingen, waarmee de aandelenkoersen aan het eind van het jaar nog substantieel opliepen. Aandelen in opkomende landen stelden in 2023 wederom teleur. Vooral de bezorgdheid over de vastgoedsector in China en de verdere groeivertraging lagen hieraan ten grondslag. Het rendement op de Europese vastgoedportefeuilles (-9,1%) was in 2023 negatief door de hogere renteniveaus, die vertraagd doorwerkten in de waardering van deze categorie. Na een stijging in de eerste 10 maanden van het jaar daalden de rentes waartegen de pensioenverplichtingen worden gewaardeerd vanaf november fors. Zo stond de 20-jaars Euro swaprente aan het eind van het jaar 0,4%-punt lager dan begin 2023. Dit resulteerde in positieve rendementen voor de vastrentende beleggingen in de portefeuille.

Fondsspecifieke ontwikkelingen

Portefeuille, resultaten

Het belegd vermogen van het fonds is door bovenstaande ontwikkelingen in 2023 gestegen van € 511 miljoen naar € 540 miljoen. Deze toename was het resultaat van de positieve rendementen op zowel de obligatie- als de aandelenmarkten. Het totaalrendement van de beleggingsportefeuille bedroeg 8,7%. Dat was bijna 1,1% lager dan het rendement van de normportefeuille (9,8%).

De beleggingsportefeuille bestaat uit vastrentende waarden (staatsobligaties, bedrijfsobligaties, groene obligaties, Nederlandse woninghypotheken), aandelen, niet beursgenoteerd vastgoed en liquiditeiten. De vastrentende waarden hebben tot doel

het renterisico, dat ontstaat doordat de voorziening die wordt aangehouden voor pensioenverplichtingen gevoelig is voor renteveranderingen, te beheersen. De rest van de portefeuille bestaat uit beleggingscategorieën met een verwacht hoger gemiddeld rendement. Dit met als doel om, over langere termijn gemeten, de kans op toeslagverlening te verhogen.

PNB dekt met ingang van 1 juni 2023 90% van het renterisico af, met een bandbreedte van 85% tot 95%.

Het resultaat op de vastrentende waarden over het verslagjaar bedroeg 7,4%. Dit was lager dan het rendement van de afgedekte verplichtingen (7,7%). Dit werd met name veroorzaakt door het feit dat de verplichtingen tegen de swaprente worden gewaardeerd, terwijl het fonds voor de afdekking van het renterisico géén gebruik maakt van swaps, maar van obligaties en Nederlandse woninghypotheken. De rente op deze categorieën is harder opgelopen dan de swaprente, waardoor het portefeuillerendement minder positief is dan het rendement van de verplichtingen. Door geen gebruik te maken van swaps bespaart het fonds kosten. Hoewel het rendement van swaps en obligaties op langere termijn naar verwachting vergelijkbaar is, zal dat niet voor elk afzonderlijk jaar gelden.

De overige categorieën bestonden per ultimo 2023 uit aandelen en (niet-beursgenoteerde) vastgoedbeleggingen. Deze behaalden in het verslagjaar een rendement van 10,5%, de benchmark voor deze deelportefeuille heeft een rendement behaald van 13,2%.

Het achterblijven van dit deel van de portefeuille ten opzichte van de benchmark wordt veroorzaakt door een lager resultaat op niet-beursgenoteerd vastgoed dan de gehanteerde benchmark. Deze benchmark weerspiegelt het gemiddelde rendement van vastgoedfondsen die in Nederlandse huurwoningen beleggen. De samenstelling van deze index is anders dan de daadwerkelijke portefeuille. Op langere termijn wordt een vergelijkbaar resultaat verwacht.

Beleid, strategie, besluitvorming 2023

Het strategisch beleggingsbeleid gaat uit van een normportefeuille met vaste gewichten voor elke beleggingscategorie. Voor elke categorie gelden daarnaast bandbreedtes, waarbinnen de portefeuille zich gedurende het jaar mag bewegen. Het renterisico wordt voor 90% afgedekt, het risico van valuta uit ontwikkelde landen wordt voor 50% afgedekt. Valuta in opkomende markten worden niet afgedekt.

Bij de vaststelling van de strategische normportefeuille heeft een aantal overwegingen een rol gespeeld. Enerzijds zijn deze overwegingen gestoeld op de huidige stand van de financiële markten en de mogelijke ontwikkeling hiervan in de toekomst. Anderzijds worden deze overwegingen gedreven door het bestaande beleidskader, risicohouding en ambitie van het pensioenfonds.

In 2023 zijn twee wijzigingen doorgevoerd in de strategische normportefeuille. Ten eerste is per 1 juni de renteafdekking verhoogd van 70% naar 90% van de verplichtingen. Gegeven de hoogte van de dekkingsgraad en de gestegen rente acht het fonds het prudent om het renterisico van de balans te verlagen. Daarmee is de dekkingsgraad minder kwetsbaar geworden voor rentedalingen (zoals in de laatste twee maanden van 2023 zich voordeden). Daarnaast is in oktober de aandelenportefeuille ontwikkelde markten omgezet naar een beleggingsfonds dat als startpunt voor het beleggingsbeleid een 'Paris Aligned' benchmark hanteert. Daarmee heeft het pensioenfonds een belangrijk deel van de portefeuille in lijn gebracht met het decarbonisatiepad zoals vastgelegd in het Akkoord van Parijs.

De beleggingscommissie is gedurende 2023 zes keer bijeengewees. Naast de vier reguliere bijeenkomsten is de commissie twee keer extra bijeengekomen, waaronder in het kader van de jaarlijkse studiedag. Deze stond voor een groot deel in het kader van de Wet toekomst pensioenen. In de reguliere vergaderingen zijn de portefeuilleresultaten en de risico's binnen de portefeuille beoordeeld.

Maatschappelijk verantwoord beleggen en SFDR

Om de pensioenverplichtingen na te komen wil PNB de beschikbare middelen op een verantwoorde wijze beleggen, zowel vanuit haar bewustzijn van haar maatschappelijke functie en verantwoordelijkheden als op basis van de voorkeuren van deelnemers. PNB kent een

beleid ten aanzien van Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB). Hierin wordt het ambitieniveau met betrekking tot MVB-thema's beschreven, alsmede hoe PNB rekening houdt met ESG-factoren (environmental, social, governance) bij de invulling en uitvoering van haar beleggingsbeleid. Het beleid is een belangrijk onderdeel van de beleggingsovertuigingen van het fonds. PNB heeft de overtuiging dat integratie van deze factoren bijdraagt aan een betere wereld en op de lange termijn neutraal tot positief bijdraagt aan het risicorendementsprofiel van de beleggingen. PNB laat zich bij het formuleren van haar beleid inspireren door de katholieke sociale leer en heeft daarbij in het bijzonder aandacht voor de encyciek 'Laudato Si'. Als speerpunthema's gerelateerd aan deze encyciek en aan de sociale leer hanteert het fonds de onderwerpen "Gerechtigheid", "Vrede" en "Behoud van de schepping".

Met betrekking tot de inrichting van de beleggingsportefeuille heeft het fonds in 2023 besloten om de portefeuille aandelen ontwikkelde markten om te zetten naar een 'Paris Aligned' aandelenfonds. Daarmee borgt het fonds dat deze portefeuille CO₂-uitstoot reduceert in lijn met het Akkoord van Parijs. Het fonds heeft daarnaast een deel van de portefeuille ingeruimd voor "impact beleggen", waarmee, naast financieel rendement, tevens een positief maatschappelijk of milieu rendement wordt nagestreefd. De obligatieportefeuille bevat inmiddels een substantieel deel "groene obligaties". Beide ontwikkelingen sluiten aan bij het thema "Behoud van de Schepping".

PNB hanteert een uitsluitingsbeleid. In aanvulling op de reeds bestaande uitsluitingen, waaronder de productie van wapens, tabak, thermische kolen mijnbouw of ondernemingen die op structurele wijze principes op het gebied van mensenrechten, arbeidsnormen, milieu en anti-corruptie schenden (passend bij alle drie de speerpunthema's), is in het verslagjaar het besluit genomen om een landenbeleid te hanteren, waarmee staatsobligaties van landen die in de categorie van meest grove en structurele schendingen van internationale normen, waaronder mensenrechten, vallen, worden uitgesloten. Dit conform de "not free" classificatie van de Freedom of the World Index van Freedom House. Deze keuze wordt passend geacht bij het thema "Gerechtigheid".

Daarnaast kent het fonds een stembeleid, wat erop gericht is om stemrechten die aandeelhouderschap met zich meebrengt actief in te zetten. Hiermee worden de financiële belangen van het fonds en zijn deelnemers beschermd tegen mogelijke tegenstrijdige belangen van het beleggingsfonds. Het stembeleid richt zich voornamelijk op goed-bestuur thema's, maar er is in toenemende mate de mogelijkheid om over (elementen van) het duurzaamheidsbeleid te stemmen.

Tevens wordt deelgenomen aan thematische "engagement" programma's. Het fonds realiseert zich dat het voor een klein pensioenfonds niet mogelijk is om deze ambities zelfstandig volledig waar te maken. Het fonds tracht dan ook daar waar mogelijk binnen zijn invloedssfeer samenwerkingsverbanden met andere organisaties aan te gaan als zij vergelijkbare speerpunthema's hanteren. Zo is PNB in 2021 deel gaan nemen aan een dialoogprogramma dat zich richt op 'Modern Slavery' via een gespecialiseerde engagement dienstverlener (Sustainalytics). Het thema richt zich op circa 20 bedrijven uit de bouw- en textielsector, sectoren waar het risico op gedwongen arbeid groot is. De doelstelling van de dialoog is om de risico's op gedwongen arbeid te verlagen (inkooppraktijken, vrijheid van vereniging, leefbaar loon), bedrijven te stimuleren om een goede due diligence te doen op de keten, het verzamelen van 'best practices' en het vergroten van de transparantie rondom de genomen maatregelen om gedwongen arbeid te voorkomen. Dit programma sluit goed aan bij PNB's strategische thema 'Gerechtigheid'.

Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR).

In 2018 heeft de Europese Commissie het EU Actieplan voor Duurzame Financiering gepubliceerd. Hiermee wil de Europese Commissie de 'vergroening' van de economie stimuleren, onder andere door nieuwe wet- en regelgeving. Eén van de deelplannen gaat over Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR). Deze regels gelden voor financiële instellingen, inclusief pensioenfondsen. Op grond van Artikel 4 SFDR moeten financiële instellingen rapporteren over hoe wordt omgegaan met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op mens, milieu en samenleving, via de 'Verklaring ongunstige effecten' op de website en een jaarlijks overzicht van deze effecten (voor het eerst in de loop van 2023 over het kalenderjaar 2022). Daarnaast classificeert PNB de pensioenregeling in termen.

Actuariële analyse resultaat

(in duizenden euro)

Actuariële analyse van het resultaat

De ontwikkeling van het fonds in het boekjaar volgt uit de hierna gegeven analytische verlies- en winstrekening.

	2023	2022
Premie	-3.096	-3.108
Beleggingsopbrengsten	19.085	1.638
Waardeoverdrachten	34	0
Toeslagverlening	-5.428	-50.162
Sterfte	1.822	2.536
Arbeidsongeschiktheid	1.475	640
Uitkeringen	15	2
Kosten	0	0
Mutaties	-30	-61
Overige mutaties technische voorzieningen	-36	6.177
Totaal jaarresultaat	13.841	-42.338

Verzekerdenbestand

De ontwikkeling van de aantallen deelnemers, slapers en gepensioneerden in het verslagjaar is hieronder afzonderlijk voor priesters, diakens, pastoraal werkers en huishoudelijk personeel weergegeven.

Mutaties verzekerdenbestand priesters

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	339	88	428	855
Mutaties door:				
In dienst	8	0	0	8
Uit dienst	-30	30	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	0	0	0	0
Overlijden	-1	-1	-43	-45
Ingang pensioen	-8	-2	10	0
Afkoop	0	0	0	0
Andere oorzaken ¹⁾	25	-25	1	1
Mutaties per saldo	-6	2	-32	-36
Stand per 31 december 2023	333²⁾	90	396	819

Gemiddelde deelnemersleeftijd 59,14

Specificaties pensioengerechtigden	2023	2022
Ouderdomspensioen	396	428
Nabestaandenpensioen	0	0
Wezenpensioen	0	0
Totaal	396	428

1) De aantallen onder andere oorzaken worden voornamelijk veroorzaakt door de mutatie wijziging onderneming. Omdat in de jaarwerklijsten ook de onderneming (lees parochies voor PNB) is opgenomen, wordt de wijziging van de ene naar de andere onderneming (lees parochie) als verloop in de aantallen getoond. Daarnaast vindt er bij de slapers nog een correctie plaats onder andere oorzaken, waarbij de mutatie "uit dienst" tussen de "Deelnemers" en "Slapers" wordt rechtgetrokken.

2) Waarvan 14 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Deze deelnemers ontvangen tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Mutaties verzekerdenbestand diakens

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	58	19	77	154
Mutaties door:				
In dienst	1	0	0	1
Uit dienst	-6	6	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	0	-1	0	-1
Overlijden	-1	0	-2	-3
Ingang pensioen	-3	-1	5	1
Afkoop	0	0	0	0
Andere oorzaken	4	-3	0	1
Mutaties per saldo	-5	1	3	-1
Stand per 31 december 2023	53 ¹⁾	20	80	153

Gemiddelde deelnemersleeftijd 59,15

Specificaties pensioengerechtigden	2023	2022
Ouderdomspensioen	72	69
Nabestaandenpensioen	8	8
Wezenpensioen	0	0
Totaal	80	77

1) Waarvan 1 deelnemer met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Deze deelnemers ontvangen tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Mutaties verzekerdenbestand pastoraal werkers

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	130	229	609	968
Mutaties door:				
In dienst	4	0	0	4
Uit dienst	-8	8	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	0	0	0	0
Overlijden	0	-1	-12	-13
Ingang pensioen	-12	-12	24	0
Afkoop	0	0	0	0
Andere oorzaken	2	-1	-1	0
Mutaties per saldo	-14	-6	11	-9
Stand per 31 december 2023	116 ¹⁾	223	620	959

Gemiddelde deelnemersleeftijd 61,74

Specificaties pensioengerechtigden	2023	2022
Ouderdomspensioen	516	506
Nabestaandenpensioen	99	98
Wezenpensioen	5	5
Totaal	620	609

1) Waarvan 10 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Deze deelnemers ontvangen tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Mutaties verzekerdenbestand huishoudelijk personeel

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	134	212	474	820
Mutaties door:				
In dienst	6	0	0	6
Uit dienst	-13	13	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	0	-7	0	-7
Overlijden	0	0	-41	-41
Ingang pensioen	-4	-18	26	4
Afkoop	0	0	-6	-6
Andere oorzaken	0	0	0	0
Mutaties per saldo	-11	-12	-21	-44
Stand per 31 december 2023	123 ¹⁾	200	453	776

Gemiddelde deelnemersleeftijd 58,43

Specificaties pensioengerechtigden	2023	2022
Ouderdomspensioen	426	449
Nabestaandenpensioen	27	25
Totaal	453	474

1) Waarvan 12 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie.

Mutaties verzekerdenbestand (totaal PNB)

	Deel- nemers	Slapers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2022	661	548	1.588	2.797
Mutaties door:				
In dienst	19	0	0	19
Uit dienst	-57	57	0	0
Uitgaande waardeoverdrachten	0	-8	0	-8
Overlijden	-2	-2	-98	-102
Ingang pensioen	-27	-33	65	5
Afkoop	0	0	-6	-6
Andere oorzaken ¹⁾	31	-29	0	2
Mutaties per saldo	-36	-15	-39	-90
Stand per 31 december 2023	625 ²⁾	533	1.549	2.707

Specificaties pensioengerechtigden

	2023	2022
Ouderdomspensioen	1.410	1.452
Nabestaandenpensioen	134	131
Wezenpensioen	5	5
Totaal	1.549	1.588

1) De aantallen onder andere oorzaken worden voornamelijk veroorzaakt door de mutatie wijziging onderneming. Omdat in de jaarwerkljsten ook de onderneming (lees parochies voor PNB) is opgenomen, wordt de wijziging van de ene naar de andere onderneming (lees parochie) als verloop in de aantallen getoond. Daarnaast vindt er bij de slapers nog een correctie plaats onder andere oorzaken, waarbij de mutatie "uit dienst" tussen de "Deelnemers" en "Slapers" wordt rechtgetrokken.

2) Waarvan 37 deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premie. Van deze 37 ontvangen 30 deelnemers tevens een arbeidsongeschiktheidspensioen.

Overzicht van de leeftijd van de actieve deelnemers

	Priesters	Diaken	Pastoraal werkers	Huis-houdelijk personeel	Totaal
tot 30 jaar	0	0	0	0	0
30 t/m 34 jaar	14	1	1	2	18
35 t/m 39 jaar	23	3	4	4	34
40 t/m 44 jaar	28	4	6	7	45
45 t/m 49 jaar	32	6	4	8	50
50 t/m 54 jaar	48	3	9	11	71
55 t/m 59 jaar	62	13	26	28	129
60 t/m 64 jaar	88	16	47	46	197
65 jaar of ouder	38	7	19	17	81
Totaal	333	53	116	123	625

Overzicht leeftijden pensioengerechtigden

	Priesters	Diaken	Pastoraal werkers	Huis-houdelijk personeel	Totaal
jonger dan 65 jaar	2	3	16	0	21
65 t/m 69 jaar	44	20	115	55	234
70 t/m 74 jaar	64	27	174	83	348
75 t/m 79 jaar	65	22	152	86	325
80 t/m 84 jaar	80	7	96	73	256
85 t/m 89 jaar	87	1	49	77	214
90 t/m 94 jaar	43	0	17	61	121
95 en ouder	11	0	1	18	30
Totaal	396	80	620	453	1.549

Vooruitblik 2024

Het bestuur staat ook in 2024 een volle agenda te wachten. De aandacht in het aankomende jaar zal met name ook weer uitgaan naar de ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel en de te maken keuzes in dit verband. 2024 wordt een cruciaal jaar, omdat de sociale partners voor 1 januari 2025 een wettelijk transitieplan moeten opstellen en indienen bij DNB. Hoewel de verantwoordelijkheid hiervoor bij de bismdommen ligt, heeft PNB daarin wel een faciliterende rol en dient PNB voldoende regie te voeren op dit dossier, teneinde alle risico's hieromtrent adequaat te kunnen beheersen.

Mede in het licht van de overstap naar het nieuwe pensioenstelsel zal er komend jaar ook de nodige aandacht besteed worden aan de afronding van het project datakwaliteit. Een ander belangrijk aandachtspunt voor het komende jaar vormt het tijdig implementeren van de vereisten welke voortvloeien uit de Digital Operational Resilience Act (DORA).

In de eerste vier maanden van 2024 is de beleidsdekkingsgraad ten opzichte van de stand eind 2023 gestegen van 152,7% naar 153,4% per 30 april 2024. De dekkingsgraad is in die periode gestegen van 150,5 naar 154,8%. De belangrijkste reden voor deze stijging is de ontwikkeling van de rente / de vrijval van de voorziening die gepaard gaat met de pensioenuitkeringen.

Ondertekening

Het verslag van het bestuur is vastgesteld te Zeist, d.d. 12 juni 2024.

Het bestuur,

J.P.B. Brand
(voorzitter)

A.J.H.N. van de Wiel
(secretaris)

R.J.B. Hoogma

H.J.W.M. Peters
(waarnemend voorzitter)

A.P.H. Meijers

L.J.M. Roodbol
(sleutelfunctiehouder risicobeheer)

P.J. Vergroesen
(sleutelfunctiehouder interne audit)

J.H.G.M. Teeuwen

Verantwoording toezicht door niet-uitvoerende bestuurders

Het verslagjaar 2023 is voor PNB een zeer feestelijk jaar geweest, het 50-jarige bestaan van PNB is gevierd met een “Dag van de Toekomst”, daarnaast is ook de 50-jarige samenwerking met pensioenuitvoeringsorganisatie AZL gevierd. Tegelijkertijd gingen de ontwikkelingen in de pensioensector door. Op 1 juli 2023 is de Wet toekomst pensioenen van kracht geworden. Deze wet en de voorbereiding op de transitie naar het nieuwe pensioenstelsel was een centraal gespreksonderwerp in 2023. Er is de nodige aandacht uitgegaan naar diverse deelaspecten binnen deze transitie. Daarnaast bleef de financiële positie van PNB in 2023 robuust. In lijn met de missie en ambitie van het fonds heeft dan ook volledige indexatie per 1 januari 2024 kunnen plaatsvinden. Ook is in lijn met het premiekortingsbeleid besloten om voor 2024 wederom een aan-zienlijke premiekorting te verlenen.

Daarmee kijken de niet-uitvoerende bestuurders met tevredenheid terug op de situatie in en het verloop van het jaar 2023. Bij deze en nog veel meer ontwikkelingen is het niet-uitvoerend bestuur vanuit zijn bestuurlijke rol betrokken geweest. Hierover wordt gerapporteerd in het reguliere bestuursverslag. In het vervolg van dit eigen verslag van het niet-uitvoerend bestuur worden de relevante ontwikkelingen specifiek vanuit toezichtperspectief belicht. Allereerst zal echter worden ingegaan op de opdracht en werkwijze van het intern toezicht van PNB.

Opdracht en werkwijze intern toezicht

De bestuurlijke organisatie van PNB is op basis van het omgekeerd gemengd bestuursmodel ingericht. In het bestuursverslag en het uitgebreide verslag van het niet-uitvoerend bestuur wordt nader ingegaan op de opdracht en werkwijze van het intern toezicht. Belangrijk om hier te vermelden is dat het niet-uitvoerend bestuur in de verdere professionalisering en doorontwikkeling van de implementatie van het bestuursmodel in het vierde kwartaal van 2023 heeft voorgesteld om een toetsingskader op te stellen voor het interne toezicht dat zij voert. Dit is uitgewerkt in een toezichtvisie en een te hanteren normenkader. Hiermee wordt, voor wat betreft het intern toezicht, tevens invulling gegeven aan de nieuwe Code Pensioen-fondsen die per 1 januari 2024 van kracht is.

Vergaderingen 2023 en zelfevaluatie

In 2023 hebben de niet-uitvoerende bestuurders tweemaal apart vergaderd. Hierbij was tevens de Auditcommissie aanwezig. Daarnaast heeft een gezamenlijke vergadering van de niet-uitvoerende bestuurders met een delegatie van het Verantwoordingsorgaan plaatsgevonden. Hierin hebben de niet-uitvoerende bestuurders verantwoording afgelegd over het door hen gevoerde toezicht in 2022. Tijdens de najaarsvergadering van het niet-uitvoerend bestuur heeft de evaluatie plaatsgevonden van het intern toezicht langs de vier principes van de VTP Toezichtcode. Verder hebben de niet-uitvoerende bestuurders, deel uitmakend van het bestuur, aan alle algemene bestuursvergaderingen in het verslagjaar deelgenomen. Tot slot heeft de heer Vergroesen, als sleutelfunctiehouder interne audit binnen het niet-uitvoerend bestuur, vergaderingen georganiseerd waarin het auditjaarplan, opdrachtbrieven en auditrapportages zijn besproken. Daarnaast heeft hij vanuit zijn sleutelfunctiehouderschap interne audit enkele assurance bijeenkomsten van het klantenplatform van de uitvoeringsorganisatie bijgewoond.

Belangrijke onderwerpen die door het uitvoerend bestuur, in samenwerking met de commissies, in 2023 zijn voorbereid c.q. waarover het bestuur in 2022 heeft besloten zijn:

- de invoering van een verantwoordingsdocument WTP en diverse updates daarvan;
- de evaluatie en bijstelling van het strategisch beleidsplan 2023-2025;
- de update van het geschiktheidsplan;
- de geactualiseerde pensioenreglementen en ABTN 2024;
- de richtlijnen vermogensbeheer 2024;
- de toeslagen en premies per 1 januari 2024;
- de actualisatie en verdieping van het MVB-beleid; en
- de begroting van de uitvoeringskosten en het bestuurlijk jaarplan 2024.

De niet-uitvoerende bestuurders oordelen positief over de wijze waarop de uitvoerende bestuurders hun rol in het afgelopen jaar hebben uitgevoerd. Het uitvoerend bestuur houdt het niet-uitvoerend bestuur tussentijds goed op de hoogte en legt tijdens de bestuursvergaderingen uitgebreid en op doorlopende basis verantwoording af over de voorbereiding van beleidswijzigingen, de uitvoering van beleid en het toezicht op uitbestedingspartijen.

Kerntaak

Op grond van artikel 104 Pensioenwet bestaat de kerntaak van de niet-uitvoerende bestuurders uit het toezicht op:

- de uitvoering van het beleid en de algemene gang van zaken;
- de adequate risicobeheersing; en
- de evenwichtige belangenafweging.

Norm 46 van de Code Pensioenfondsen voegt hier aan toe dat het intern toezicht moet bijdragen aan het effectief en slagvaardig functioneren van het fonds en aan een beheerste en integere bedrijfsvoering.

Per onderdeel hebben de niet-uitvoerende bestuurders een aantal normen geformuleerd (mede gebaseerd op de voormalige uitgangspunten van de VITP). In deze samenvatting van het intern toezichtverslag wordt in het kort ingegaan op enkele belangrijke onderwerpen die door het niet-uitvoerend geïdentificeerd zijn. Het volledige verslag van het intern toezicht over 2023 is ter inzage beschikbaar op de website van PNB (www.pnb.nl/documenten).

Beleggingsbeleid en MVB

Het niet-uitvoerend bestuur oordeelt positief over de specifieke aandacht die PNB in 2023 heeft besteed aan maatschappelijk verantwoord beleggen. PNB is weliswaar een fonds van kleine omvang maar tegelijkertijd betreft het een instelling van de R.-K. kerk, hetgeen een bijzondere verantwoordelijkheid met zich meebrengt op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het niet-uitvoerend bestuur is voorts zeer tevreden over het functioneren van de beleggingscommissie hetgeen ook naar voren komt in de kwaliteit van de besprekingen binnen deze commissie en de adviezen die vanuit deze commissie aan het bestuur worden uitgebracht. Daarnaast stelt het niet-uitvoerend bestuur met groot genoegen vast dat twee uiterst bekwame personen bereid zijn gevonden om de aanstaande vacatures in deze commissie in te vullen. Deze kandidaten brengen specifieke expertise mee op het gebied van ESG en marktkennis, hetgeen een waardevolle aanvulling zal zijn op de veelal strategische beleggingskennis binnen de huidige samenstelling van deze commissie.

Communicatiebeleid

De persoonlijke pensioeninformatie is goed toegankelijk en het pensioenbewustzijn wordt bevorderd. Verder stimuleert het communicatiebeleid de dialoog met de belanghebbenden over het gevoerde en het te voeren beleid. Ook in de communicatie is steeds meer aandacht voor de Wet toekomst pensioenen. Deelnemers worden goed meegenomen in de besluitvorming rond de overgang naar de nieuwe pensioenregeling. Op 1 juli 2023 ging ook de Open Norm keuzebegeleiding in, welke van invloed is op de wijze waarop pensioenfondsen met deelnemers communiceren. De inrichting van keuzebegeleiding is een uitwerking van de zorgambitie van het fonds. In het verslagjaar is bij de huidige zorgambitie stilgestaan, maar dit blijft, zeker in het kader van transitie, een heel belangrijk onderwerp dat in de komende jaren op de agenda zal (moeten) blijven staan.

Uitbestedings- en inkoopbeleid

Het niet-uitvoerend bestuur is in zijn algemeenheid tevreden met de wijze waarop het Uitbestedings- en inkoopbeleid wordt uitgevoerd door het uitvoerend bestuur.

Doorlopende aanbeveling: Extra aandacht wordt nog steeds gevraagd voor de monitoring van de pensioenuitvoeringsorganisatie, gelet op het feit dat zij naast de intensieve voorbereidingen van de dienstverlening op het nieuwe pensioenstelsel tevens moet

waarborgen dat de reguliere dienstverlening op niveau blijft. Dat dit laatste een uitdaging is, blijkt onder meer uit SLA-afspraken die de afgelopen periode niet altijd volledig zijn nagekomen en het toenemend aantal operationele incidenten dat heeft plaatsgevonden.

Voorts blijven de gevolgen van de overname van NN IP door Goldman Sachs Asset Management (GSAM) nog steeds een aandachtspunt. Het niet-uitvoerend bestuur ziet uit naar een afsluitende rapportage over de impact van de systeem migratie naar het platform van GSAM. Tot slot is het van belang dat het PNB tijdig de juiste stappen zet ter implementatie van de DORA-verplichtingen voor eind 2024. Het niet-uitvoerend bestuur stelt vast dat dit onderwerp voldoende aandacht heeft binnen het uitvoerend bestuur en acht het positief dat PNB zich op dit specialistische onderwerp laat bijstaan door een extern IT-consultant.

Toekomstoriëntatie, strategie en Wet toekomst pensioenen (WTP)

Zoals in het bestuursverslag valt terug te lezen is in 2023 het nieuwe strategisch beleidsplan voor de periode 2023-2025 voor het eerst geëvalueerd. Het niet-uitvoerend bestuur is tevreden over de wijze waarop de strategische doelstellingen over de afgelopen periode gerealiseerd zijn. Met dit plan ligt er een sterk fundament ten grondslag aan de strategie voor de komende periode. Naast het waarmaken van de huidige strategische ambitie alsmede stabilisering en professionalisering van de organisatie ligt ook vanuit strategisch perspectief in de huidige planperiode de nadruk op een beheerste transitie binnen de Wet toekomst pensioenen.

Het niet-uitvoerend bestuur stelt vast dat het uitvoerend bestuur en de betreffende commissies c.q. de projectmanager WTP veel aandacht besteden aan de voorbereidingen op het nieuwe pensioenstelsel. Hoewel PNB pas per 1 januari 2028 op het nieuwe stelsel zal overstappen wordt nu al veel tijd en energie gestoken in een zorgvuldige projectaanpak. Dit is ook noodzakelijk, aangezien pensioenfondsen ongeacht de beoogde transitiedatum voor 1 juli 2025 het wettelijk verplicht implementatieplan bij DNB ingediend moeten hebben. Uiterlijk 31 december 2024 dienen "sociale partners" formele besluitvorming met betrekking tot de inrichting van de toekomstige pensioenregeling te hebben afgerond en vastgelegd in een zogenaamd transitieplan. Dit vereist o.m. besluitvorming over de contractkeuze. Het (niet-uitvoerend) bestuur heeft zijn zorgen over het tijdig realiseren van de tijdslijnen overgebracht naar de "sociale partners". 2024 wordt dan ook een belangrijk en spannend jaar en hoewel "sociale partners" primair aan zet zijn heeft PNB hierin een belangrijke rol als facilitator en regievoerder. Het niet-uitvoerend bestuur heeft er alle vertrouwen in dat het uitvoerend bestuur zijn verantwoordelijkheid hierin zal nemen en het proces adequaat zal stroomlijnen.

Naleving Code Pensioenfondsen

Conform norm 47 van de Code Pensioenfondsen rapporteert het intern toezicht jaarlijks bij voorkeur in het bestuursverslag aan de hand van de acht thema's van de Code op welke wijze de Code binnen het pensioenfonds wordt nageleefd en toegepast. Aangezien dit een verantwoording van het voltallige bestuur betreft, wordt verwezen naar het bestuursverslag. In deze samenvatting van het verslag van de niet-uitvoerend bestuurders wordt volstaan met een korte beschouwing bij één thema dat vanuit toezichtperspectief in het afgelopen jaar bijzondere aandacht verdiende:

Transparantie bevorderen

Het niet-uitvoerend bestuur acht het van belang om te melden dat juist in het kader van de transitie naar het nieuwe stelsel extra maatregelen zijn getroffen om belanghebbenden te informeren over c.q. te betrekken bij de belangrijkste ontwikkelingen. Te denken valt aan de deelnemers die via de website maar ook in de zomer- en winternieuwsbrieven geïnformeerd blijven. Daarnaast is er een sessie georganiseerd voor "sociale partners" waarin zij geïnformeerd zijn over het nieuwe pensioenstelsel ter voorbereiding op de in te vullen vragenlijst inzake de eerste voorkeuren voor de toekomstige pensioenregeling als onderdeel van het bij de implementatie gevolgde stappenplan. Ook vond frequent overleg plaats tussen PNB en een vertegenwoordiging van het Economencollege ter voorbereiding op de transitie en de hierin te maken afspraken. En niet op de laatste plaats is ook het Verantwoordingsorgaan meegenomen in de ontwikkelingen tijdens de gezamenlijke vergaderingen en studiedag afgelopen jaar.

Aanbeveling: Het niet-uitvoerend bestuur acht het cruciaal dat alle relevante partijen gedurende het proces continu voldoende betrokken en gehoord blijven teneinde tot een gezamenlijk gedragen regeling te komen.

Toezicht adequate risicobeheersing

In de afgelopen jaren zijn de nodige stappen gezet die tot een verdere versterking en effectiviteit van het integraal risicomanagement (IRM) hebben geleid. Een belangrijk punt in dit verband is de afgesproken IRM-cyclus waarmee ervoor gezorgd wordt dat alle risicocategorieën ten minste één keer in de drie jaar meer in detail geëvalueerd worden. In 2023 heeft o.a. een evaluatie van de integriteitsrisico's, de ESG-risico's, de uitbestedingsrisico's en juridische risico's plaatsgevonden. Daarnaast is in 2023 gelet op de transitie specifiek en uitgebreid stilgestaan bij de WTP-projectrisico's. Gebleken is dat deze aanpak, naast de continue monitoring van bestaande en nieuwe risico's, tot een verdere verbetering van het IRM heeft geleid. Dit omvat zowel de verdere toename van het IRM-bewustzijn als de kwaliteit van beheersing. In 2023 heeft daarnaast een audit risicomanagement onder de verantwoordelijkheid van de sleutelfunctiehouder interne audit op de planning gestaan. Uit deze audit kwam naar voren dat het niveau van beheersing van de risico's met betrekking tot risicomanagement voldoende is. Het niet-uitvoerend bestuur stelt daarmee naar tevredenheid vast dat met een redelijke mate van zekerheid is vastgesteld dat de belangrijkste beheersmaatregelen in opzet, bestaan en werking effectief zijn.

Toezicht op evenwichtige belangenafweging

De niet-uitvoerend bestuurders zijn van oordeel dat een evenwichtige belangenafweging begint bij een goede vertegenwoordiging van alle belanghebbenden in het bestuur en het verantwoordingsorgaan. Binnen het niet-uitvoerend bestuur zijn de belanghebbenden op een evenwichtige wijze vertegenwoordigd. Voor het verantwoordingsorgaan geldt dit in mindere mate, omdat de leden namens de pensioengerechtigden in het verantwoordingsorgaan op basis van de daadwerkelijke verhouding actieven/pensioengerechtigden in het fonds ondervertegenwoordigd zijn. Aangezien de verwachting is dat het bestand actieven de komende jaren verder zal teruglopen is dit een punt dat in de toekomst extra aandacht vraagt. Bij relevante besluitvorming binnen het bestuur wordt uitgebreid aandacht besteed aan een zorgvuldige afweging van alle belangen van betrokken partijen/groepen. In 2023 heeft deze afweging in bijzondere mate een rol gespeeld in de oriënterende discussies ten aanzien van mogelijke oplossingsrichtingen binnen de Wet toekomst pensioenen. Het niet-uitvoerend bestuur acht het van belang dat evenwichtigheidsdiscussies (en overwegingen) voldoende adequaat worden vastgelegd. In dit verband is vermeldenswaard dat momenteel een evenwichtigheidsmatrix wordt uitgewerkt die als toetsingsmiddel kan worden gebruikt bij de beoordeling van de nieuwe regeling op evenwichtigheidsaspecten.

Auditcommissie

De niet-uitvoerende bestuurders worden bij hun toezichthoudende taak ondersteund door een Auditcommissie. De Auditcommissie heeft een eigen rapportage opgesteld over 2023. Deze rapportage is op 27 maart 2024 voorbesproken met het uitvoerend bestuur in aanwezigheid van een delegatie van het niet-uitvoerend bestuur. Vervolgens is deze rapportage formeel besproken tijdens het overleg van het niet-uitvoerend bestuur met de Auditcommissie op 17 april 2024. De niet-uitvoerende bestuurders stellen naar tevredenheid vast dat de Auditcommissie zich in zijn algemeenheid goed kan vinden in de wijze waarop het bestuur inclusief het intern toezicht in 2023 heeft gefunctioneerd. Er is geen sprake van zwaarwegende bevindingen. In het uitgebreide verslag van de niet-uitvoerende bestuurders zijn de belangrijkste aanbevelingen van de Auditcommissie samengevat. Het niet-uitvoerend bestuur deelt de conclusies uit het rapport en neemt de aanbevelingen over. Het uitvoerend bestuur wordt gevraagd om hierop te reageren. Het uitgebreide verslag van het niet-uitvoerend bestuur is publiek toegankelijk op de website van het fonds (www.pnb.nl/documenten).

Oordeel van het verantwoordingsorgaan 2023

Oordeel verantwoordingsorgaan PNB 2023

Inleiding

Hierbij treft u het oordeel van het verantwoordingsorgaan van PNB aan over 2023.

Taken en bevoegdheden

Het bestuur van het PNB legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan controleert onder meer of het bestuur:

- goede beleidskeuzen heeft gemaakt
- het beleid goed heeft uitgevoerd
- de Code Pensioenfondsen heeft nageleefd, en
- rekening heeft gehouden met de belangen van alle betrokkenen.

Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen van het bestuur aan de hand van het bestuursverslag, de jaarrekening en andere informatie, waaronder de bevindingen van het intern toezicht, over het door het bestuur uitgevoerde beleid, evenals over beleidskeuzes voor de toekomst.

Met het van kracht worden van de Wet toekomst pensioenen per 1 juli 2023 zijn o.a. ook de bevoegdheden van het verantwoordingsorgaan op onderdelen aangescherpt c.q. gewijzigd. Een belangrijke aanvulling heeft betrekking op de bevoegdheid om een oordeel te mogen geven over gerealiseerde uitvoeringskosten en de beleidskeuzes die van invloed zijn op de toekomstige uitvoeringskosten.

Verder stelt het bestuur het verantwoordingsorgaan in de gelegenheid advies uit te brengen over de in artikel 29 van de statuten opgesomde onderwerpen.

Samenstelling en organisatie

Het verantwoordingsorgaan is dit verslagjaar als volgt samengesteld:

zeven leden zijn vertegenwoordigers namens de deelnemers van pensioenreglement I,
twee leden zijn vertegenwoordigers namens de deelnemers van pensioenreglement II,
zeven leden zijn vertegenwoordiger namens de pensioengerechtigden,
zeven leden vertegenwoordigen de afzonderlijke bisdommen, en
een lid vertegenwoordigt de Bisschoppenconferentie.

In het verslagjaar waren diverse leden van het verantwoordingsorgaan periodiek aftredend. Op voordracht van de daartoe gerechtigde instanties zijn de volgende vertegenwoordigers per 1 juli 2023 herbenoemd:

namens de actieve deelnemers van het Pensioenreglement I van het bisdom Rotterdam, de heer B.S. Bosma,
namens de pensioengerechtigden van het bisdom Roermond, de heer H.J.G.M. Schnackers,
namens de bisschoppenconferentie, de heer R.G.L.M. Mutsaerts, en

namens de werkgevers van het bisdom Groningen-Leeuwarden, mevrouw H.M. Lulofs-van Rijnberk.

Tot slot is de heer M.W.G. Dorssers per 1 april 2023 benoemd als lid van het verantwoordingsorgaan namens de actieve deelnemers van pensioenreglement I van het bisdom Den Bosch.

Aan het einde van het verslagjaar was één zetel betreffende de vertegenwoordiging namens de actieve deelnemers van reglement II vacant. Het verantwoordingsorgaan stelt naar tevredenheid vast dat inmiddels is voorzien in een adequate invulling van deze zetel, hetgeen in het komende jaar verder zal worden geformaliseerd.

Werkwijze

Het verantwoordingsorgaan heeft in het verslagjaar driemaal afzonderlijk vergaderd. Tweemaal vond dit afzonderlijk overleg plaats voorafgaand aan de jaarlijkse gezamenlijke vergaderingen met het bestuur en eenmaal is een extra digitaal overleg georganiseerd. Daarnaast heeft een delegatie van het verantwoordingsorgaan, bestaande uit de heren Zuidwijk, Raaphorst en Van Beek, eenmaal met de niet-uitvoerende bestuurders vergaderd. Tijdens deze vergadering werd door de niet-uitvoerende bestuurders verantwoording afgelegd over de uitvoering van hun taken en de uitoefening van het intern toezicht. Verder heeft het verantwoordingsorgaan samen met het bestuur tijdens de jaarlijkse studiedag aan de hand van diverse deelonderwerpen de Wet toekomst pensioenen nader uitgediept en is stilgestaan bij de doorontwikkeling van enkele MVB-thema's.

In 2023 heeft het verantwoordingsorgaan het eigen functioneren opnieuw geëvalueerd en daarbij voor een nieuwe opzet gekozen. De resultaten van de zelfevaluatie zijn zowel in samenvattende als individueel geanonimiseerde vorm weergegeven. Een aandachtspunt is dat slechts de helft van het aantal leden de vragenlijst had ingevuld. Uit de evaluatie zelf kwam naar voren dat het thema (door)ontwikkeling een aandachtspunt blijft. Van belang is dan ook dat zoveel mogelijk gebruik wordt gemaakt van de beschikbare opleidingsmogelijkheden. Ook werd aandacht gevraagd voor het nemen van voldoende voorbereidingstijd voor vergaderingen en het actief participeren in het overleg. Positief ervaren werd het feit dat het aantal vergaderingen in het verslagjaar van twee naar drie per jaar is opgehoogd. In aanloop naar de transitie zal deze frequentie mogelijk nog verder worden opgehoogd. In dit verband wordt het belangrijk geacht dat bepaalde (deel)onderwerpen in de voorbereiding van de vergaderingen waar mogelijk onder de leden van het verantwoordingsorgaan worden verdeeld, hetgeen ook weer leidt tot meer focus en diepgang.

Bevindingen en aanbevelingen verantwoordingsorgaan 2023

Het verantwoordingsorgaan constateert dat het bestuur compliant is met wet- en regelgeving. Ook in 2023 zijn de nodige fondsdocumenten geactualiseerd. De fondsdocumenten zijn actueel en voldoen aan de geldende eisen.

Het verantwoordingsorgaan bracht in het verslagjaar positief advies uit aan het bestuur over:

- het jaarverslag 2023;
- een specifiek profiel voor een zetel in het niet-uitvoerend bestuur;
- een communicatieplan, specifiek gericht op de transitieperiode;
- de aanpak rondom de invulling van de Open norm keuzebegeleiding;
- de aanpassing van het klachtenreglement; en
- de premiestelling 2024.

Daarnaast heeft het bestuur enkele voorstellen onverplicht ter beoordeling aan het verantwoordingsorgaan voorgelegd:

- de update van de pensioenreglementen I en II per 1 januari 2024;
- de indexatie over de pensioenaanspraken per 1 januari 2024; en
- de update van de Richtlijnen Vermogensbeheer 2024.

Over de ter beoordeling voorgelegde voorstellen was het verantwoordingsorgaan positief gestemd. Hierna wordt ingegaan op enkele specifieke onderwerpen die vanuit het perspectief van het verantwoordingsorgaan bijzonder relevant zijn.

Bestuurlijke continuïteit

Een andere belangrijke conclusie die ook uit de zelfevaluatie van het verantwoordingsorgaan naar voren is gekomen betreft het standpunt van het verantwoordingsorgaan dat het van belang is dat het verantwoordingsorgaan voldoende bemenst blijft, gezien de ontwikkelingen in aanloop naar de transitie en de ingrijpende beslissingen die in dit verband genomen moeten worden in de komende periode. Aanleiding voor deze discussie was het feit dat in 2024 de maximale zittingsperiode van enkele leden in het verantwoordingsorgaan bereikt is. Het verantwoordingsorgaan acht het cruciaal dat in deze tijden van transitie continuïteit van de bezetting gewaarborgd blijft en ziet ook statutaire mogelijkheden om hierin te voorzien. In de besprekingen met het bestuur zal dit belang dan ook benadrukt worden.

Klachtenreglement

Het verantwoordingsorgaan heeft kennisgenomen van het klachtenreglement dat in 2023 in lijn met de 'Gedragslijn goed omgaan met klachten' en de Wet toekomst pensioenen is aangepast en heeft hierover positief geadviseerd. Het streven naar eenvoud, transparantie en uniformiteit zijn belangrijke kenmerken die in de nieuwe klachtenprocedure een plaats hebben gekregen en welke door het verantwoordingsorgaan worden omarmd. Tegelijkertijd blijft het verantwoordingsorgaan hierbij aandacht vragen voor de eigenheid van de instelling en specifieke kenmerken van de achterban, hetgeen in specifieke situaties vereist om tevens rekening te houden met kerk(recht)elijke procedures. Het stelt het verantwoordingsorgaan echter gerust dat in de huidige regeling voldoende ruimte wordt geboden om rekening te houden met de specifieke omstandigheden van het geval en relevante context.

Wet toekomst pensioenen

Het verantwoordingsorgaan heeft een belangrijke verantwoordelijkheid in het transitieproces, en in het bijzonder rondom de beoordeling van het invaarsbesluit en de beleidskeuzes die hiermee samenhangen. Het wordt gewaardeerd hoe het bestuur het verantwoordingsorgaan het afgelopen jaar heeft meegenomen in de ontwikkelingen rondom de transitie, ter voorbereiding op het formele besluitvormingsproces. Nu de transitie en enkele wettelijke termijnen steeds dichterbij komen acht het verantwoordingsorgaan het zinvol dat ook buiten de vergaderingen om informatie over de stand van zaken op een gedoseerde wijze met het verantwoordingsorgaan wordt gedeeld.

Open norm keuzebegeleiding

Het verantwoordingsorgaan heeft stilgestaan bij de geformuleerde zorgambitie, de huidige keuzebegeleiding op niveau 2 ('activeren') en de onderbouwing daarvan. Het verantwoordingsorgaan kan zich vinden in het voorstel om de keuzebegeleiding op dit moment niet aan te passen en het voorstel om de keuzebegeleiding in 2024 en vervolgens terugkerend te meten en indien nodig de zorgambitie en/of de inrichting van de begeleidingsmiddelen bij te stellen.

Maatschappelijk verantwoord beleggen

Maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) blijft een belangrijk thema voor PNB als kerkelijke instelling. Het verantwoordingsorgaan stelt naar tevredenheid vast dat in 2023 wederom enkele initiatieven zijn ontplooid om MVB verder te versterken in het beleid van PNB. Te denken valt met name aan het besluit om voor de aandelenbeleggingen (ontwikkelde markten) een EU klimaatbenchmark te gaan volgen, waarmee binnen deze allocatie een co2-reductie wordt bereikt in lijn met het Akkoord van Parijs. Daarnaast is besloten om het uitsluitingsbeleid uit te breiden naar een landenbeleid waarmee staatsobligaties van landen die in de categorie van meest grove en structurele schendingen van internationale normen, waaronder mensenrechten, vallen, als investering worden uitgesloten.

Het verantwoordingsorgaan waardeert tevens hoe het wordt meegenomen in de ontwikkelingen op dit onderwerp en bovenal wordt toegejuicht dat het bestuur in deze ontwikkelingen ook voldoende aandacht heeft voor het eind 2022 door de Pauselijke Academie voor Sociale Wetenschappen gepubliceerde document 'Mensuram Bonam' en de pauselijke update van Laudato Si' in de in 2023 uitgegeven apostolische exhortatie Laudato Si.

Uitvoeringskosten

Het verantwoordingsorgaan heeft met de aanpassing van de bevoegdheden o.g.v. de WTP dit keer ook in het bijzonder stilgestaan bij het aspect uitvoeringskosten. In dit verband heeft het verantwoordingsorgaan onder meer kennis genomen van de gerealiseerde uitvoeringskosten over 2023 en de verwachte investeringskosten rondom de transitie naar een nieuwe regeling binnen de WTP. Het gaat om enorme bedragen, waarbij voor een groot deel geldt dat PNB als klein fonds dezelfde kosten moet dragen als fondsen van een veel grotere omvang. Het verantwoordingsorgaan stelt echter naar tevredenheid vast dat PNB op basis van de totale kostenratio (de som van de pensioen- en beheerkosten, gedeeld door het gemiddeld belegd vermogen) nog steeds beter scoort dan andere fondsen met een gemiddeld vergelijkbaar vermogen.

Verder heeft het verantwoordingsorgaan kennis genomen van de wijze waarop de begroting tot stand komt en de monitoring van gerealiseerde kosten plaatsvindt. Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat het bestuur voldoende oog heeft voor het kostenaspect en er een gefundeerd proces, met de nodige controles, ten grondslag ligt aan de begrotings- en realisatiecyclus. Het verantwoordingsorgaan oordeelt dan ook positief over de wijze waarop aandacht wordt gegeven aan het kostenaspect binnen PNB.

Opvolging bevindingen jaarwerk 2022

Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat het bestuur een groot deel van de aanbevelingen van de accountant en de certifierend actuaaris naar aanleiding van het jaarwerk 2022 heeft opgevolgd. Het verantwoordingsorgaan vertrouwt er daarnaast op dat ook de nog openstaande aanbevelingen op een zorgvuldige wijze worden afgehandeld door het bestuur.

Verslag niet-uitvoerend bestuurders

Het verantwoordingsorgaan heeft kennis genomen van het verslag van de niet-uitvoerend bestuurders over het door hen uitgevoerde toezicht op het uitvoerend bestuur in 2023. De auditcommissie heeft de niet-uitvoerende bestuurders ondersteund in hun toezichthoudende rol. Het verantwoordingsorgaan stelt vast dat de niet-uitvoerende bestuurders en de auditcommissie enkele aanbevelingen hebben gedaan aan de uitvoerende bestuurders. Ook bij deze aanbevelingen gaat het verantwoordingsorgaan er van uit dat het (uitvoerend) bestuur deze voortvarend oppakt en de voortgang rapporteert aan het verantwoordingsorgaan.

Oordeel verantwoordingsorgaan over 2023

Het verantwoordingsorgaan is van mening dat de huidige afspraken met het pensioenfonds het verantwoordingsorgaan in de gelegenheid stellen een oordeel en advies te geven over het beleid en de uitvoering. Ook met de beschikbaarheid van het concept jaarverslag 2023 en het verslag van de niet-uitvoerende bestuurders heeft het verantwoordingsorgaan een brede basis gehad voor haar beoordeling. Het verantwoordingsorgaan is daarnaast in 2023 goed op de hoogte gehouden van alle belangrijke ontwikkelingen. Samenvattend oordeelt het verantwoordingsorgaan dat het bestuur in 2023 wederom adequaat heeft gehandeld en een verantwoord beleid heeft gevoerd.

Aldus vastgesteld en ondertekend door het verantwoordingsorgaan d.d. 12 juni 2024 te Zeist.

H.M. Lulofs- van Rijnberk,
voorzitter verantwoordingsorgaan

N.H.J. Raaphorst,
secretaris verantwoordingsorgaan

Reactie van het bestuur

Het bestuur is verheugd over het positieve oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het bestuur waardeert de wijze waarop het verantwoordingsorgaan invulling geeft aan haar rol bij de belangrijke dossiers die in 2023 hebben gespeeld.

Het bestuur juicht het toe dat het verantwoordingsorgaan kan instemmen met de wijze waarop het MVB-beleid is ingestoken en steeds verder wordt ingevuld. Het verantwoordingsorgaan spreekt daarnaast haar waardering uit voor de wijze waarop het wordt meegenomen in de ontwikkelingen rondom de transitie. Het bestuur zal deze lijn in 2024 voortzetten. Ook stelt het bestuur naar tevredenheid vast dat het verantwoordingsorgaan met de invoering van de Wet toekomst pensioenen extra aandacht heeft voor het aspect uitvoeringskosten en positief oordeelt over de wijze waarop het proces van begroting en monitoring van gerealiseerde kosten binnen het bestuur wordt vormgegeven.

Het bestuur deelt de zorgen van het verantwoordingsorgaan voor voldoende waarborging van bestuurlijke continuïteit, specifiek ook gedurende het transitietraject. Het bestuur ziet in dit verband zowel risico's binnen het bestuur als binnen het verantwoordingsorgaan. Het bestuur neemt het signaal ten aanzien van de bezetting binnen het verantwoordingsorgaan uiteraard zeer serieus. Het bestuur is graag bereid om hierover de dialoog voort te zetten.

Het bestuur is tevreden over de wijze waarop het contact met het verantwoordingsorgaan verloopt. De samenwerking is prettig en constructief en tegelijkertijd is er voldoende ruimte voor een kritische houding. Een en ander inspireert het bestuur om de samenwerking op dezelfde voet voort te zetten.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(in duizenden euro; na resultaatdeling)

Activa	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Vastgoed	59.815	67.423
Aandelen	155.322	140.010
Vastrentende waarden	321.287	300.422
Overige beleggingen	57	6
	536.481	507.861
Vorderingen en overlopende activa [2]	3.468	6.351
Liquide middelen [3]	358	613
	540.307	514.825

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2023	2022
Reserves [4]		
Algemene reserve	180.972	167.131
	180.972	167.131
Technische voorzieningen [5]		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	358.547	343.717
	358.547	343.717
Kortlopende schulden en overlopende passiva [6]	788	3.977
	540.307	514.825

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
Directe beleggingsopbrengsten [7]	7.158	7.886
Indirecte beleggingsopbrengsten [8]	36.565	-126.053
Kosten van vermogensbeheer [9]	-184	-580
	43.539	-118.747
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [10]	5.041	5.438
Saldo van overdrachten van rechten [11]	302	-411
Pensioenuitkeringen [12]	-18.676	-16.917
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [13]		
Inkoop nieuwe aanspraken	-7.195	-7.617
Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	-10.852	2.061
Overgenomen pensioenverplichtingen	-375	-209
Uitkeringen	18.691	16.919
Vrijval excassokosten	841	761
Overgedragen pensioenverplichtingen	107	620
Toename voorziening toekomstige kosten	-284	-284
Toeslagverlening	-5.428	-50.162
Wijziging rentecurve	-13.602	118.324
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	6.177
Actuarieel resultaat op sterfte	1.822	2.536
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	1.475	640
Actuarieel resultaat op mutaties	-30	-61
	-14.830	89.705
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [14]	-1.499	-1.406
Overige baten en lasten [15]	-36	0
Saldo van baten en lasten	13.841	-42.338

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Algemene reserve

	2023	2022
	13.841	-42.338
	13.841	-42.338

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2023	2022
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	5.110	5.417
Overgenomen pensioenverplichtingen	405	195
Overige	31	3
	5.546	5.615
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-18.629	-16.946
Overgedragen pensioenverplichtingen	-103	-606
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-1.431	-1.454
Overige	-42	-1
	-20.205	-19.007
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	6.749	9.722
Verkopen en aflossingen beleggingen	268.702	186.843
	275.451	196.565
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-260.757	-183.225
Kosten van vermogensbeheer	-290	-479
	-261.047	-183.704
Mutatie liquide middelen	-255	-531
Saldo liquide middelen 1 januari	613	1.144
Saldo liquide middelen 31 december	358	613

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Algemeen

Toepassing richtlijnen voor de jaarverslaggeving

Het PNB heeft het jaarverslag opgesteld in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW en de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving en op basis van de continuïteitsveronderstelling. Beleggingen worden gewaardeerd tegen actuele waarde. Overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en hiermee verbonden veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De uitkomsten hiervan vormen de basis voor het oordeel over de boekwaarde van activa en verplichtingen die niet op eenvoudige wijze uit andere bronnen blijkt. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten worden in de staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een postvorderingen of schulden uit hoofde van effectentransacties

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengsten in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de directe methode. Het kasstroomoverzicht is een weergave van de daadwerkelijke geldstroom van 1 januari t/m 31 december. Dus zonder rekening te houden met overloopposten.

Waardering Beleggingen Vastgoed

De beleggingen in direct vastgoed zijn gewaardeerd op actuele waarde, zijnde de taxatiewaarde. De ter beurse genoteerde aandelen in vastgoedbeleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen op kwartaalbasis zijn gewaardeerd op marktwaarde. De eerste waardering vindt plaats op basis van verkrijgingsprijs inclusief transactiekosten.

Zakelijke waarden

De ter beurse genoteerde aandelen worden gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Vastrentende waarden

De ter beurse genoteerde obligaties worden gewaardeerd tegen de reële waarde ultimo boekjaar. De niet ter beurse genoteerde fondsen worden gewaardeerd tegen hun actuele waarde, zijnde de intrinsieke waarde ultimo boekjaar, waarbij de onderliggende beleggingen zijn gewaardeerd op marktwaarde.

Hypothecaire leningen worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor participaties in hypotheekfondsen is dit de berekende intrinsieke waarde, die de actuele waarde van de onderliggende beleggingen representeert.

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd tegen marktwaarde, zijnde de contante waarde van de met vervroegde aflossing aangepaste kasstromen, verdisconteerd tegen de rente op staatsobligaties met vergelijkbare looptijden inclusief eventuele opslagen, behorende bij het risicoprofiel van de leningen.

Deposito's worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor deposito's is het verschil tussen marktwaarde en nominale waarde in het algemeen gering.

Derivaten

Beleggingen in beursgenoteerde derivaten worden gewaardeerd tegen de op 31 december bekende marktprijzen. Beleggingen welke onderhands zijn gekocht, waarvoor geen directe marktwaardering beschikbaar is, worden gewaardeerd op basis van actuele marktparameters, zijnde de risicovrije rente op basis van de EONIA-curve. In het verleden gold als disconteringsvoet de EURIBOR-curve. RJ610 schrijft voor dat derivaten met een negatieve waarde op de passiva zijde van de balans moeten worden weergegeven.

Overige beleggingen

Overige beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde, inclusief transactiekosten.. Na eerste verwerking worden de vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Liquide middelen

Dit betreft direct opeisbare tegoeden bij banken die worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Algemene reserve

Het jaarlijkse resultaat volgens de rekening van baten en lasten wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Schattingwijzigingen

In 2023 zijn er geen schattingswijzigingen geweest.

Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Per 1 januari 2007 is de Pensioenwet (PW) in werking getreden. Onderdeel van de PW is het FTK. In het FTK is de manier waarop DNB haar toezicht op pensioenfondsen uitoefent vastgelegd. Het FTK stelt daarbij de kaders waarbinnen een pensioenfonds moet opereren. Besloten is het FTK ook toe te passen voor de jaarverslaglegging daar dit aansluit bij het door het bestuur gehanteerde beleid. De voorziening pensioenverplichtingen is vastgesteld als de contante waarde van de tijdsevenredig opgebouwde pensioenaanspraken. De voorziening pensioenverplichtingen is gewaardeerd op actuele waarde (marktwaaarde). Voor de arbeidsongeschikte deelnemers is de voorziening pensioenverplichtingen gebaseerd op de te bereiken aanspraken.

Intresttoevoeging

Is gebaseerd op de 1-jarige intrest uit de Rentetermijnstructuur Financieel Toetsingskader. Voor boekjaar 2023 bedraagt deze 3,264% (2022: -0,486%).

Rekenrente

De rentetermijnstructuur ultimo 2023 zoals gepubliceerd door DNB. Voor ultimo 2023 is dit gelijkwaardig aan een vaste rente van 2,42%.

Sterfte

Prognosetafel AG2022 (startjaar 2024), met een inkomensafhankelijke ervaringssterfte. Voor kinderen aan wie een wezenpensioen wordt uitgekeerd worden de sterftetekansen op nihil gesteld.

Het fonds maakt bij de vaststelling van de voorziening gebruik van inkomensafhankelijke ervaringssterftepercentages. Voor de mannelijke hoofd- en medeverzekerde is daarbij gebruik gemaakt van ervaringssterftepercentages voor de inkomenscategorie "midden-hoog". Voor de vrouwelijke hoofd- en medeverzekerde wordt gebruik gemaakt van ervaringssterftepercentages voor de inkomenscategorie "midden".

Gehuwdheid

Bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt bij de priesters geen rekening gehouden met partnerpensioen. Bij de vaststelling van de voorziening voor uitruilbaar partnerpensioen wordt uitgegaan van het onbepaalde partnersysteem met 100% gehuwdheid. Bij de vaststelling van de voorziening voor niet uitruilbaar partnerpensioen wordt uitgegaan van het bepaalde partnersysteem. Volgens dit systeem wordt alleen een partnerpensioen verzekerd indien er daadwerkelijk –dus niet bij wijze van fictie– van een partner sprake is. Vanaf leeftijd 67 jaar neemt de partnerfrequentie af met de sterftetekans van de partner.

Uitkeringen

De uitkeringen worden continu betaalbaar verondersteld.

Leeftijden

De leeftijd van de (gewezen) deelnemer, de nabestaande of de wees wordt in jaren en maanden nauwkeurig vastgesteld.

Leeftijdsverschil

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op 3 jaar gesteld (man ouder dan vrouw).

Kosten

In de voorziening pensioenverplichtingen is een excassovoorziening begrepen van 4,5% van de netto voorziening.

Wijze van indexering

Het PNB hanteert een voorwaardelijk toeslagbeleid voor de actieve deelnemers aan Reglement I, waarbij de ambitie is om de pensioenaanspraken jaarlijks te verhogen met de gemengde index (50% loonindex en 50% consumentenprijsindex). Voor de pensioengerechtigden en gewezen deelnemers van Reglement I en Reglement II geldt een voorwaardelijk toeslagbeleid, waarbij de ambitie is om jaarlijks de pensioenrechten te verhogen met de consumentenprijsindex. De toeslag op basis van de consumentenprijsindex wordt gefinancierd uit het vermogen. Er is voor de vorenbedoelde toeslagverlening geen bestemmingsreserve gevormd, noch vindt financiering plaats uit de premie. De toeslag op basis van gemengde index, voor zover dit boven de consumentenprijsindex uitgaat, wordt gefinancierd uit premie (welvaartsopslag).

Pensioenopbouw arbeidsongeschikte deelnemers

Voor arbeidsongeschikte deelnemers van het PNB geldt dat zij tijdens hun arbeidsongeschiktheid gewoon pensioen blijven opbouwen, maar dat zij wel vrijgesteld zijn van premiebetaling.

Voorziening voor langdurig zieken:

De voorziening is vastgesteld als de som van de jaarpremie ter dekking van het arbeidsongeschiktheidsrisico in de afgelopen twee boekjaren.

Kortlopende schulden en overlopende passiva

Kortlopende schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs. Na eerste verwerking wordt de reële waarde gelijkgesteld aan de geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde) indien geen sprake is van transactiekosten.

Resultaatbepaling

Algemeen

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder directe beleggingsopbrengsten wordt bij vastrentende waarden verstaan de renteopbrengst verminderd met de kosten; bij de zakelijke waarden wordt hieronder verstaan het bruto-dividend, voor aftrek van dividendbelasting, verminderd met de kosten. De intresten van overige activa en passiva worden opgenomen op basis van nominale bedragen.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder deze post worden de volgende resultaten opgenomen:

- gerealiseerde koersverschillen bij verkopen van vastrentende en zakelijke waarden;
- gerealiseerde koersverschillen bij aflossingen van leningen op schuldbekentenis, hypothecaire leningen en obligaties;
- boetes bij vervroegde aflossingen van leningen op schuldbekentenis en hypothecaire leningen;
- gerealiseerde koersverschillen bij optie- en futuretransacties;
- valutaverschillen met betrekking tot vastrentende en zakelijke waarden, deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties; niet-gerealiseerde koersverschillen inzake vastrentende en zakelijke waarden;
- niet-gerealiseerde koersverschillen vastgoed, zakelijke waarden en vastrentende waarden.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de administratiekosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Saldo van overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Uitkeringen

De uitkeringen bestaan uit de betalingen aan uitkeringsgerechtigden die betrekking hebben op het boekjaar.

Overige baten en lasten

De overige baten en lasten worden opgenomen voor de aan het verslagjaar toe te rekenen bedragen.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2022	Aankopen/ verstrek- kingen	Verkopen/ aflossingen	Gerealiseerde koers- verschillen	Ongerealiseerde koers- verschillen	Stand ultimo 2023
Vastgoed beleggingen						
Vastgoedfondsen, niet beursgenoteerd	67.423	0	0	0	-7.608	59.815
	67.423	0	0	0	-7.608	59.815
Aandelen						
Aandelen beleggingsfondsen	140.010	128.630	-139.984	19.716	6.950	155.322
	140.010	128.630	-139.984	19.716	6.950	155.322
Vastrentende waarden						
Obligaties	208.497	104.480	-101.652	-22.355	34.369	223.339
Hypotheekfondsen	26.690	622	0	0	-28	27.284
Vastrentende beleggingsfondsen	65.235	19.426	-19.510	-2.617	8.130	70.664
	300.422	124.528	-121.162	-24.972	42.471	321.287
Overige beleggingen						
Geldmarktfondsen ¹⁾	6	7.600	-7.556	6	1	57
Totaal belegd vermogen voor risico pensioenfonds ²⁾	507.861	260.758	-268.702	-5.250	41.814	536.481

1) Dit betreft het NN (L) LIQUID EUR A CAP fonds en NN (L) LIQUID EUR B CAP fonds.

2) De beleggingen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

Aansluiting beleggingen vóór en na toepassing Look Through:

Belegd vermogen voor risico pensioenfonds	536.481
Liquide middelen	27
Overlopende intrest	3.215
Overige	248
Te vorderen dividend	0
Totaal	539.971

Categorie	Stand ultimo 2023	Liquide middelen	Overlopende intrest + dividend	Toepassing Look Through	Stand risico paragraaf
Vastgoed beleggingen	59.815	0	0	13.192	73.007
Aandelen	155.322	0	0	-13.471	141.851
Vastrentende waarden	321.287	0	3.215	-1.614	322.888
Derivaten	0	0	0	291	291
Overige beleggingen	57	27	248	1.602	1.934
Totaal	536.481	27	3.463	0	539.971

Methodiek bepaling marktwaarde op basis van het belegd vermogen inclusief posten die onder de vorderingen en liquide middelen zijn opgenomen:

Level 1	De waardering is gebaseerd op genoteerde marktprijzen.
Level 2	De waardering is een afgeleide berekening van een marktnotering of een onafhankelijke taxatie.
Level 3	De waardering is gebaseerd op een netto-contante-waardeberekening of een intern gehanteerd waarderingsmodel.
Level 4	Andere methode.

Categorie	Level 1	Level 2	Level 3	Level 4	Totaal ultimo 2023	Totaal ultimo 2022
Vastgoed	0	0	0	59.815	59.815	67.423
Aandelen	155.322	0	0	0	155.322	140.010
Vastrentende waarden	294.004	0	0	27.283	321.287	235.193
Derivaten	0	0	0	0	0	0
Overige beleggingen	0	0	0	57	57	65.235
Totaal belegd vermogen	449.326	0	0	87.155	536.481	507.861

	2023	2022
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
Vastgoedbeleggingen	59.815	67.423
Aandelen	155.322	140.010
Vastrentende waarden	321.287	300.422
Overige beleggingen	57	6
	536.481	507.861
[2] Vorderingen en overlopende activa ¹⁾		
Beleggingstransacties	0	3.200
Instituten	0	67
Uitkeringen	0	31
	0	3.298
Lopende intrest en balansdividend		
Deze post omvat de onverschenen rente en dividend van de beleggingen per balansdatum.		
Vastrentende waarden	3.215	2.877
Overige beleggingen	248	176
Banken	5	0
	3.468	3.053
Totaal vorderingen en overlopende activa	3.468	6.351
[3] Liquide middelen ²⁾		
Depotbanken	27	41
ING Bank N.V.	331	572
	358	613
De liquide middelen staan ter vrije beschikking aan het fonds. Er is een intraday kredietfaciliteit ter hoogte van 1.300 overeengekomen met ING Bank B.V.		

1) De overlopende activa zijn van kortlopende aard.

2) De liquide middelen staan ter vrije beschikking van de rechtspersoon.

Passiva	2023		2022	
[4] Reserves				
Algemene reserve				
Stand per 1 januari	167.131		209.469	
Saldobestemming boekjaar	13.841		-42.338	
Stand per 31 december	180.972		167.131	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	14.619	104,1%	14.033	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt (feitelijk)	54.413	115,2%	53.688	115,6%
Het vereist eigen vermogen bedraagt (strategisch)	55.797	115,6%	56.117	116,3%
De beleidsdekkingsgraad bedraagt		152,7%		157,5%
De dekkingsgraad bedraagt		150,5%		148,6%
De dekkingsgraad is vastgesteld als het totaal vermogen gedeeld door de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds.				
De berekening is als volgt:				
$(\text{€ } 180.972 + \text{€ } 358.547) / \text{€ } 358.547 \times 100\% = 150,5\%$				
[5] Technische voorzieningen				
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
<i>reglement I</i>				
Beginstand 1 januari	332.812		420.124	
Het verloop van de voorziening is als volgt:				
– Inkoop nieuwe aanspraken	4.984		7.477	
– Toename voorziening toekomstige kosten	185		278	
– Benodigde intresttoevoeging technische voorzieningen	10.515		-1.998	
– Overgenomen pensioenverplichtingen	279		169	
– Uitkeringen	-17.818		-16.050	
– Vrijval excassokosten	-802		-721	
– Overgedragen pensioenverplichtingen	-11		-599	
– Toeslagverlening	7.496		48.670	
– Wijziging rentecurve	13.195		-115.183	
– Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0		-6.177	
– Actuarieel resultaat op sterfte	-1.632		-2.478	
– Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-1.469		-655	
– Actuarieel resultaat op mutaties	-264		-45	
	14.658		-87.312	
Totaal reglement I	347.470		332.812	

	2023	2022
<i>reglement II</i>		
Beginstand 1 januari	10.905	13.298
Het verloop van de voorziening is als volgt:		
– Inkoop nieuwe aanspraken	79	140
– Toename voorziening toekomstige kosten	3	6
– Benodigde interesttoevoeging technische voorzieningen	337	-63
– Overgenomen pensioenverplichtingen	96	40
– Uitkeringen	-874	-869
– Vrijval excassokosten	-39	-40
– Overgedragen pensioenverplichtingen	-96	-21
– Toeslagverlening	160	1.492
– Wijziging rentecurve	407	-3.141
– Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	0
– Actuarieel resultaat op sterfte	-189	-58
– Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	-6	15
– Actuarieel resultaat op mutaties	294	106
	172	-2.393
Totaal reglement II	11.077	10.905
Totaal VPV	358.547	343.717
<i>reglement I</i>		
Contante waarde aanspraken:		
– actieve deelnemers	111.499	105.472
– gewezen deelnemers	40.838	38.402
– pensioengerechtigden	193.041	186.258
– overig	2.082	2.669
	347.460	332.801
<i>reglement II</i>		
Contante waarde aanspraken:		
– actieve deelnemers	1.937	1.468
– gewezen deelnemers	1.807	1.908
– pensioengerechtigden	7.333	7.529
– overig	10	11
	11.087	10.916
Totaal	358.547	343.717

	2023	2022
[6] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Kortlopende schulden		
Beleggingstransacties	0	3.200
Loonheffing	371	326
Accountant	59	59
Certificerend actuaris	18	27
Goldman Sachs	189	302
AZL N.V.	99	53
Overige	52	10
Totaal	788	3.977

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

Er zijn langdurige contracten afgesloten met de vermogensbeheerder en administrateur waarbij per 31-12-2023 een verplichting voor max. 6 maanden is vastgesteld. De totale verplichting wordt geschat op € 589 duizend (€ 337 duizend plus € 252 duizend).

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben zich geen belangrijke gebeurtenissen na balansdatum voorgedaan.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Bezoldiging bestuursleden en verantwoordingsorgaan

Gedurende het boekjaar 2023 zijn de volgende vergoedingen betaald

	2023	2022
Betaalde vergoedingen bestuur en verantwoordingsorgaan	233	229

Personeel

Het PNB had in 2023 geen personeel in dienst.

Baten en lasten	2023	2022
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen		
[7] Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoed beleggingen	1.516	1.401
Aandelen	465	446
Vastrentende waarden	5.015	5.930
Rebate vastrentende waarden	139	116
Banken	19	-8
Overige (ontvangen dividend belasting en interest)	4	1
	7.158	7.886
[8] Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoed	0	3
Aandelen	19.716	2.049
Vastrentende waarden	-24.971	-20.058
Overige beleggingen	6	-3
	-5.249	-18.009

	2023	2022
<i>Niet-gerealiseerde resultaten</i>		
Vastgoed	-7.608	1.206
Aandelen	6.950	-34.115
Vastrentende waarden	42.471	-75.135
Overige beleggingen (hedge funds)	1	0
	41.814	-108.044
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	36.565	-126.053
[9] Kosten vermogensbeheer ^{1) 2)}		
Beheer- en bewaarloon	-113	-546
Advieskosten	-71	-34
	-184	-580
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds	43.539	-118.747
[10] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Werkgevers	5.041	5.337
Inkoopsummen	0	101
	5.041	5.438
Kostendeekkende premie	9.356	9.771
Gedempte kostendeekkende premie	11.576	8.076
Feitelijke premie	5.041	5.438
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	7.479	7.901
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.219	1.225
– Opslag voor uitvoeringskosten	658	645
	9.356	9.771

1) De totale kosten vermogensbeheer voor het fonds bedragen € 1,437 miljoen (2022: € 1,474 miljoen). Een deel van deze kosten wordt rechtstreeks via de beleggingen verdisconteerd. Voor het resterend deel worden onderliggende facturen verzonden en deze kosten komen hier in de jaarrekening terug. Deze bedragen € 147 duizend (2022: € 490 duizend). Voor een uitsplitsing van de kosten vermogensbeheer naar de verschillende beleggingscategorieën, zie het bestuursverslag pag. 29.

2) Voor de aan- en verkoop van overige individuele beleggingstitels en derivaten zijn de transactiekosten op een interne schattingsmethodiek gebaseerd omdat deze transactiekosten zijn inbegrepen in de transactieprijs. De bepaling van transactiekosten verschilt per type instrument. De transactiekosten bedroegen € 135 duizend.

	2023	2022
De gedempte premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	9.388	6.434
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.530	997
– Opslag voor uitvoeringskosten	658	645
	11.576	8.076
De feitelijke premie is als volgt samengesteld:		
– Actuarieel benodigd	9.388	6.434
– Opslag in stand houden vereist vermogen	1.530	997
– Opslag voor uitvoeringskosten	658	645
– Premiemarge	-6.535	-2.638
	5.041	5.438
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen		
reglement I	405	195
reglement II	0	0
Overgedragen pensioenverplichtingen		
reglement I	-103	-606
reglement II	0	0
	302	-411
[12] Pensioenuitkeringen		
reglement I		
Ouderdomspensioen	-15.987	-14.422
Invaliditeitspensioen	-666	-633
Nabestaandenpensioen	-1.061	-923
Wezenpensioen	-5	-8
Andere uitkeringen		
Anw-hiaten	-44	-47
Afkoopsommen	-13	-68
	-17.776	-16.101

	2023	2022
reglement II		
Ouderdomspensioen	-809	-730
Invaliditeitspensioen	-34	-32
Nabestaandenpensioen	-54	-47
Wezenpensioen	0	-1
Andere uitkeringen		
Anw-hiaten	-2	-2
Afkoopsommen	-1	-4
	-900	-816
Totaal pensioenuitkeringen	-18.676	-16.917
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Inkoop nieuwe aanspraken	-7.195	-7.617
Benodigde intresttoevoeging	-10.852	2.061
Overgenomen pensioenverplichtingen	-375	-209
Uitkeringen	18.691	16.919
Vrijval excassokosten	841	761
Overgedragen pensioenverplichtingen	107	620
Toename voorziening toekomstige kosten	-284	-284
Toeslagverlening	-5.428	-50.162
Wijziging rentecurve	-13.602	118.324
Wijziging van actuariële grondslagen en/of methoden	0	6.177
Actuarieel resultaat op sterfte	1.822	2.536
Actuarieel resultaat op arbeidsongeschiktheid	1.475	640
Actuarieel resultaat op mutaties	-30	-61
	-14.830	89.705

	2023	2022
[14] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratie	-435	-407
Incidenteel/ALM studie, geschiktheidsplan en haalbaarheidstoets	-79	-73
Communicatie (website)	-69	-48
Bestuursondersteuning	-273	-285
Accountant (controle jaarrekening)	-63	-62
Actuaris	-182	-178
Bestuur	-233	-229
DNB	-27	-21
Overig	-138	-103
	-1.499	-1.406
De kosten voor bestuursondersteuning en adviezen van de interne actuaris fluctueren van jaar tot jaar, afhankelijk van externe factoren, zoals wetgevende ontwikkelingen op het aanvullende pensioenterrein en beleidsregels van de toezichthouders.		
[15] Overige baten en lasten		
Overige	-36	0
	-36	0
	2023	2022
Actuariële analyse van het resultaat		
De ontwikkeling van het fonds in het boekjaar volgt uit de hierna gegeven analytische verlies- en winstrekening.		
Premie	-3.096	-3.108
Beleggingsopbrengsten	19.085	1.638
Waardeoverdrachten	34	0
Toeslagverlening	-5.428	-50.162
Sterfte	1.822	2.536
Arbeidsongeschiktheid	1.475	640
Uitkeringen	15	2
Kosten	0	0
Mutaties	-30	-61
Overige mutaties technische voorzieningen	-36	6.177
Totaal jaarresultaat	13.841	-42.338

Resultaatbestemming

Het bestuur heeft besloten het resultaat over boekjaar 2023 toe te voegen aan de algemene reserve.

Risicoparagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's nader toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2023 van 115,6% en 2022 van 116,3%.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	3.096	0,4	9.258	1,5
Zakelijke waarden risico (S2)	42.490	11,0	41.001	11,0
Valutarisico (S3)	12.170	0,7	11.633	0,7
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	15.697	3,0	13.785	2,7
Verzekeringstechnisch risico (S6)	9.626	0,5	9.262	0,4
Actief beheer risico (S10)	304	0,0	378	0,0
Correlatie- en diversificatie-effect	-27.586		-29.200	
Vereist eigen vermogen (strategisch)	55.797	15,6	56.117	16,3

	2023		2022	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	3.381	0,5	8.703	1,4
Zakelijke waarden risico (S2)	41.243	10,7	39.261	10,5
Valutarisico (S3)	10.220	0,5	9.428	0,5
Grondstoffenrisico (S4)	0	0,0	0	0,0
Kredietrisico (S5)	15.742	3,0	13.648	2,7
Verzekeringstechnisch risico (S6)	9.626	0,5	9.262	0,5
Actief beheer risico (S10)	248	0,0	330	0,0
Correlatie- en diversificatie-effect	-26.047		-26.944	
Vereist eigen vermogen (feitelijk)	54.413	15,2	53.688	15,6
Aanwezige dekkingsgraad		150,5		148,6
Beleidsdekkingsgraad		152,7		157,5
Minimaal vereiste dekkingsgraad	14.619	104,1	14.033	104,1
Feitelijk vereiste dekkingsgraad	54.413	115,2	53.688	115,6
Strategisch vereiste dekkingsgraad	53.688	115,6	67.283	116,3

De beleidsdekkingsgraad van het Pensioenfonds is per 31 december 2023 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds niet in een tekort verkeert. Ultimo boekjaar 2023 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 152,7%, afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2022 van 157,5%, is de beleidsdekkingsgraad afgenomen met 4, 8%-punt.

Renterisico (S1)

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de looptijd van de beleggingen. Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (exclusief rentederivaten)	11,9
Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten)	11,9
Duratie van de pensioenverplichtingen	12,3

Het pensioenfonds dekt strategisch 90,0% van het renterisico af op basis van de swapcurve. Onder het Financieel Toetsingskader dient te worden uitgegaan van de DNB-methodiek voor de berekening van het renterisico. Het renterisico wordt daarbij vastgesteld door middel van looptijdafhankelijke renteschokken die worden toegepast op de DNB-rentetermijnstructuur (inclusief UFR). Dit wijkt aldus af van hoe het Pensioenfonds de (strategische) afdekking in de praktijk vormgeeft.

De strategische renteafdekking van 90% op basis van de swapcurve is eind 2023 equivalent met een renteafdekking van 89,2% op basis van de DNB-methodiek. De feitelijke renteafdekking op basis van de DNB-methodiek bedraagt 88,2% eind 2023.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk renterisico bedraagt 3.381 (0,5 %) en voor het strategisch renterisico 3.096 (0,4%).

Aandelen- en vastgoedrisico (S2)

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende zakelijke waarden categorieën getoond.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Zakelijke waarden en Vastgoed per categorie:</i>				
Beursgenoteerd vastgoed	13.193	6,1	4.070	2,0
Niet-beursgenoteerd vastgoed	59.814	27,6	67.422	32,3
Ontwikkelde markten (Mature markets)	126.252	58,2	118.443	56,8
Opkomende markten (Emerging markets)	15.467	7,1	15.731	7,5
Overige belggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	2.225	1,0	2.862	1,4
Private equity	132	0,0	41	0,0
	217.083	100,0	208.569	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch zakelijke waarden risico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het feitelijk zakelijke waarden risico bedraagt 41.243 (10,7%) en voor het strategisch zakelijke waarden risico 42.490 (11,0%).

Valutarisico (S3)

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in niet-euro luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2023		2022	
	€	%	€	%
Valutaverdeling van het belegd vermogen vóór afdekking met derivaten				
Euro	395.167	73,2	381.599	74,7
Amerikaanse dollar	94.260	17,5	83.657	16,4
Britse pound sterling	4.053	0,8	5.163	1,0
Japanse yen	9.677	1,8	7.697	1,5
Overige valuta	36.814	6,7	32.839	6,4
	539.971	100,0	510.955	100,0
Valutaverdeling van het belegd vermogen na afdekking met derivaten				
Euro	459.361	85,1	436.924	85,5
Amerikaanse dollar	46.575	8,6	42.011	8,2
Britse pound sterling	1.808	0,3	2.481	0,5
Japanse yen	4.807	0,9	3.850	0,8
Overige valuta	27.420	5,1	25.689	5,0
	539.971	100,0	510.955	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch valutarisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het feitelijk valutarisico bedraagt 10.220 (0,5%) en voor het strategisch valutarisico 12.170 (0,7%).

Grondstoffenrisico (S4)

Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen. Derhalve hoeft voor dit risico geen buffer aangehouden te worden.

Hoogte buffer

Er is geen buffer nodig.

Kredietrisico (S5)

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de voorafgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geclassificeerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Rating vastrentende waarden:</i>				
AAA	139.753	43,1	132.938	43,7
AA	130.952	40,3	120.081	39,6
A	18.979	5,8	14.196	4,7
BBB	30.655	9,4	30.827	10,2
Lager dan BBB	1.295	0,4	1.560	0,5
Geen rating	1.256	0,4	1.123	0,4
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	1.889	0,6	2.764	0,9
	324.779	100,0	303.489	100,0
<i>Verdeling obligaties en vastrentende waarden naar looptijd:</i>				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	11.236	3,5	59.671	19,7
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	36.892	11,4	32.647	10,8
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	51.565	15,9	28.808	9,5
Resterende looptijd langer dan 10 jaar	225.086	69,2	182.363	60,1
	324.779	100,0	303.489	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het feitelijk kredietrisico van 15.742 (3,0%) en voor het strategisch kredietrisico van 15.697 (3,0%).

Verzekeringstechnisch risico (S6)

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevenrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

In verband met het langlevensrisico wordt, aanvullend boven het hanteren van de prudente grondslagen, de Voorziening toekomstige sterfteontwikkeling gevormd.

Hoogte buffer

De buffer voor het feitelijk verzekeringstechnisch risico bedraagt 9.626 (0,5%) en voor het strategisch verzekeringstechnisch risico 9.626 (0,5%).

Concentratierisico (S8)

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook "grote posten" zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

Onroerende zaken

	2023		2022	
	€	%	€	%
<i>Verdeling onroerende zaken per sector:</i>				
Participaties in vastgoed beleggingsfondsen	73.007	100,0	71.492	100,0
	73.007	100,0	71.492	100,0
<i>Verdeling onroerende zaken per regio:</i>				
Europa excl. Groot Brittannië	73.007	100,0	71.492	100,0
	73.007	100,0	71.492	100,0

Grote posten: onroerende zaken van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5% van de totale beleggingen in onroerende zaken

	2023		2022	
	€	%	€	%
CBRE DUTCH RESID. FUND IV	59.815	100,0	67.423	100,0
Beleggingsportefeuille				
<i>Verdeling beleggingsportefeuille per regio:</i>				
Europa excl. Verenigd Koninkrijk	331.297	61,4	313.044	61,3
Verenigd Koninkrijk	7.693	1,4	7.407	1,4
Noord-Amerika	160.802	29,8	155.370	30,4
Japan	11.538	2,1	9.961	1,9
Azië exclusief Japan	9.431	1,7	7.228	1,4
Opkomende markten	17.308	3,2	16.527	3,2
Overige beleggingen (derivaten, liquiditeitsposities en overige posten)	1.902	0,4	1.418	0,3
	539.971	100,0	510.955	100,0
<i>Verdeling zakelijke waarden per sector:</i>				
Financiële instellingen	24.371	17,2	21.859	16,3
Informatietechnologie	34.424	24,3	29.653	22,1
Industrie	12.900	9,1	11.604	8,6
Niet-duurzame consumentengoederen	9.165	6,5	9.912	7,4
Duurzame constumentengoederen	16.652	11,7	14.630	10,9
Gezondheidszorg	16.347	11,5	19.022	14,2
Energie	6.437	4,5	7.613	5,7
Nutsbedrijven	3.110	2,2	3.699	2,8
Telecommunicatie	11.171	7,9	9.421	7,0
Basismaterialen	6.148	4,3	6.187	4,6
Overig	1.126	0,8	574	0,4
	141.851	100,0	134.174	100,0

Op basis van de Look Through methode zijn geen onderliggende posten zakelijke waarden van eenzelfde uitgevende instelling groter dan 5%.

Hoogte buffer

In het standaardmodel wordt geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico.

Actief beheer risico (S10)

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Uitbestedingsrisico's

Er zijn geen beleggingen uitgeleend.

Vaststelling van de jaarrekening:

Utrecht, 12 juni 2024

Het bestuur,

J.P.B. Brand
(voorzitter)

A.J.H.N. van de Wiel
(secretaris)

H.J.W.M. Peters
(waarnemend voorzitter)

L.J.M. Roodbol
(sleutelfunctiehouder risicobeheer)

R.J.B. Hoogma

A.P.H. Meijers

P.J. Vergroesen
(sleutelfunctiehouder interne audit)

J.H.G.M. Teeuwen

Overige gegevens

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen te Utrecht is aan AethiQs de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2023.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij AethiQs.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar.

Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 5.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 250 te rapporteren.

Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiele juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn beoordeling van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;

- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn, als geheel gezien, toereikende technische voorzieningen vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening goed. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen toereikend zijn.

Amsterdam, 12 juni 2024

Drs. F. Verschuren AAG verbonden aan AethiQs

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2023

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening voor het boekjaar geëindigd op 31 december 2023 van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen te Zeist gecontroleerd.

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen per 31 december 2023 en van het resultaat over 2023 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2023;
- de staat van baten en lasten over 2023;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen (hierna ook wel: het pensioenfonds) zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden bepaald in het kader van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. Onderstaande informatie ter ondersteuning van ons oordeel en onze bevindingen moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Ons inzicht in het pensioenfonds

Instelling Pensioenfonds van de Nederlandse Bisdommen voert als pensioenfonds de pensioenregeling uit voor zeven Nederlandse Bisdommen. Vermogensbeheer en pensioenbeheer zijn uitbesteed aan gespecialiseerde dienstverleners. Wij hebben bijzondere aandacht in onze controle besteed aan deze onderwerpen op basis van de activiteiten van het pensioenfonds en onze risicoanalyse.

Wij hebben de materialiteit bepaald en de risico's geïdentificeerd en ingeschat dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten, om in reactie op deze risico's de controlewerkzaamheden te bepalen ter verkrijging van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Materialiteit	€ 5,2 miljoen (2022: € 5,1 miljoen)
Toegepaste benchmark	1,0% van het pensioenvermogen per 31 december 2023, zijnde het totaal van de voorziening voor pensioenverplichtingen en de algemene reserves.
Nadere toelichting	Wij hebben voor deze grondslag gekozen omdat dit het vermogen betreft dat de basis vormt voor de berekening van de (beleids)dekkingsgraad. Voor het bepalen van het percentage hebben wij gelet op de financiële positie van het pensioenfonds en de mate waarin de beleidsdekkingsgraad zich rondom een kritieke grens bevindt. Gelet op het reserveoverschot hebben wij de materialiteit gesteld op 1,0% van het pensioenvermogen. De wijze waarop wij de materialiteit hebben bepaald, is niet gewijzigd ten opzichte van voorgaand boekjaar.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het bestuur overeengekomen dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 260.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Onze focus op fraude en het niet-naleven van wet- en regelgeving

Onze verantwoordelijkheid

Hoewel wij niet verantwoordelijk zijn voor het voorkomen van fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving en van ons niet verwacht kan worden dat wij het niet-naleven van alle wet- en regelgeving ontdekken, is het onze verantwoordelijkheid om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening als geheel geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Onze controleaanpak met betrekking tot frauderisico's

Wij hebben de risico's geïdentificeerd en ingeschat op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening die het gevolg is van fraude. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in het pensioenfonds en diens omgeving, de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort, alsmede de uitkomsten daarvan.

Wij verwijzen naar het bestuursverslag zoals opgenomen in het jaarverslag, waarin het bestuur zijn (fraude)risicoanalyse heeft opgenomen.

Wij hebben de opzet en de relevante aspecten van het interne beheersingssysteem en in het bijzonder de frauderisicoanalyse geëvalueerd alsook bijvoorbeeld de gedragscode en klokkenluidersregeling.

Wij hebben de opzet en het bestaan geëvalueerd, en voor zover wij noodzakelijk achten, de werking getoetst van interne beheersmaatregelen gericht op het mitigeren van frauderisico's.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude.

In onze controle bouwen wij een element in van onvoorspelbaarheid. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die aanwijzing geven voor fraude of het niet-naleven van wet- en regelgeving.

Wij houden rekening met het risico dat het bestuur interne beheersmaatregelen kan doorbreken, aangezien dit risico in alle organisaties aanwezig is. Vanwege dit risico hebben wij onder meer schattingen beoordeeld op tendenties die mogelijk een risico vormen op een afwijking van materieel belang, met name gericht op belangrijke gebieden die oordeelsvorming vereisen en significante schattingsposten, zoals toegelicht in '[5] Technische voorzieningen' in de jaarrekening, waaronder de subjectieve elementen in de waardering van de technische voorzieningen. Wij verwijzen in dit kader verder naar het kernpunt Waardering van en toelichting ten aanzien van de technische voorzieningen.

Wij zijn daarnaast uitgegaan van de veronderstelling dat er bij de opbrengstenverantwoording frauderisico's bestaan met name bij de indirecte beleggingsopbrengsten. Wij beschrijven in de controleaanpak van het kernpunt Waardering en toelichting van beleggingen zonder genoteerde marktprijzen onze controlewerkzaamheden om in te spelen op de veronderstelde frauderisico's bij de opbrengstenverantwoording.

Wij hebben kennisgenomen van de beschikbare informatie en om inlichtingen gevraagd bij leden van het bestuur, sleutelfunctionarissen (waaronder sleutelfunctiehouders, de compliance officer en de uitvoeringsorganisaties).

Uit de door ons geïdentificeerde frauderisico's, ontvangen inlichtingen en andere beschikbare informatie volgen geen specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude met een mogelijk materieel belang voor het beeld van de jaarrekening.

Onze controleaanpak met betrekking tot het risico van niet voldoen aan wet- en regelgeving

Wij hebben passende controlewerkzaamheden verricht inzake de naleving van de bepalingen van de relevante wet- en regelgeving die van directe invloed zijn op de verantwoorde bedragen en toelichtingen in de jaarrekening. Daarnaast hebben wij de omstandigheden ingeschat met betrekking tot het risico van niet-naleven van wet- en regelgeving waarvan redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze van materiële invloed kunnen zijn op de jaarrekening. In lijn met NBA-handreiking 1144 Specifieke verplichtingen vanuit de toezichtwet- en regelgeving voor de interne auditor en de externe accountant bij pensioenfondsen, is onze inschatting gebaseerd op onze ervaring in de sector, afstemming met het bestuur, het kennis nemen van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA), het lezen van notulen, het kennismaken van rapporten van en het uitvoeren van gegevensgerichte werkzaamheden gericht op transactiestromen, jaarrekeningposten en toelichtingen.

Wij hebben verder kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn alert gebleven op indicaties voor een (mogelijke) niet-naleving gedurende de controle. Ten slotte hebben we schriftelijk de bevestiging ontvangen dat alle bekende gebeurtenissen van niet-naleving van wet- en regelgeving met ons zijn gedeeld.

Onze controleaanpak met betrekking tot de continuïteitsveronderstelling

Zoals toegelicht in het onderdeel Algemeen van Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de jaarrekening, is de jaarrekening opgemaakt op basis van de continuïteitsveronderstelling. Bij het opmaken van de jaarrekening heeft het bestuur een specifieke beoordeling gemaakt van de mogelijkheid van het pensioenfonds om zijn continuïteit te handhaven en de activiteiten voort te zetten voor de voorzienbare toekomst.

Wij hebben de specifieke beoordeling met het bestuur besproken en professioneel-kritisch geëvalueerd. Wij hebben overwogen of de specifieke beoordeling van het bestuur op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, alle relevante gebeurtenissen en omstandigheden bevat waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten en in hoeverre het pensioenfonds voldoet aan de vereisten rondom

solvabiliteit en liquiditeit. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij geen materiële onzekerheden ten aanzien van de continuïteit geïdentificeerd. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een pensioenfonds zijn continuïteit niet langer kan handhaven.

De kernpunten van onze controle

In de kernpunten van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. De kernpunten van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormen geen volledige weergave van alles wat is besproken.

In vergelijking met voorgaand jaar, hebben wij geen relevante wijzigingen aangebracht in de kernpunten van onze controle.

Ontwikkeling van de (beleids)dekkingsgraad	
Risico	De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt gemeten aan de hand van de dekkingsgraad. De dekkingsgraad brengt de verhouding tussen de (netto) activa en pensioenverplichtingen tot uitdrukking en is daarmee een graadmeter voor de financiële positie van een pensioenfonds. De beleidsdekkingsgraad is de gemiddelde dekkingsgraad van de twaalf maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling. Het pensioenfonds is wettelijk verplicht om de beleidsdekkingsgraad te hanteren als basis voor bepaalde beleidsbeslissingen, bijvoorbeeld inzake indexatie en kortingen. Daarnaast is de beleidsdekkingsgraad onder meer van belang om te bepalen of het pensioenfonds voldoende buffers heeft. De dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad zijn toegelicht in toelichting [4] Reserves van de jaarrekening. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de (beleids) dekkingsgraad niet juist wordt vastgesteld.

Onze controleaanpak	Door controle van de balans onderzoeken wij de samenstellende delen van de dekkingsgraad. De balans en daarmee de dekkingsgraad per 31 december 2023 hebben wij mede met gebruikmaking van de werkzaamheden van de certificerend actuaire gecontroleerd. Wij hebben de ontwikkelingen in de financiële positie van het pensioenfonds beoordeeld op basis van het actuarieel rapport van de certificerend actuaire en onze controle van de jaarcijfers. Vanwege de gevoeligheid van schattingselementen hebben wij specifiek aandacht besteed aan de waardering van de (illiquide) beleggingen en de waardering van de technische voorzieningen. De werkzaamheden die wij in dit kader hebben uitgevoerd zijn in de kernpunten hierna beschreven. Wij controleren geen andere maandelijkse dekkingsgraden dan de dekkingsgraad ultimo boekjaar. Ten aanzien van andere maandelijkse dekkingsgraden hebben wij de navolgende toetsingswerkzaamheden verricht, die minder zekerheid geven dan een controle van twaalf maands-dekkingsgraden: – Wij hebben de opzet van het totstandkomingsproces van de berekening van de maandelijkse dekkingsgraad onderzocht alsmede de juiste maandtoerekening van zogenaamde key items vastgesteld. – Daarnaast heeft de certificerend actuaire een plausibiliteitstoets uitgevoerd op de ontwikkeling van de dekkingsgraad gedurende het jaar in relatie tot de ontwikkelingen in de belangrijkste factoren, zoals de rentecurve. Wij hebben kennisgenomen van de uitkomst van deze werkzaamheden van de certificerend actuaire. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de (beleids)dekkingsgraad geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd in de vaststelling van de dekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2023 en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering en toelichting van beleggingen voor risico pensioenfondsen zonder genoteerde marktprijzen	
Risico	De beleggingen zijn een significante post op de balans van het pensioenfonds. Alle beleggingen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De gerealiseerde en ongerealiseerde waardeontwikkeling van beleggingen dienen in de staat van baten en lasten te worden verwerkt als indirecte beleggingsopbrengsten. Voor een groot deel van de beleggingen is deze marktwaarde te verifiëren aan transacties die tot stand zijn gekomen op de financiële markten (marktprijzen). Er zijn ook beleggingen die worden gewaardeerd op basis van onafhankelijke taxaties, netto contante waardeberekeningen of een andere geschikte methode, waaronder de intrinsieke waarde per participatie voor posities in niet (beurs)genoteerde fondsen. De posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen, met name private equity, hedgefondsen en indirect vastgoed kennen eveneens inherent relatief veel waarderingsonzekerheid doordat de waarde wordt ontleend aan de meest recente rapportages van de fondsmanagers gecorrigeerd voor kasstromen tot aan balansdatum. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de beleggingen beschreven in paragraaf Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling en een nadere toelichting opgenomen in toelichting [1] Beleggingen. Uit deze toelichting blijkt dat per 31 december 2023 € 59,8 miljoen in een niet-(beurs) genoteerd vastgoedfonds en € 27,3 miljoen is belegd in een niet-(beurs)genoteerd hypotheekfonds. Dit betreft 16% van de totale beleggingen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen niet juist gewaardeerd zijn en dat de toelichting niet voldoet aan relevante verslaggevingsvereisten. Zoals tevens beschreven in 'Onze controle-aanpak met betrekking tot frauderisico's', hebben wij het veronderstelde frauderisico inzake de opbrengstenverantwoording gekoppeld aan de indirecte beleggingsopbrengsten uit beleggingen in niet-(beurs)genoteerde fondsen.
Onze controleaanpak	Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen, uitgevoerd op de waardering van de beleggingen per 31 december 2023. – Voor de posities in niet-(beurs)genoteerde fondsen hebben wij de waardering gecontroleerd op basis van de gecontroleerde jaarrekeningen van de betreffende fondsen met daarin opgenomen de gecontroleerde waarde per aandeel of participatie per 31 december 2023. Verder hebben wij vastgesteld of de gekozen waarderingsgrondslagen en de belangrijkste uitgangspunten daarbij aansluiten op de grondslagen van het pensioenfonds. Tevens hebben wij de toelichtingen met betrekking tot de beleggingen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering van de beleggingen zonder genoteerde marktprijzen per 31 december 2023, de indirecte beleggingsopbrengsten en de gerelateerde toelichting in de jaarrekening.

Waardering van en toelichting ten aanzien van de voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds

Risico	De technische voorzieningen waaronder de voorziening pensioenverplichtingen betreffen een significante post in de balans van het pensioenfonds. De technische voorzieningen dienen krachtens de Pensioenwet te worden gewaardeerd op marktwaarde. De waardering is gevoelig voor de gehanteerde (actuariële) veronderstellingen en schattingselementen. Hier ligt een aantal belangrijke conventies aan ten grondslag namelijk dat voor de waardering uitgegaan wordt van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur alsmede de meest recente informatie (tafels) omtrent de levensverwachting, zoals gepubliceerd door het Koninklijk Actuariel Genootschap (AG). In aanvulling op de tafels wordt gecorrigeerd voor de ingeschatte ervaringssterfte bij het pensioenfonds, zijnde de fondsspecifieke ervaringssterfte. Deze veronderstellingen hebben tezamen met de hoogte van de kostenopslag, waaraan eveneens schattingen ten grondslag liggen, bijzondere aandacht gehad in onze controle. Wij hebben aan de subjectieve elementen ervaringssterfte en kostenopslag van de bepaling van de technische voorziening een frauderisico gekoppeld en de waardering en de toelichting daarop als kernpunt van onze controle aangemerkt. Het pensioenfonds heeft de waarderingsgrondslagen voor de voorziening pensioenverplichtingen beschreven in paragraaf Grondslagen voor waardering en Resultaatbepaling en een nadere toelichting opgenomen in toelichting [5] Technische voorzieningen. Het in het kader van onze jaarrekeningcontrole in aanmerking genomen risico is dat de technische voorzieningen niet toereikend gewaardeerd en toegelicht zijn.
---------------	--

Onze controleaanpak	Bij de controle van de technische voorzieningen hebben wij gebruikgemaakt van de werkzaamheden van de certificerend actuaire van het pensioenfonds. De certificerend actuaire onderzoekt onder meer de toereikendheid van de technische voorzieningen en de naleving van een aantal specifieke wettelijke bepalingen. De certificerend actuaire heeft daarbij gebruikgemaakt van de door ons in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens, waaronder de pensioenaanspraken van deelnemers. Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel over de jaarrekening als geheel hebben wij met de certificerend actuaire onze planning, werkzaamheden, verwachtingen en uitkomsten afgestemd voor de controle van boekjaar 2023. Hierbij hebben wij specifiek aandacht gevraagd voor de toets van de ervaringssterfte op basis van de toegepaste prognosetabels en de effecten van de wijzigingen hierin, de toereikendheid van de kostenopslag alsmede de toepassing van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Wij hebben de gehanteerde waarderingsgrondslagen geëvalueerd en controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen per 31 december 2023: – Daartoe hebben wij ons een beeld gevormd van de redelijkheid van de aannames en schattingen van het bestuur met betrekking tot de gekozen actuariële grondslagen, alsmede de uitkomsten van het actuariële grondslagenonderzoek en de gehanteerde waarderingsgrondslagen besproken met de certificerend actuaire. – Hierbij hebben wij met inachtneming van het oordeel van de certificerend actuaire gelet op de besluitvorming van het bestuur, de recentheid van beschikbaar grondslagenonderzoek, de toetsing op de onderbouwing van de daarin opgenomen veronderstellingen, de uitkomsten van beschikbare tussentijdse evaluaties, de uitkomsten van de actuariële analyse over meerdere jaren en de aanwezigheid van een consistente gedragslijn. – Daarnaast hebben wij controlewerkzaamheden uitgevoerd om de gehanteerde basisgegevens te toetsen mede met behulp van data-analyse, waaronder het evalueren van de juiste werking van de interne beheersmaatregelen bij de pensioenuitvoeringsorganisatie, het verrichten van aansluitwerkzaamheden met de pensioenadministratie voor wat betreft de aantallen en de aanspraken en het beoordelen van het verloop en de uitkomsten van de actuariële analyse. Tevens hebben wij de toelichtingen ten aanzien van de technische voorzieningen geëvalueerd.
Belangrijke observaties	Wij hebben geen materiële afwijkingen geconstateerd ten aanzien van de waardering per 31 december 2023 of de toelichting van de technische voorzieningen.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat andere informatie naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het bestuursverslag en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het bestuursverslag en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Beschrijving van verantwoordelijkheden voor de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of het pensioenfonds in staat is om zijn werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om het pensioenfonds te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gereede twijfel zou kunnen bestaan of het pensioenfonds zijn activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben, waar relevant, professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De sectie Informatie ter ondersteuning van ons oordeel hierboven, bevat een informatieve samenvatting van onze verantwoordelijkheden en de uitgevoerde werkzaamheden als basis voor ons oordeel.

Onze controle bestond verder onder andere uit:

- het in reactie op de ingeschatte risico's uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Communicatie

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Wij bepalen de kernpunten van onze controle van de jaarrekening op basis van alle zaken die wij met het bestuur hebben besproken. Wij beschrijven deze kernpunten in onze controleverklaring, tenzij dit is verboden door wet- of regelgeving of in buitengewoon zeldzame omstandigheden wanneer het niet vermelden in het belang van het maatschappelijk verkeer is.

Eindhoven, 12 juni 2024

Ernst & Young Accountants LLP

drs. P.A.E. Dirks RA

Bijlagen

Organisatie

(situatie 12 juni 2024)

Naam	Bisdom
------	--------

Bestuur

Onafhankelijk voorzitter

Dhr. J.P.B. Brand (1960)

Uitvoerende bestuurders

Dhr. L.J.M. Roodbol (1954)
 Dhr. A.J.H.N. van de Wiel (secretaris, 1958)
 Dhr. H.J.W.M. Peters (plaatsvervangend voorzitter, 1961)
 Vacature

Niet-uitvoerende bestuurders

Namens de deelnemers:

Dhr. R.J.B. Hoogma (1987)

Namens de pensioengerechtigden:

Dhr. J.H.G.M. Teeuwen (1959)

Namens de werkgevers:

Dhr. A.P.H. Meijers (1955)
 Dhr. P.J. Vergoesen (1959)

Verantwoordingsorgaan

Namens de (actieve) deelnemers van Pensioenregeling I:

Dhr. F.M. Verheije pr. (1957)	Breda
Dhr. P.J.J. Stiekema pr. (1962)	Groningen-Leeuwarden
Dhr. R.C.A. Polet (1974)	Haarlem-Amsterdam
Dhr. M.W.G. Dorssers pr. (1969)	's-Hertogenbosch
Dhr. H.J. Bouman pr. (1967)	Roermond
Dhr. B.S. Bosma pr. (1965)	Rotterdam
Dhr. J.J.C.M. van Os (1957)	Utrecht

Namens de (actieve) deelnemers van Pensioenregeling II:

Mw. I.V.M. Jansen-Werkhoven (1954)	
Vacature	

Namens de bisdommen

Dhr. L. Blom (1967)	Breda
Mw. H.M. Lulofs- van Rijnberk (voorzitter, 1968)	Groningen-Leeuwarden
Dhr. T.J. v.d. Steen (1964)	Haarlem-Amsterdam
Dhr. W.A. van de Molengraft (1966)	's-Hertogenbosch
Dhr. F.L.G. Hamers (1963)	Roermond
Dhr. J.C.G.M. Bakker (1965)	Rotterdam
Dhr. J.L.W.M. Zuiddijk (1966)	Utrecht

Namens de Bisschoppenconferentie:

Dhr. Mgr. R.G.L.M. Mutsaerts (1958)	's-Hertogenbosch
-------------------------------------	------------------

Namens de pensioengerechtigden:

Dhr. C.J.A.M van Beek (1948)	Breda
Dhr. G.J. Kerdijk (1949)	Groningen-Leeuwarden
Dhr. J.C.J. de Wit (1968)	Haarlem-Amsterdam
Dhr. N.H.J. Raaphorst (secretaris, 1948)	's-Hertogenbosch
Dhr. Mgr. H.J.G.M. Schnackers (1946)	Roermond
Dhr. A.J. van Deelen pr. (1951)	Rotterdam
Vacature	Utrecht

Beleggingscommissie

Dhr. H.J.W.M. Peters (1961)	Lid, namens het bestuur en voorzitter
Dhr. R.A.H. van der Meer (1949)	Extern lid
Mw. S.T. Menger-Jongen (1985)	Extern lid
Mw. A.H. van Vuren (1977)	Extern lid
Vacature	Extern lid

Commissie Voorlichting en Communicatie

Naam: afhankelijk van tijdige invulling vacature UB	Voorzitter
Mw. I.V.M. Jansen-Werkhoven (1954)	Lid namens verantwoordingsorgaan
Dhr. R.C.A. Polet (1974)	Lid namens verantwoordingsorgaan

Commissie Pensioen & Governance

Dhr. A.J.H.N. van de Wiel (1958)	Voorzitter
Dhr. M. Heemskerk (1976)	Externe deskundige
Dhr. G. Wich (1953)	Externe deskundige
Naam: afhankelijk van tijdige invulling vacature UB	Externe deskundige

Auditcommissie

Dhr. R.J.A. Verberne (1953)	Lid
Mw. N. Draper (1986)	Lid

Sleutelfunctiehouders

Dhr. L.J.M. Roodbol (1954)	Risicobeheer (2de lijn)
Dhr. F. Verschuren (1955)	Actuariel (2de lijn)
Dhr. P.J. Vergroesen (1959)	Interne Audit (3de lijn)

Adviseur Risicobeheerfunctie	Willis Towers Watson Netherlands B.V.	Eindhoven
-------------------------------------	---------------------------------------	-----------

Sleutelvervuller Actuariële functie	AethiQs B.V.	Rotterdam
--	--------------	-----------

Sleutelvervuller Interne Audit functie	InAudit B.V.	Leuvenheim
---	--------------	------------

Compliance officer	Nederlands Compliance Instituut B.V.	Capelle aan den IJssel
---------------------------	--------------------------------------	------------------------

Actuariële advisering	AZL N.V.	Heerlen
------------------------------	----------	---------

Actuariële waarmerking	AethiQs B.V.	Rotterdam
-------------------------------	--------------	-----------

Accountant	EY Accountants LLP	Maastricht
-------------------	--------------------	------------

Bestuursadvisering	AZL N.V.	Heerlen
---------------------------	----------	---------

IT-adviseur	Flowrisk	Zwolle
Pensioenadministratie	AZL N.V.	Heerlen
Communicatieadvies	AZL N.V.	Heerlen
Vermogensbeheer	Goldman Sachs Asset Management	Den Haag
Custodian	CACEIS Investor Services	Amsterdam
Ondersteuning beleggingscommissie	CVP Advies B.V.	Budel

(Neven)functies bestuur ultimo 2023

Onafhankelijke voorzitter

J.P.B. Brand

Schuldhulpmaatje	Stichting Voor Elkaar Rijswijk
Lid Raad voor Economische Aangelegenheden	Bisdom Rotterdam
Lid Visitatie Commissie	GSFS Pension Fund
Lid Visitatie Commissie	Stichting IKEA Pensioenfonds
Lid Visitatie Commissie	Stichting Beroepspensioenfonds Loodsen
Lid Visitatie Commissie	Stichting Pensioenfonds voor Dierenartsen
Lid Visitatie Commissie	Stichting Pensioenfonds Honeywell
Voorzitter Raad van Commissarissen	MultiTankCard B.V.
Lid Raad van Advies	TOPdesk
Directeur	Brand Financieel Beheer B.V.
Directeur	Brand Management en Bestuursadvies

Uitvoerende bestuurders

A.J.H.N. van de Wiel (secretaris)

Diaconaal assistent	Parochie Onze Lieve Vrouw van Amersfoort
---------------------	--

H.J.W.M. Peters

Lid visitatiecommissie	Pensioenfonds Flexecurity
Lid visitatiecommissie	Stichting Pensioenfonds Dierenartsen
Lid visitatiecommissie	Stichting Pensioenfonds Avery Dennison
Lid Raad van Toezicht	Stichting Pensioenfonds Kappers
Lid Beleggingsadviescommissie	Stichting Pensioenfonds Britisch American Tobacco

L.J.M. Roodbol

Voorzitter	Bridgeclub Sans Souci
Lid beleggings-, finance, en landen comité	OFP GE
Commissaris en voorzitter auditcommissie	Zorgverzekeraar ENO

Niet-uitvoerende bestuurders

R.J.B. Hoogma	
Pastoor	Heilige Christoffelparochie te Sint Nicolaasga
<i>P.J. Vergroesen</i>	
Bestuurslid	Parochie Heilige Maria den Bosch
Bestuurslid	RK Bewaartichting van de Beleggingsfondsen Bisdom Den Bosch
Bestuurslid	Stichting Theater de Speeldoos
Lid van de ledenraad	Coöperatie Dommelstroom
Bestuurder	Stichting Familiefonds Vergroesen Nederveen
<i>A.P.H. Meijers</i>	
Verdediger van de huwelijksband	Aartsbisdom Utrecht
Gerechtingspromotor	Aartsbisdom Utrecht Lid Adviescommissie
Lid Bisschoppelijk Scheidsgerecht	Nederlandse Kerkprovincie
Vice-voorzitter Klachtencommissie	
Grensoverschrijdend Gedrag	Nederlandse Kerkprovincie
Redactielid	Internationaal Katholiek Tijdschrift COMMUNIO
Redactielid	NTKR Tijdschrift voor Recht en Religie
Lid College van Toezicht	Kerkelijke fundatie Zusters Franciscanessen van Charitas
Voorzitter Tuchtcollege	Federatie

Productnaam: Pensioenfonds Nederlandse Bisdommen

Identificatiecode voor juridische entiteiten (LEI): 724500G74TWC62P2OM71

Ecologische en/of sociale kenmerken (E/S kenmerken)

Had dit financiële product een duurzamebeleggingsdoelstelling?	
☒ ☒ ☐ Ja	☒ ☐ ☒ Nee
☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling gedaan: ____% ☐ in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☐ ☐ in economische activiteiten volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ ☐ Dit product heeft de volgende duurzame beleggingen met een sociale doelstelling gedaan: ____%	☒ Het product promootte ecologische/sociale (E/S) kenmerken . Hoewel duurzaam beleggen niet het doel ervan was, had het een minimum van 3% duurzame beleggingen ☐ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie als ecologisch duurzaam gelden ☒ met een ecologische doelstelling in economische activiteiten die volgens de EU-taxonomie niet als ecologisch duurzaam gelden ☐ met een sociale doelstelling ☐ Het product promootte E/S-kenmerken, maar heeft niet duurzaam belegd.

De **EU-taxonomie** is een classificatiesysteem dat is vastgelegd in Verordening (EU) 2020/852. Het gaat om een lijst van **ecologisch duurzame economische activiteiten**. Die verordening bevat geen lijst van sociaal duurzame economische activiteiten. Duurzame beleggingen met een ecologische doelstelling kunnen wel of niet op de taxonomie zijn afgestemd.

In hoeverre is voldaan aan de ecologische en/of sociale kenmerken die dit financiële product promoot?

Het pensioenfonds heeft een maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid uitgevoerd, waarbij het de volgende beleidsinstrumenten heeft ingezet:

1. Een **uitsluitingsbeleid**, waarin is vastgelegd dat we bepaalde maatschappelijk ongewenste activiteiten of gedragingen niet willen financieren. We willen in principe niet te beleggen in bedrijven zich schuldig maken aan ernstige schendingen van milieurechten, mensenrechten, fraude, corruptie of belastingontduiking, die betrokken zijn bij de productie van controversiële en conventionele wapens, bij de productie van tabak(producten), bij thermische kolen mijnbouw en in staatsobligaties van landen waartegen een wapenembargo is uitgevaardigd. Dit beleid hebben we toegepast op de beleggingen in bedrijven (aandelen en obligaties) die rechtstreeks op naam staan van het pensioenfonds en het speelt een belangrijke rol bij de selectie

Duurzaamheidsindicators meten hoe de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot, worden verwezenlijkt.

van beleggingsfondsen, waarbij het uitsluitingsbeleid van de fondsbeheerder één van de selectiecriteria is.

2. **Carbonreductie:** we streven naar een CO₂-intensiteit van de aandelenportefeuille die lager is dan de brede markt-index. Voor de beleggingen in aandelen ontwikkelde markten wordt daarbij vanaf 1 oktober 2023 een EU Paris Aligned benchmark gehanteerd. Deze index kent vanaf de start een 50% lagere CO₂-uitstoot dan de brede markt-index en reduceert de CO₂-intensiteit jaarlijks met 7%, in lijn met de afspraken in het Akkoord van Parijs.
3. We dragen bij aan de financiering van de **energietransitie** door een strategische allocatie naar groene obligaties uitgegeven door overheden en bedrijven van 5%.
4. We stimuleren '**good governance**' en duurzame ondernemingspraktijken, door managers te selecteren die een actief stembeleid en engagementbeleid voeren, gericht op langer termijn aandeelhouderswaarde. Onderdeel hiervan is de aandacht voor agendapunten die betrekking hebben op klimaat of sociale verhoudingen.

Het pensioenfonds heeft gedurende de verslagperiode voldaan aan de bovenstaande ecologische en sociale kenmerken.

● **Hoe hebben de duurzaamheidsindicatoren gepresteerd?**

We meten de verwezenlijking van deze duurzaamheidskenmerken door de volgende duurzaamheidsindicatoren te gebruiken.

We screenen de portefeuille op het aantal bedrijven dat:

1. zich schuldig maakt aan schending van internationale normen (PAI 10)
2. betrokken is bij de productie van controversiële wapens (PAI 14).

Daarnaast meten en monitoren we

3. de gemiddelde CO₂-voetafdruk van de beleggingen in ondernemingen (PAI2);
4. het percentage groene obligaties in onze portefeuille .

<i>Indicator</i>	<i>Waarde 2022</i>	<i>Waarde 2023</i>	<i>Meetgrootheid</i>
PAI 10 - schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de richtsnoeren voor multinationale ondernemingen van de Organisatie voor Economische Samenwerking en ontwikkeling (OESO)	0,3%	0,3%	Aandeel beleggingen in ondernemingen die betrokken zijn geweest bij schendingen van de beginselen van het VN Global Compact of van de OESO-richtsnoeren voor multinationale ondernemingen.

2

Hoe is in dit financiële product rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren?

Het pensioenfonds heeft in het beleggingsbeleid rekening gehouden met de belangrijkste ongunstige effecten op duurzaamheidsfactoren. Bij de beleggingen hebben wij rekening gehouden met deze factoren door de portefeuille te screenen op het aantal bedrijven dat zich schuldig maakt aan schending van internationale normen (PAI 10) en het aantal bedrijven dat betrokken is bij de productie van controversiële wapens (PAI 14). Daarnaast meten we de gemiddelde CO₂-intensiteit van de beleggingen in ondernemingen (PAI 3).

Wat waren de grootste beleggingen van dit financiële product?

De lijst bevat de beleggingen die het grootste aandeel van het financiële product vormen tijdens de referentieperiode (van 1 januari 2022 tot 31

Grootste beleggingen	Sector	% Activa	Land
Government of the Netherlands	Governments and Agencies	14,9	NL
Government of France	Governments and Agencies	10,1	FR
Government of Austria	Governments and Agencies	5,3	AT
Government of Germany	Governments and Agencies	4,9	DE
European Union	Governments and Agencies	4,0	EU
Government of Finland	Governments and Agencies	3,1	FI
Apple, Inc.	Information Technology	1,1	US
Microsoft Corp.	Information Technology	0,8	US
Alphabet, Inc.	Communication Services	0,5	US
Amazon.com, Inc.	Consumer Discretionary	0,4	US
TenneT Holding BV	Utilities	0,3	NL
Verizon Communications, Inc.	Communication Services	0,3	US
UnitedHealth Group, Inc.	Health Care	0,3	US
JPMorgan Chase & Co.	Financials	0,2	US
Johnson & Johnson	Health Care	0,2	US

Dit betreft de grootste beleggingen in overheden en bedrijven per ultimo 2022

De SFDR-bijlage is niet gecontroleerd door EY Accountants LLP.

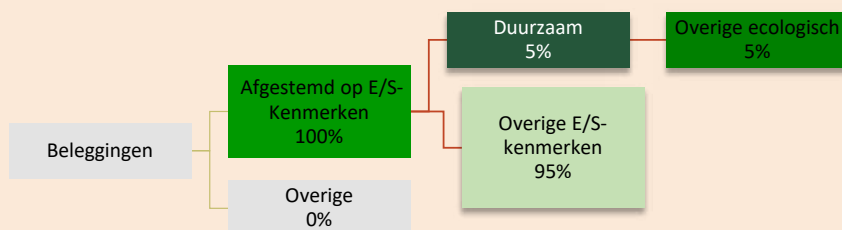

Wat was het aandeel duurzaamheidsgerelateerde beleggingen?

Zie onderstaand de Asset Allocatie

Hoe zag de activa-allocatie eruit?

De activa-allocatie beschrijft het aandeel beleggingen in bepaalde activa.

#1 Afgestemd op E/S-kenmerken omvat de beleggingen van het gebruikte financiële product om te voldoen aan de ecologische of sociale kenmerken die het financiële product promoot.

#2 Overige omvat de overige beleggingen van het financiële product die niet zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken en die evenmin als duurzame belegging kwalificeren.

De categorie **#1 Afgestemd op E/S-kenmerken** omvat:

- Subcategorie **#1A Duurzaam** omvat duurzame beleggingen met ecologische of sociale doelstellingen.
- Subcategorie **#1B Overige E/S-kenmerken** omvat beleggingen die zijn afgestemd op de ecologische of sociale kenmerken die niet als duurzame belegging kwalificeren.

In welke economische sectoren werd belegd?

Sector	Activa%
Communication Services	2,3
Consumer Discretionary	3,1
Consumer Staples	2,9
Energy	1,6
Financials	8,2
Governments and Agencies	42,8
Health Care	4,0
Industrials	3,4
Information Technology	7,4
Materials	1,5
Real Estate	14,2
Utilities	2,4
Other	6,4

De SFDR-bijlage is niet gecontroleerd door EY Accountants LLP.

In welke mate waren duurzame beleggingen met een milieudoelstelling afgestemd op de EU-taxonomie?

Op de taxonomie afgestemde activiteiten worden uitgedrukt als aandeel van:

- de **omzet** die het aandeel van de opbrengsten uit groene activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weergeeft;
- de **kapitaaluitgaven** (CapEx) die laten zien welke groene beleggingen worden gedaan door de ondernemingen waarin is belegd, bv. voor een transitie naar een groene economie; - de **operationele uitgaven** (OpEx) die groene operationele activiteiten van ondernemingen waarin is belegd weerspiegelen.

Faciliterende activiteiten maken het rechtstreeks mogelijk dat andere activiteiten een substantiële bijdrage leveren aan een milieudoelstelling.

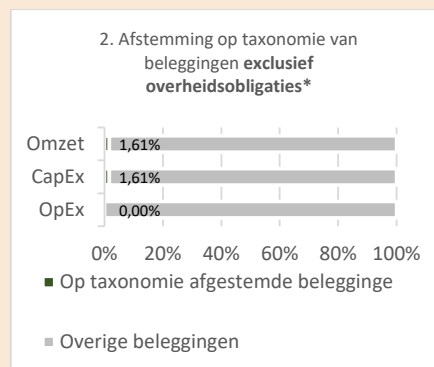
Transitieactiviteiten zijn economische activiteiten waarvoor nog geen koolstofarme alternatieven beschikbaar zijn en die broeikasgasemissieniveau hebben die overeenkomen met de beste prestaties.

zijn duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die geen rekening houden met de criteria voor ecologisch duurzame economische activiteiten in het kader van de EU-taxonomie.

Het pensioenfonds heeft zich gedurende de referentieperiode niet gecommitteerd om te beleggen in duurzame beleggingen met op de EU-Taxonomie afgestemde milieudoelstelling, omdat de gegevens hiervoor niet beschikbaar waren. Deze gegevens zijn nu wel gedeeltelijk beschikbaar waardoor het fonds een eerste inzicht (nulmeting) heeft in de mate waarin de brede beleggingsportefeuille in 2022 was afgestemd op één van de zes EU taxonomie-doelstellingen. Zie onderstaand.

De onderstaande grafieken tonen in groen het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie. Aangezien er geen geschikte methode is om te bepalen of overheidsobligaties zijn afgestemd op de taxonomie*, toont de eerste grafiek de afstemming op de taxonomie voor alle beleggingen van het financiële product, met inbegrip van overheidsobligaties, terwijl de tweede grafiek de afstemming op de taxonomie toont voor uitsluitend de beleggingen van het financiële product anders dan in overheidsobligaties.

*Voor deze grafieken omvatten "overheidsobligaties" alle blootstellingen aan overheidsschulden.

Wat was het aandeel beleggingen in transitie- en faciliterende activiteiten?

Dit heeft het fonds niet kunnen vaststellen wegens niet beschikbare data

Hoe verhiel het percentage beleggingen dat was afgestemd op de EU-taxonomie zich tot het percentage tijdens eerdere referentieperiodes?

N.v.t.

Wat was het minimaal aandeel duurzame beleggingen met een milieudoelstelling die niet waren afgestemd op de EU-taxonomie?

3%

Wat was het minimaal aandeel sociaal duurzame beleggingen?

0%

De SFDR-bijlage is niet gecontroleerd door EY Accountants LLP.

Welke beleggingen zijn opgenomen in “overige”? Waarvoor waren deze bedoeld en waren er ecologische of sociale minimumwaarborgen?

Dit zijn beleggingen in staatobligaties uitgegeven door Euro-landen met een AAA/AA rating. Deze categorie is opgenomen met het oog op het afdekken van het renterisico van de verplichtingen. Er zijn geen ecologische of sociale minimumwaarborgen vastgelegd.

Welke maatregelen zijn genomen om de duurzame beleggingsdoelstelling te behalen tijdens de referentieperiode?

Aanpassingen gedurende rapportageperiode:

Het pensioenfonds heeft gedurende de rapportageperiode een allocatie naar groene obligaties aangebracht met een strategisch normgewicht van 5% van de totale beleggingsportefeuille. Dit betreft een allocatie naar een SFDR artikel 9 geclassificeerde beleggingsstrategie.

Reeds toegepast voorafgaand aan rapportageperiode:

Daarnaast heeft het pensioenfonds al voor de rapportageperiode beleggingsfondsen geselecteerd die controversiële producten en controversieel gedrag van ondernemingen van de beleggingsportefeuille weert en een betrokkenheidsbeleid voert (stemmen en engagement).

Hoe heeft dit financiële product gepresteerd ten opzichte van de referentiebenchmark voor duurzaamheid?

Het pensioenfonds heeft geen referentiebenchmark aangewezen -in de zin van de SFDR wetgeving- om te bepalen of de pensioenregeling als geheel is afgestemd op de sociale en milieukenmerken die volgens het MVB-beleid worden nagestreefd.

Referentiebenchmarks zijn indices die meten of het financiële product de duurzame doelstelling behaalt.

Begrippenlijst

ABTN

Afkorting voor actuariële en bedrijfstechnische nota. In de ABTN wordt door het bestuur van een pensioenfonds uiteengezet welke actuariële en bedrijfstechnische opzet ten grondslag ligt aan een fonds. De ABTN (ook wel bedrijfsplan genoemd) gaat nader in op de organisatie van het fonds, de inhoud van de pensioenregeling, de financiële opzet waaronder grondslagen, het beleidskader (premie-, toeslag- en beleggingsbeleid) en de sturingsmiddelen, de hoofdlijnen van het interne risicobeheersingssysteem alsmede de hoofdlijnen van de uitvoeringsovereenkomst.

Actuariële grondslagen

Dit zijn de veronderstellingen die de actuaire gebruikt bij de vaststelling van de pensioenverplichtingen en de pensioenpremie. Deze veronderstellingen hebben onder meer betrekking op de gehanteerde rekenrente, de kansstelsels en de kostenopslagen.

Asset Liability Management-studie (ALM-studie)

Deze studie geeft inzicht in de toekomstige ontwikkelingen van een pensioenfonds en biedt een pensioenfondsbestuur de mogelijkheid diverse beleidsvariabelen (zoals beleggingsbeleid, premiebeleid en toeslagbeleid) in hun onderlinge samenhang te evalueren.

Autoriteit Financiële Markten

De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is een bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat toezicht houdt op het gedrag van de gehele financiële marktsector. De AFM is toezichthouder op de pensioenfondsen voor zover het gaat om het effectentypisch gedragstoezicht.

Autoriteit Persoonsgegevens

De Autoriteit Persoonsgegevens (AP) is een bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan dat toezicht houdt op de naleving van de wettelijke regels voor bescherming van persoonsgegevens. Tot zijn toezichtstaak rekent de AP onder toezicht diverse activiteiten, zoals onderzoek doen en ook adviseren over nieuwe regelgeving.

AVG

De AVG (Algemene Verordening Gegevensbescherming) is de Nederlandse uitwerking van een Europese verordening (General Data Protection Regulation, GDPR) die natuurlijke personen bescherming biedt in verband met de verwerking van persoonsgegevens en het vrije verkeer van die gegevens in de Europese Unie.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op prudente wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zoveel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen.

Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Beleidsdekkingsgraad

De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de DNB dekkingsgraden van de voorgaande 12 maanden.

Beleidsregel Uitbesteding Pensioenfondsen

Voorschriften van De Nederlandsche Bank met betrekking tot de uitbesteding van activiteiten door de pensioenfondsen.

Benchmark

Vooraf vastgestelde, objectieve maatstaf voor de prestatie van (de beheerder van) een beleggingsportefeuille of pensioenfonds. Een beursindex bijvoorbeeld.

Code pensioenfondsen

Deze Code, opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, bevat normen voor 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code staat niet op zichzelf, maar maakt deel uit van het volledige stelsel van bestaande wet- en regelgeving. Daarnaast geven de aanbevelingen, convenanten en Codes van de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid richting aan de governance: wat houdt goed bestuur van pensioenfondsen in en hoe houden betrokkenen daar toezicht op.

Compliance

Handelen in overeenstemming met (interne en externe) wet- en regelgeving en integriteitsbeleid.

Corporate Governance

Stel regels of aanbevelingen die betrekking hebben op goed management van organisaties zoals private ondernemingen. Deze aanbevelingen kunnen uiteraard worden toegepast op pensioenfondsen in welk geval wordt gesproken over goed pensioenfondsbestuur.

Dekkingsgraad

Een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het fonds. De dekkingsgraad is de verhouding tussen de bezittingen (het vermogen) van het fonds aan de ene kant en de waarde van de huidige en toekomstige pensioenuitkeringen (de verplichtingen) van het fonds aan de andere kant. Zijn er evenveel bezittingen als verplichtingen, dan is de dekkingsgraad 100%. Het fonds kent diverse dekkingsgraden: onder meer de marktwaarde dekkingsgraad, de DNB dekkingsgraad en de beleidsdekkings-grad.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Bij wet ingesteld toezichthoudend orgaan, dat onder andere de navolging van de Pensioenwet bewaakt.

Derivaten

Afgeleide financiële instrumenten, dat wil zeggen financiële contracten, waarvan de waarde wordt afgeleid van een onderliggende waarde (bijv. een aandeel), een referentieprijs of een index (bijv. de AEX-index). De hoofdvormen van derivaten zijn opties, futures contracten en forward contracten. Ook valutatermijncontracten worden als derivaten aangemerkt.

DNB dekkingsgraad

De DNB dekkingsgraad is het totaal vermogen gedeeld door de totale technische voorzieningen berekend op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Duration

Aanduiding van de koersgevoeligheid van vastrentende waarden als gevolg van veranderingen in de rentestand.

Duration-mismatch

Dit is het verschil in duration tussen de beleggingen en de pensioenverplichtingen.

Effecten typisch gedragtoezicht

Gedragtoezicht dat vooral betrekking heeft op de gedragingen van verantwoordelijke directies en besturen van financiële instellingen, zoals de naleving van gedragscodes, corporate governance e.d. Het gedragtoezicht wordt uitgeoefend door de Autoriteit

Financiële Markten. Een ander onderwerp van aandacht van het gedragstoezicht is de consumentenbescherming. Effecten typisch gedragstoezicht onderscheidt zich van prudentieel toezicht dat wordt uitgeoefend door De Nederlandsche Bank.

ESG

ESG staat voor Environmental, Social and Governance factors: beleggen op een maatschappelijk verantwoorde wijze, dat wil zeggen rekening houden met milieu en klimaat (ecologische factoren), mensenrechten (sociale factoren) en sociale verhoudingen (governance).

Fiduciair vermogensbeheer

Een integrale benadering van het vermogensbeheer waarbij alle vermogensbeheeractiviteiten optimaal op elkaar worden afgestemd. Voor deze afstemming is de fiduciair vermogensbeheerder verantwoordelijk, die zelf meestal niet (meer) het feitelijk vermogen beheert, maar een en ander verder heeft uitbesteed aan specialisten.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Benaming van het toezichtregime dat van toepassing is op de financiële positie en het financiële beleid van pensioenfondsen. Dit regime is verankerd in de Pensioenwet en in het Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen zijn de prudentiële regels uit het FTK nader uitgewerkt.

Gedragscode

De gedragscode bevat voorschriften voor bestuurders en leden van overige fondsorganen van het pensioenfonds ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het fonds aanwezige, vertrouwelijke informatie. Deze informatie betreft voor een belangrijk deel de beleggingstransacties namens het fonds.

Haalbaarheidstoets

Pensioenfondsen dienen periodiek (tenminste jaarlijks) een haalbaarheidstoets uit te voeren die inzicht moet geven in de gevolgen van de financiële opzet van het fonds, de verwachtingen en risico's (met name ten aanzien van koopkrachtbehoud), de haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid en de herstelkracht van het fonds.

In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's (stochastische analyse). Jaarlijks wordt met deze toets gemonitord in hoeverre het verwachte pensioenresultaat (dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud) en het pensioenresultaat in een slechtweerscenario nog steeds aansluit bij de gewekte verwachtingen.

De beleidsgrenzen voor deze toets worden door het bestuur zelf vastgesteld op basis van de risicohouding van het fonds. Indien de door het bestuur vastgestelde grenzen voor de lange termijn risicohouding worden overschreden (de ondergrens voor het verwachte pensioenresultaat en de afwijking van pensioenresultaat in het slechtweerscenario), dan zal het bestuur in overleg gaan met de sociale partners en verantwoordingsorgaan.

Indexatie

Een nadere toelichting is opgenomen in het begrip "toeslag".

IORP

Europese pensioenfondsenrichtlijn betreffende de werkzaamheden van en het toezicht op instellingen voor bedrijfspensioenvoorzieningen.

ISAE 3000-rapportage

Een ISAE 3000 type 2 rapportage heeft betrekking op de opzet, bestaan en werking van het operationele management systeem bij een uitvoeringsorganisatie.

ISAE 3402-rapportage

Een ISAE 3402-rapportage is een audit, uitgevoerd door een auditor, naar de opzet, het bestaan en de werking van interne controlemaatregelen bij een uitvoeringsorganisatie. Een ISAE 3402-rapportage kan de uitbestedende partij en de onafhankelijke accountants helpen meer zekerheid te verkrijgen met betrekking tot de effectiviteit van de controlemaatregelen van de uitvoeringsorganisatie. De ISAE 3402-rapportage omvat alle processen die de financiële jaarrekening van een pensioenfonds raken.

Kansstelsels

Dit zijn veronderstellingen met betrekking tot sterftekansen, invalideringskansen, ontslag, gehuwdheid en individuele loonontwikkeling.

Kostendekkende premie

De premie die gelijk is aan de actuarieel benodigde premie voor de inkoop van onvoorwaardelijke onderdelen van de pensioentoezegging. Pensioenfondsen zijn verplicht een kostendekkende premie te berekenen: volgens de Pensioenwet dient de feitelijke premie ten minste gelijk te zijn aan de kostendekkende premie. Hierbij mag een pensioenfonds uitgaan van een gedempte kostendekkende premie (toetspremie).

Langlevenrisico

Het risico dat het fonds loopt dat een verzekerde persoon langer leeft dan op basis van de gehanteerde overlevingstafel wordt verwacht.

Marktwaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op dat moment verkocht zou worden.

Marktwaarde dekkingsgraad

De marktwaarde dekkingsgraad is het totaal vermogen gedeeld door de totale technische voorzieningen berekend op basis van de zuivere marktrente.

Opdrachtgever

De zeven bisdommen die gezamenlijk aan PNB de opdracht hebben verleend tot het uitvoeren van de pensioenregeling.

Pensioenregister

Een register dat het burgers mogelijk maakt om via één ingang een totaaloverzicht te krijgen van alle bij pensioenfondsen en pensioenverzekeraars in collectieve regelingen opgebouwde pensioenaanspraken alsmede de AOW-uitkering. Het register laat bovendien zien waar het pensioen is opgebouwd en waar de burger terecht kan voor meer informatie. Het register is via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl voor elke burger te bereiken door middel van zijn/haar DigiD code.

Pension Fund Governance

De manier waarop het pensioenfonds is georganiseerd (structuur) en de verantwoordelijkheden worden uitgevoerd (processen). In het kader van Pension Fund Governance heeft de Stichting van de Arbeid aanbevelingen gedaan voor 'goed pensioenfondsbestuur'. Deze waarborging voor 'goed pensioenfondsbestuur' (de Code Pensioenfondsen) is verankerd in de Pensioenwet.

Performance

Het rendement dat is behaald met de beleggingen.

Premievrije aanspraken

Indien het deelnemerschap aan een pensioenregeling eindigt, anders dan door overlijden of het bereiken van de pensioenleeftijd, verkrijgt de gewezen deelnemer een premievrije aanspraak op ouderdomspensioen en partner- en wezenpensioen.

Prudentieel toezicht

Bedrijfseconomisch toezicht dat zich met name richt op de handhaving c.q. waarborging van de financiële soliditeit van het pensioenfonds. Dit type toezicht berust bij De Nederlandsche Bank. Prudentieel toezicht onderscheidt zich van effecten ty-pisch gedragstoezicht dat wordt uitgeoefend door de Autoriteit Financiële Markten.

Reële FTK dekkingsgraad

De reële FTK dekkingsgraad geeft de verhouding weer tussen de beleidsdekkingsgraad en de vereiste beleidsdekkingsgraad benodigd voor zogenaamde toekomstbestendige indexatie (de indexatiedekningsgraad). De veronderstelde prijsinflatie ten behoeve van vaststel-ling van de indexatiedekningsgraad wordt elk kwartaal door DNB gepubliceerd. De waarde van de toekomstige indexatie wordt vast-gesteld op basis van de wettelijk voorgeschreven rentevoet van 6,75%.

Reële marktwaarde dekkingsgraad

De reële marktwaarde dekkingsgraad is het totaal vermogen gedeeld door de waarde van de totale technische voorzieningen inclusief indexatie op basis van de prijsinflatie bepaald op basis van de zuivere marktrente.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat behaald wordt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Rekenrente

De rekenrente is het fictieve percentage dat het belegde vermogen wordt geacht op te brengen in de toekomst en waarvan bij de berekening van de contante waarde (voorziening pensioenverplichtingen) wordt uitgegaan. In het Financieel Toetsingskader wordt de rekenrente bepaald op basis van een door DNB gepubliceerde rentecurve (rentetermijnstructuur).

Rentecurve

Curve die de rentestructuur in een land weergeeft. Per looptijd wordt het renteniveau getoond. Onder normale omstandigheden zullen beleggers voor langere uitzettingen een hogere rentevergoeding vragen, waardoor de rentecurve (ook wel yieldcurve genaamd) een stijgend verloop heeft.

Rentetermijnstructuur

De rentetermijnstructuur, of yieldcurve, is een grafiek die het verband weergeeft tussen de looptijd van een vastrentende belegging enerzijds en de daarop te ontvangen marktrente anderzijds. Een normale rentetermijnstructuur heeft een stijgend verloop. Als ie-mand zijn geld voor een langere periode uitleent, eist hij normaliter een hogere vergoeding dan bij een lening over een korte termijn.

Service Level Agreement (SLA)

Beschrijving van overeengekomen dienstverlening tussen partijen bij uitbesteding van bedrijfsprocessen, inclusief de rechten en plichten van partijen ten aanzien van het overeengekomen kwaliteitsniveau van de te leveren diensten en/of producten.

Solvabiliteit

Het vermogen om (nu en op termijn) aan de financiële verplichtingen te kunnen voldoen. Zie ook het begrip dekkingsgraad.

Stichting van de Arbeid (STAR)

Overlegorgaan van centrale organisaties van werkgevers en werknemers. Tevens adviesorgaan van het kabinet op sociaal en arbeidsvoorwaardelijk terrein.

Strategisch beleggingsbeleid en normportefeuille

Op het hoogste niveau vastgestelde wegingen voor de diverse beleggingscategorieën, waarin het pensioenfonds wil beleggen.

Technische voorzieningen

Dit is de, met inachtneming van de actuariële grondslagen (rekenrente, kansstelsels en kostenopslagen), vastgestelde balanspost die de gekapitaliseerde waarde (contante waarde) van de opgebouwde pensioenen aangeeft.

Toeslag

Een toeslag is een verhoging van een pensioen of een aanspraak op pensioen, welke is gebaseerd op een in het pensioenreglement omschreven regeling, dan wel op incidentele basis wordt verleend.

Uniform pensioenoverzicht (UPO)

Het format van het pensioenoverzicht waarin de uitkeringen bij pensionering, overlijden en arbeidsongeschiktheid eenduidig wordt gepresenteerd. De bedoeling is dat alle pensioenuitvoerders hetzelfde format hanteren waardoor de pensioenoverzichten eenvoudig naast elkaar te leggen zijn en de (gewezen) deelnemers de bedragen uit de verschillende pensioenoverzichten bij elkaar op kunnen tellen en een duidelijk beeld van de financiële situatie bij pensionering krijgen.

Waardeoverdracht

Het overdragen van de contante waarde van de verkregen aanspraken door het pensioenfonds van de oude werkgever aan het pensioenfonds van de nieuwe werkgever, waarvoor de deelnemer in de nieuwe pensioenregeling extra deelnemersjaren verkrijgt (in eindloonregelingen) dan wel extra pensioenaanspraken krijgt toegekend (in middelloonregelingen).